

RP 69/2026 rd

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn ändras. Med ändringen genomförs den så kallade norska modellen för hemvård av barn i enlighet med regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering.

Enligt propositionen ska en förutsättning för utbetalning av stöd för hemvård av barn i regel vara att stödmottagaren har bott i Finland i minst tre års tid. Stöd för hemvård ska betalas endast till den förälder eller vårdnadshavare som huvudsakligen sköter barnet. Kravet på bosättningsstid ska tillämpas endast om den som ansöker om stöd för hemvård har flyttat till Finland efter ikraftträdandet av den föreslagna lagen.

Propositionen har som mål att främja en snabbare integration av småbarnsföräldrar som nyligen anlänt till landet samt att barn ska integreras i samhället och lära sig ett inhemskt språk. Målet är att småbarnsföräldrar som bott kortare tid än tre år i Finland oftare än för närvarande ska välja deltagande i småbarnspedagogik som vårdform för sitt barn, och att föräldrarna oftare än för närvarande ska styras till integrationstjänster och arbetsmarknaden. Enligt förslaget ska kommunerna ersättas för den ökning av utgifterna för småbarnspedagogiken som ändringen medför via statsandelssystemet för basservice.

Dessutom föreslås det att definitionen av vårdproducent ändras till följd av ändringarna i lagen om småbarnspedagogik.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2027.

Den föreslagna lagen avses träda i kraft den 1 januari 2027.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
MOTIVERING	4
1 Bakgrund och beredning	4
1.1 Bakgrund	4
1.2 Beredning	4
2 Nuläge och bedömning av nuläget	4
2.1 Stöd för vård av barn	4
2.1.1 Föräldradagpenning	4
2.1.2 Lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn	5
2.1.3 Rätt till stöd för hemvård av barn	5
2.1.4 Storleken på stödet för hemvård	6
2.1.5 Användning av stöd för hemvård av barn när vårdaren är någon annan än barnets förälder eller en annan vårdnadshavare	7
2.1.6 Rätt till stöd för privat vård av barn	7
2.1.7 Storleken på stödet för privat vård av barn	8
2.1.8 Flexibel vårdpenning	8
2.1.9 Skyldigheten för mottagare av stöd för hemvård och privat vård av barn att lämna uppgifter	9
2.1.10 Stöd för hemvård av barn på Åland	9
2.2 EU-lagstiftningens inverkan	9
2.2.1 EU:s förordningar om social trygghet (EG) nr 883/2004 och (EG) nr 987/2009	9
2.2.2 EU:s lagstiftning om invandring	10
2.2.3 Stöd för hemvård av barn i internationella situationer	13
2.3 Invandrarnas ställning på arbetsmarknaden	14
2.4 Invandrarnas användning av stödet för hemvård av barn	16
2.4.1 Längden på perioder med stöd för hemvård	16
2.4.2 Antalet mottagare av stöd för hemvård som bott i Finland mindre än tre år	17
2.5 Småbarnspedagogik	20
2.6 Integrationsfrämjande tjänster, sysselsättningstjänster och försörjning under den tid man tar del av tjänsterna	20
2.6.1 Integrationstjänster	20
2.6.2 Arbetslöshetsförmåner	22
2.6.3 Inkomstrelaterad dagpenning	23
2.6.4 Allmänt stöd	23
2.6.5 Påföljder inom utkomstskyddet för arbetslösa	24
2.6.6 Utkomststöd	25
2.6.7 Bostadsbidrag	27
2.6.8 Integrationsstöd som bereds	27
3 Målsättning	28
4 Förslagen och deras konsekvenser	28
4.1 De viktigaste förslagen	28
4.2 De huvudsakliga konsekvenserna	29
4.2.1 Allmänt om konsekvensbedömningarna	29
4.2.2 Ekonomiska konsekvenser	30

4.2.2.1 Uppskattning av målgruppens storlek	30
4.2.2.2 Hushållens ekonomiska ställning	31
4.2.2.3 De offentliga finanserna	33
4.2.3 Konsekvenser för myndigheterna	36
4.2.3.1 Kommunal småbarnspedagogik	36
4.2.3.2 Arbetskrafts- och integrationsservice	37
4.2.3.3 Folkpensionsanstalten	40
4.2.4 Andra konsekvenser för människor	41
4.2.4.1 Jämlikhet och jämställdhet	41
4.2.4.2 Konsekvenser för barn	43
5 Alternativa handlingsvägar	45
5.1 Handlingsalternativen och deras konsekvenser	45
5.1.1 Kravet på bosättningstid som gäller familjens båda vuxna	45
5.1.2 Krav på bosättningstid för förälder som ansöker om stöd	45
5.1.3 Bibehållande av de gällande bestämmelserna om stöd för hemvård	46
5.2 Lagstiftning och andra handlingsmodeller i utlandet	46
5.2.1 Stöd för hemvård av barn i en internationell kontext	46
5.2.2 Norge	46
5.2.3 Danmark	48
6 Remissvar	48
7 Specialmotivering	50
8 Ikraftträdande	52
9 Verkställighet och uppföljning	53
10 Förhållande till andra propositioner	53
10.1 Förhållande till andra propositioner som bereds	53
10.2 Förhållande till budgetpropositionen	54
11 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning	54
11.1 Bestämmelser i grundlagen som är av betydelse för förslaget	54
11.2 Betydelsen av Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna	56
11.3 Den europeiska sociala stadgan	57
11.4 Europeiska människorättskonventionen	58
11.5 Konventionen om barnets rättigheter	59
11.6 Bedömning av propositionen	60
11.7 Sammanfattning	63
LAGFÖRSLAG	65
Lag om ändring av lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn	65
BILAGA	67
PARALLELLEXT	67
Lag om ändring av lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn	67

MOTIVERING

1 Bakgrund och beredning

1.1 Bakgrund

Enligt regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering ska nyckeln till integration i Finland vara arbete. Enligt avsnittet om invandrings- och integrationspolitik i regeringsprogrammet införs den norska modellen så att rätten till stöd för hemvård börjar gälla efter flera års bosättningsperiod. Enligt regeringsprogrammet ska man dessutom öka deltagandet i småbarnspedagogik för barn med invandrarbakgrund eftersom det stöder hela familjens integration och språkinläring, samt sörja för att de föräldrar till barn under skolåldern som får utkomststöd hänvisas till arbetsmarknaden.

1.2 Beredning

Regeringens proposition har beretts vid social- och hälsovårdsministeriet i samarbete med undervisnings- och kulturministeriet, arbets- och näringsministeriet och Folkpensionsanstalten (FPA).

Utkastet till proposition var ute på remiss från den 7 oktober till 20 november 2025. Med de sex största städerna och Finlands Kommunförbund rf ordnades samråd den 17 och 24 oktober samt 6 november 2025.

Propositionen ändrades vid den fortsatta beredningen och en ny remissbehandling av det reviderade utkastet till regeringsproposition ordnades från den 17 februari 2026 till 3 mars 2026. Eftersom utkastet redan tidigare hade varit på remiss var svarstiden för den reviderade propositionen kortare än de sedvanliga sex veckorna.

Yttranden begärdes av totalt cirka 50 remissinstanser och dessutom hade alla intresserade möjlighet att lämna yttranden i tjänsten Utlåtande.fi.

Propositionen behandlades i delegationen för kommunal ekonomi och kommunalförvaltning den 11 mars 2026.

Yttrandena och handlingarna relaterade till propositionen är tillgängliga i den offentliga tjänsten på <https://stm.fi/sv/projekt?tunnus=STM050:00/2025>.

2 Nuläge och bedömning av nuläget

2.1 Stöd för vård av barn

2.1.1 Föräldradagpenning

Syftet med de förmåner som betalas under familjeledigheterna är att trygga den gravidas och fostrets hälsa och möjliggöra att en förälder kan sköta ett litet barn hemma. En försäkrads rätt till ersättning för inkomstbortfall till följd av graviditet och vård av barn tryggas i enlighet med sjukförsäkringslagen (1224/2004).

Graviditetspenningen tryggar försörjningen för en gravid under slutskedet av graviditeten. Syftet med graviditetspenningen är att möjliggöra frånvaro från arbetet och ersätta inkomstbortfallet. Graviditetspenningen betalas sammanhängande ut för 40 vardagar. Perioden

med graviditetspenning kan inledas tidigast 30 och senast 14 vardagar före den beräknade tidpunkten för nedkomsten.

Syftet med föräldraledigheten och föräldrapenningen är att möjliggöra och trygga vården av ett litet barn efter graviditetspenningssperioden. En förutsättning för att få föräldrapenning är således frånvaro från arbetet och vård av barnet. Föräldrapenning till följd av barnfödelse eller adoption betalas ut för totalt högst 320 vardagar, det vill säga knappt 13 månader. Båda föräldrarna har rätt till en föräldrapenningskvot på 160 vardagar, det vill säga cirka 6,5 månader. En förälder kan överlåta högst 63 föräldrapenningsdagar, det vill säga cirka 2,5 månader, av sin egen föräldrapenningskvot till den andra föräldern, en annan vårdnadshavare, sin partner eller den andra förälderns partner.

Om barnet har endast en förälder eller den ena föräldern på grund av att till exempel försäkringsförutsättningen inte är uppfylld inte alls har rätt till föräldrapenning får den enda föräldern utnyttja alla föräldrapenningsdagar. Likaså om en förälder är oförmögen att vårda barnet till exempel på grund av sjukdom har den förälder som vårdar barnet rätt att utnyttja alla föräldrapenningsdagar.

Rätten till föräldrapenning börjar i och med att barnet föds eller adoptivbarnet tas i vård. En person som får graviditetspenning är emellertid berättigad till föräldrapenning efter graviditetspenningssperiodens utgång, även om barnet inte har fötts. Det är möjligt att flexibelt få föräldrapenning vid önskade tidpunkter tills barnet fyller två år eller tills två år har förflutit sedan adoptivbarnet togs i vård.

2.1.2 Lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn

I lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn (1128/1996, nedan *stödlagen*), föreskrivs det om de ekonomiska stöd med vilka barnets föräldrar och andra vårdnadshavare får stöd för ordnande av vården av barnet samt för att kombinera arbete och familjeliv.

De stöd som betalas enligt lagen är stöd för hemvård, stöd för privat vård, flexibel vårdpenning och partiell vårdpenning. Stödet för hemvård och stödet för privat vård består av vårdpenning och inkomstrelaterat vårdtillägg.

Stödet för hemvård eller privat vård av barn betalas som alternativ till att barnets vård ordnas inom den kommunala småbarnspedagogiken. Enligt lagen om småbarnspedagogik (540/2018) åligger det kommunen att ordna småbarnspedagogik för ett barn vars hemkommun kommunen i fråga är. Kommunen ska ordna småbarnspedagogik för varje barn som på grund av sina vårdnadshavares arbete, sjukdom eller av motsvarande skäl är bosatt i kommunen, även om barnet inte har någon hemkommun i Finland eller barnets hemkommun enligt lagen om hemkommun (201/1994) är någon annan kommun.

2.1.3 Rätt till stöd för hemvård av barn

Förutsättningen för att få stöd för hemvård är att ett barn som har rätt till småbarnspedagogik och som faktiskt är bosatt i Finland inte har en av kommunen ordnad plats inom småbarnspedagogiken. Stöd för hemvård betalas om det till familjen hör minst ett barn under tre år som är berättigat till stöd för hemvård. En över tre månader lång utlandsvistelse betraktas inte som faktisk bosättning i Finland.

Också för ett barn som inte har uppnått den ålder som berättigar till småbarnspedagogik enligt 12 § i lagen om småbarnspedagogik föreligger rätt till stöd för hemvård om de andra

förutsättningarna för att få stödet uppfylls och det gått sammanlagt 160 vardagar sedan barnets födelse.

Om det hör ett adoptivbarn till familjen betalas stödet tills två år har gått från det att barnet togs i vård eller barnet börjar skolan.

Stöd för hemvård betalas inte för ett barn för vilket det för samma tid betalas föräldrapenning eller en utländsk förmån enligt sjukförsäkringslagen.

Stödet för hemvård av barn bekostas av hemkommunen för barnets förälder eller vårdnadshavare. Folkpensionsanstalten betalar ut stödet för hemkommunens del. Staten deltar i finansieringen av stödet för hemvård av barn via statsandelssystemet.

2.1.4 Storleken på stödet för hemvård

Vårdpenningen i stödet för hemvård av barn är 377,68 euro per kalendermånad för ett av familjens barn under tre år på 2026 års nivå. För varje ytterligare barn under tre år är vårdpenningen 113,07 euro, och för varje ytterligare barn över tre år, men under skolåldern, betalas 72,66 euro per kalendermånad på 2026 års nivå.

Vårdtillägg enligt stödet för hemvård av barn betalas för ett barn i familjen som berättigar till vårdpenning enligt stödet för hemvård av barn. Vårdtilläggets fulla belopp är 202,12 euro per kalendermånad enligt 2026 års nivå. Vårdtillägg betalas till fullt belopp om familjens månadsinkomster inte överskrider en inkomstgräns som beräknas enligt familjens storlek. Inkomster som överskrider inkomstgränsen minskar vårdtilläggets fulla belopp med en procentandel som bestäms enligt familjens storlek.

Vårdpenningens och vårdtilläggets belopp kan höjas med ett kommuntillägg, om den kommun som ansvarar för finansieringen av stödet fattar ett sådant beslut. Kommunförbundet kartlägger utbetalningen av kommuntillägg för hemvård och privat vård av barn i en enkät som genomförs vartannat år. Enligt enkäten från 2024 hade 64 av de kommuner som svarade, det vill säga 25,5 procent, betalat kommuntillägg för hemvård av barn det året. Enligt enkäten från 2022 hade 52 kommuner, det vill säga 21 procent, betalat kommuntillägg. Antalet kommuner som betalade kommuntillägg hade således klart stigit 2024 jämfört med den tidigare enkäten.¹

Kommunerna kan ange villkor för utbetalningen av kommuntillägg för hemvård av barn. Av de kommuner som svarade på Kommunförbundets enkät ovan hade 54 kommuner (79 procent) angett särskilda villkor för utbetalning av stödet. Nästan hälften av de kommuner som betalade kommuntillägg förutsatte att en förälder själv ska sköta barnet. Av de kommuner som betalade kommuntillägg och som svarade på enkäten angav 27 kommuner (49 procent) detta som villkor för utbetalning av kommuntillägg. Av dem angav 22 kommuner (40 procent) som villkor att alla familjens barn ska skötas hemma. I Kommunförbundets enkät från 2022 svarade 49 procent av kommunerna att de angett som villkor för utbetalning av kommuntillägg att alla familjens barn ska skötas hemma. I enkäten från 2020 tillämpades detta villkor fortfarande hos 58 procent

¹ Jarkko Lahtinen och Mikko Svartsjö: Selvitys kotihoidontuen ja yksityisen hoidon tuen kuntalisistä ja niiden maksatusperusteista sekä palvelusetelistä 2024 (Suomen Kuntaliitto ry 2024), s. 7

av de kommuner som angav villkor för utbetalning av stöd.² Det beviljas inte statsandel för kommundillägget till stödet för hemvård av barn.

Det genomsnittliga stödet för hemvård per barn var 2024 cirka 392 euro i månaden.

2.1.5 Användning av stöd för hemvård av barn när vårdaren är någon annan än barnets förälder eller en annan vårdnadshavare

Stödet för hemvård av barn betalas till den förälder eller vårdnadshavare som huvudsakligen sköter barnet. Det är emellertid inte en förutsättning för att beviljas stöd för hemvård att föräldern själv sköter barnet hemma. Familjen kan välja stöd för hemvård även om barnet skulle skötas av en privat producent av småbarnspedagogik eller någon annan person, som till exempel en mor- eller farförälder. Om barnet vårdas av någon annan än en förälder eller annan vårdnadshavare, betalas stödet emellertid till den förälder eller vårdnadshavare som angetts som stödtagare i ansökan.

Enligt Folkpensionsanstaltens uppgifter betalades det vid utgången av 2024 stöd för hemvård för 920 barn som hade uppgetts vårdas av någon annan person än barnets förälder eller annan vårdnadshavare. Det här motsvarar cirka 3,5 procent av alla hemvårdsstödttagare. När någon annan person än barnets vårdnadshavare har angetts som vårdare är den period stödet för hemvård betalas ut i genomsnitt flera månader kortare än när det har angetts att barnets vårdas av vårdnadshavaren.³

2.1.6 Rätt till stöd för privat vård av barn

En förutsättning för att få stöd för privat vård är att ett barn som har rätt till småbarnspedagogik och som faktiskt är bosatt i Finland inte har en av kommunen ordnad plats inom småbarnspedagogiken. En över tre månader lång utlandsvistelse betraktas inte som faktisk bosättning i Finland.

Stöd för privat vård av barn betalas inte för ett barn för vilket det för samma tid betalas föräldrapenning enligt sjukförsäkringslagen eller en utländsk förmån.

Stöd för privat vård av barn är ett alternativ till den småbarnspedagogik som kommunen ordnar för att ordna vård av barn under skolåldern. Barnet kan vårdas av ett privat daghem eller en enhet för gruppfamiljedagvård som har gjort en anmälan till kommunen i enlighet med lagen om småbarnspedagogik. Alternativt kan barnet vårdas av en privat vårdare som familjen har ingått ett arbetsavtal med och som kommunen har godkänt som barnets vårdare.

Stödet för privat vård av barn betalas till den som producerar servicen. Med serviceproducent avses i stödlagen en privat person eller en sammanslutning som har gjort en anmälan enligt lagen om småbarnspedagogik och som bedriver småbarnspedagogisk verksamhet mot ersättning, eller en person som har ingått arbetsavtal om småbarnspedagogik med den förälder eller en annan vårdnadshavare som har rätt till stöd, dock inte en medlem i samma hushåll. Stöd för privat vård av barn betalas således inte om vårdaren bor i samma hushåll som barnet.

² Jarkko Lahtinen och Mikko Svartsjö: Selvitys kotihoidontuen ja yksityisen hoidon tuen kuntalisistä ja niiden maksatusperusteista sekä palvelusetelistä 2024 (Suomen Kuntaliitto ry 2024), s. 11

³ Uttag ur Folkpensionsanstaltens register om stöd för hemvård som betalats ut för barn födda 2020–2022

Den privata småbarnspedagogiken grundade sig på ett anmälningförfarande fram till den 1 januari 2023 då den blev tillståndspliktig verksamhet. Enligt regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering återgår man inom den privata småbarnspedagogiken till ett anmälningförfarande för att underlätta serviceanordnarnas administrativa arbete. Lagen om småbarnspedagogik har ändrats så att bedrivande av privat daghemsverksamhet i stället för tillstånd ska förutsätta att serviceproducenten och dess verksamhetsställen har registrerats i ett register över serviceproducenter. En förutsättning för registrering är att serviceproducenten och verksamhetsstället uppfyller de ekonomiska och operativa villkor som föreskrivits för dem. Registreringsprocessen förblir i tillämpliga delar densamma som i tillståndsförfarandet. Målet är att i enlighet med regeringsprogrammet underlätta serviceproducenternas administrativa arbete och minska den ekonomiska risken i aktörernas affärsverksamhet. Inledandet av daghemsverksamheten tidigare lades så att verksamheten kan inledas innan registreringsbeslutet fattas när lokalerna har inspekterats. Ändringarna i lagen om småbarnspedagogik trädde i kraft den 1 januari 2026.

2.1.7 Storleken på stödet för privat vård av barn

Vårdpenningen i stödet för privat vård på 2026 års nivå är 192,28 euro per kalendermånad för samtliga barn i familjen som har rätt till småbarnspedagogik. Vårdtillägget enligt stödet för privat vård av barn betalas för varje barn i familjen. Vårdtilläggets fulla belopp per barn är 265,85 euro per kalendermånad på 2026 års nivå. Vårdtillägget betalas till fullt belopp om familjens månadsinkomster inte överskrider en inkomstgräns som beräknas enligt familjens storlek. Inkomster som överskrider inkomstgränsen minskar vårdtilläggets fulla belopp med en procentandel som bestäms enligt familjens storlek. Stödets belopp är dock högst lika stort som den ersättning som betalas för vården av barnet.

Vårdpenningens och vårdtilläggets belopp kan höjas med ett kommuntillägg, om den kommun som ansvarar för finansieringen av stödet fattar ett sådant beslut. Det beviljas inte statsandel för kommuntillägget.

94 procent av mottagarna av stöd för privat vård av barn fick kommuntillägg 2024. Stödet för privat vård inklusive kommuntillägget per barn var 2024 i genomsnitt cirka 614 euro per månad sett till alla som fick stöd för privat vård. Enligt Kommunförbundets enkätundersökning till kommunerna är det genomsnittliga utbetalda kommuntillägget till stödet för privat vård 276 euro per barn i månaden om vårdaren är hemma hos familjen.⁴ Enligt Folkpensionsanstalten var det genomsnittliga kommuntillägget i stödet för privat vård per barn 446 euro i månaden 2024, det vill säga det genomsnittliga kommuntillägget när vårdaren är i barnets hem är uppskattningsvis cirka 60 procent av det genomsnittliga kommuntillägget.

2.1.8 Flexibel vårdpenning

Flexibel vårdpenning är avsedd att stödja familjens ekonomiska möjligheter att sköta ett barn under tre år vid sidan av deltidsarbete. En i Finland faktiskt bosatt förälder eller en annan vårdnadshavare, som har ett barn under tre år och som deltar i vården av barnet, har rätt till flexibel vårdpenning.

För att erhålla flexibel vårdpenning ska föräldern eller vårdnadshavaren ha ett anställnings- eller tjänsteförhållande eller verka som försäkrad företagare enligt lagen om pension för företagare

⁴ Lahtinen Jarkko, Svartsjö Mikko (2024): Selvitys kotihoidontuen ja yksityisen hoidon tuen kuntalisistä ja niiden maksatusperusteista sekä palvelusetelistä 2024

(1272/2006) eller som försäkrad lantbruksföretagare enligt lagen om pension för lantbruksföretagare (1280/2006). Rätt till flexibel vårdpenning har dessutom en förälder eller vårdnadshavare som i egenskap av stipendiat är försäkrad enligt lagen om pension för lantbruksföretagare. En förutsättning för att få flexibel vårdpenning är att den sökandes genomsnittliga arbetstid per vecka är kortare än vanligt.

På 2026 års nivå är den flexibla vårdpenningen 269,24 euro i månaden om arbetstiden är högst 22,5 timmar i veckan eller högst 60 procent av den sedvanliga arbetstiden för heltidsarbete i branschen. På 2026 års nivå betalas i vårdpenning 179,49 euro i månaden om arbetstiden är över 22,5 men högst 30 timmar i veckan eller högst 80 procent av den sedvanliga arbetstiden för heltidsarbete i branschen.

Det är möjligt att få flexibel vårdpenning även om barnet har en kommunal eller privat plats inom småbarnspedagogiken.

2.1.9 Skyldigheten för mottagare av stöd för hemvård och privat vård av barn att lämna uppgifter

Den som ansöker om stöd och den stödtagare som den sökande anger ska meddela de uppgifter som behövs för beviljandet av stöd till Folkpensionsanstalten. Sökanden och stödtagaren ska också meddela om alla förändringar som påverkar stödet.

2.1.10 Stöd för hemvård av barn på Åland

Enligt 18 § 13 punkten i självstyrelselagen för Åland (1144/1991) har landskapet behörighet i fråga om socialvård. Till socialvården räknas förutom den egentliga socialvården även stödet för hemvård av barn. På Åland finns bestämmelser om stöd för hemvård i landskapslagen om hemvårdsstöd (2015:68). På Åland hör genomförandet av landskapslagen om hemvårdsstöd till kommunerna.

2.2 EU-lagstiftningens inverkan

2.2.1 EU:s förordningar om social trygghet (EG) nr 883/2004 och (EG) nr 987/2009

Det föreskrivs om samordning av de sociala trygghetsrättigheterna för personer som rör sig mellan EU-länder i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen (nedan också *förordningen om social trygghet*) och i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 987/2009 om tillämpningsbestämmelser till förordningen om samordning av de sociala trygghetssystemen. Medlemsstaterna har behörighet att bestämma innehållet i sina sociala trygghetssystem och syftet med förordningen om social trygghet är endast att samordna dessa nationella sociala trygghetssystem. Samtliga medlemsstater kan fritt fastställa i sin lagstiftning bland annat förutsättningarna för när rätten till förmåner uppstår. Vid utövandet av denna behörighet måste medlemsstaterna likväl beakta unionsrätten och i synnerhet bestämmelserna i grundfördraget om rätten för varje unionsmedborgare att fritt röra sig och uppehålla sig inom medlemsstaternas territorium. Målet är att en person inte ska förlora sin rätt till social trygghet på grund av att han eller hon har utnyttjat den rörelsefrihet som tryggas i EU:s grundfördrag. Samtidigt är avsikten att också samordna förmånerna från olika länder så att de inte utan grund betalas ut samtidigt. Förordningarna om social trygghet gäller den sociala tryggheten för arbetstagare, självständiga yrkesutövare och andra som är medborgare i en medlemsstat och flyttar från en medlemsstat till en annan.

Principerna för samordning av den sociala tryggheten är likabehandling, att den berörda personen omfattas av lagstiftningen i en enda medlemsstat, att försäkrings-, arbets- och bosättningsperioderna adderas samt att förmånerna kan exporteras. Enligt principen för hur perioderna läggs samman adderas försäkrings- eller anställningsperioder, perioder som egenföretagare eller bosättningsperioder som har fullgjorts enligt en annan medlemsstats lagstiftning med sådana som har fullgjorts enligt den behöriga medlemsstatens lagstiftning. Perioder som har fullgjorts enligt en annan medlemsstats lagstiftning ska därför beaktas och sammanställs för förvärv av rätten till förmånen när förmåner beviljas olika persongrupper som omfattas av tillämpningsområdet för förordningen om social trygghet.

EU-domstolen har i målet C-333/00 Maaheimo konstaterat att det finländska stödet för hemvård av barn är en sådan familjeförmån som avses i EU:s lagstiftning om samordning av den sociala tryggheten, och lagstiftningen ska tolkas så att kravet på barnets faktiska bosättning anses vara uppfyllt när barnet bor på någon medlemsstats territorium. I situationer när förordningen om social trygghet tillämpas kan vårdpenning och vårdtillägg således utifrån en förälders arbete betalas för ett barn som bor i ett annat land där EU-lagstiftning tillämpas.

Europeiska unionens lagstiftning om social trygghet tillämpas även med grund i avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet i förhållande till Norge, Island och Liechtenstein och deras medborgare. Baserat på avtalet mellan Europeiska gemenskapen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Schweiziska edsförbundet å andra sidan om fri rörlighet för personer tillämpas lagstiftningen i fråga på Schweiz och schweiziska medborgare. Med Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1231/2010 har personkretsen för tillämpningen av EU:s förordningar om social trygghet utvidgats till att gälla även medborgare i tredjeländer, det vill säga stater utanför EU, deras familjemedlemmar och förmånstagare som EU:s förordningar om social trygghet inte gäller på grund av deras medborgarskap. EU:s förordningar om social trygghet tillämpas således även på medborgare i tredjeländer som rör sig mellan medlemsstaterna när de vistas lagligt på medlemsstaternas territorium.

2.2.2 EU:s lagstiftning om invandring

De så kallade migrationsdirektiven gäller tredjelandsmedborgare som kommer till Finland för att arbeta från länder utanför EU. Migrationsdirektiven har bestämmelser om EU:s gemensamma minimiförutsättningar för likabehandling bland annat när det gäller rätten till social trygghet när man flyttar från ett tredjeland till EU. Rätten till likabehandling avser de arbetstagare och delvis även deras familjemedlemmar som avses i direktiven. Medlemsstaterna har lämnats ett visst handlingsutrymme i migrationsdirektiven och vissa undantag från likabehandling inom social trygghet har prognostiserats. Vissa av EU:s migrationsregelverk har nyss reviderats och det nationella genomförandet är aktuellt.

De migrationsdirektiv som avses här är Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2021/1883 om villkor för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse för högkvalificerad anställning (nedan *blåkortsdirektivet*) och Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/98/EU om ett enda ansökningsförfarande för ett kombinerat tillstånd för tredjelandsmedborgare att vistas och arbeta på en medlemsstats territorium och om en gemensam uppsättning rättigheter för arbetstagare från tredjeland som vistas lagligen i en medlemsstat (nedan *direktivet om ett kombinerat tillstånd*), Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/36/EU om villkor för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse för säsongsanställning (nedan *direktivet om säsongsanställning*), Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/66/EU om villkor för inresa och vistelse för tredjelandsmedborgare inom ramen för företagsintern förflyttning av personal (nedan *ICT-direktivet*) samt Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/801 om villkoren för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse för forskning, studier, praktik,

volontärarbete, deltagande i elevutbytesprogram eller utbildningsprojekt och för au pairarbete (nedan *forskardirektivet*).

Blåkortsdirektivet syftar till att underlätta inresa för högkvalificerade arbetstagare från tredjeländer. Med det blåkort de beviljas avses uppehållstillstånd som berättigar till att bo och arbeta som specialsakkunnig i medlemsstaten.

Enligt artikel 16.1 e i direktivet ska EU-blåkortsinnehavare åtnjuta likabehandling med medborgare i den medlemsstat där EU-blåkortet utfärdats i fråga om grenar av den sociala tryggheten som avses i artikel 3 i förordning (EG) nr 883/2004. Blåkortsdirektivet genomfördes i den nationella lagstiftningen den 13 maj 2024. EU-blåkortet beviljas för två år. Om anställningskontraktet omfattar en kortare tid än så, beviljas EU-blåkortet för den tid anställningskontraktet gäller, plus tre månader.

Direktivet om ett kombinerat tillstånd syftar till att förenkla och harmonisera förfarandena vid inresan för arbetstagare som är tredjelandsmedborgare och kommer från ett tredjeland. Dessutom tryggar direktivet likabehandling för arbetstagare som kommer direkt från tredjeländer i förhållande till den mottagande medlemsstatens egna medborgare i fråga om bland annat arbetsliv, utbildning och social trygghet. Med arbetstagare avses i direktivet personer som har beviljats inresa i en medlemsstat för att arbeta samt personer som har beviljats inresa i en medlemsstat i andra syften än arbete men som får arbeta.

Enligt artikel 12 i direktivet om ett kombinerat tillstånd ska arbetstagare från tredjeländer åtnjuta likabehandling i förhållande till medborgarna i den medlemsstat där de vistas när det gäller de grenar av social trygghet som definieras i förordning (EG) nr 883/2004. Enligt artikel 12.2 b får medlemsstaterna dock begränsa rätten till likabehandling, men de får inte begränsa sådana rättigheter för arbetstagare från tredjeland som är anställda eller har haft en anställning under en minimiperiod på sex månader och som är registrerade som arbetslösa arbetssökande.

Vidare får medlemsstaterna enligt artikel 12.2 b andra stycket bestämma att likabehandling med avseende på familjeförmåner inte ska tillämpas på tredjelandsmedborgare som har fått tillstånd att arbeta i en medlemsstat för en period på högst sex månader eller har beviljats inresa och vistelse för studier eller har tillstånd att arbeta på grundval av en visering. De begränsningar i fråga om förmånsbetalningen som direktivet möjliggör har införts i finsk förmånslagstiftning.

Direktivet om ett kombinerat tillstånd har reviderats med Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/1233 om ett enda ansökningsförfarande för ett kombinerat tillstånd för tredjelandsmedborgare att vistas och arbeta på en medlemsstats territorium och om en gemensam uppsättning rättigheter för arbetstagare från tredjeland som vistas lagligen i en medlemsstat. Det reviderade direktivet om ett kombinerat tillstånd ska ha genomförts nationellt senast den 21 maj 2026. Bestämmelserna om social trygghet i det reviderade direktivet motsvarar mestadels de tidigare bestämmelserna.

Direktivet om säsonganställning tillämpas på tredjelandsmedborgare som befinner sig utanför EU-medlemsstaternas territorium och ansöker om att resa in på en medlemsstats territorium för säsonganställning. Med stöd av direktivet ska säsongarbetare från tredjeländer likabehandlas inom grenar av den sociala tryggheten såsom de definieras i artikel 3 i förordning (EG) nr 883/2004. I direktivet om säsonganställning möjliggörs emellertid undantag från likabehandlingen när det gäller familjeförmåner och arbetslöshetsersättning. De begränsningar i utbetalningen av förmåner som följer av direktivet har införts i finsk förmånslagstiftning.

I ICT-direktivet anges villkor och förutsättningar som tillämpas på tredjelandsmedborgare och deras familjer när de förflyttas av sitt företag för att arbeta på ett eller flera av företagets centra inom EU i mer än 90 dagar. Det tillämpas inte på självständiga näringsidkare, studerande och personal från bemanningsföretag. Direktivet förutsätter likabehandling med avseende på de grenar av den sociala tryggheten som anges i artikel 3 i förordning (EG) nr 883/2004, men möjliggör ett undantag vad gäller familjeförmåner för arbetstagare som förflyttats internt och som har tillstånd att vistas på territoriet för den medlemsstat där arbetet finns i högst nio månader. När det handlar om mobilitet mellan medlemsstater ska dock de ovan nämnda EU-förordningarna om social trygghet tillämpas. De begränsningar i utbetalningen av förmåner som följer av direktivet har införts i finsk förmånslagstiftning.

I forskardirektivet föreskrivs det om villkoren för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse för forskning, studier, praktik och volontärarbete. Den rätt till likabehandling som anges i direktivet baserar sig till stor del på direktivet om ett kombinerat tillstånd. Det är möjligt att begränsa likabehandlingen så att familjeförmåner inte beviljas forskare som har beviljats uppehållstillstånd för att vistas i medlemsstaten i högst sex månader. Forskare och studerande i anställningsförhållande har rätt till likabehandling, alldeles som arbetstagare med stöd av direktivet om ett kombinerat tillstånd. De begränsningar i utbetalningen av förmåner som följer av direktivet har införts i finsk förmånslagstiftning.

Utöver i migrationsdirektiven om arbetskraftsinvandring föreskrivs det om likabehandling på den sociala trygghetens område bland annat i Europaparlamentets och rådets direktiv om normer för mottagande av personer som ansöker om internationellt skydd 2013/33/EU, som har reviderats med direktiv (EU) 2024/1346 (nedan *det reviderade mottagningsdirektivet*). Det reviderade mottagningsdirektivet anger minimikraven för mottagande av asylsökande. Medlemsstaterna ska bland annat se till att sökande har tillträde till arbetsmarknaden senast sex månader från den dag då ansökan om internationellt skydd registrerades. Anställda samt personer som har rätt till sociala trygghetsförmåner på grundval av tidigare anställning ska behandlas på samma sätt i lagstiftningen om social trygghet. I direktivet föreskrivs det om möjlighet att begränsa likabehandlingen i fråga om sådana förmåner som inte är beroende av anställningsperioder eller av avgifter. Det reviderade mottagningsdirektivet ska ha genomförts i den nationella lagstiftningen den 12 juni 2026.

Bestämmelser om likabehandling finns dessutom i skyddsgrundsförordningen (Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1347 om normer för när tredjelandsmedborgare eller statslösa personer ska anses berättigade till internationellt skydd, för en enhetlig status för flyktingar eller personer som uppfyller kraven för att betecknas som subsidiärt skyddsbehövande och för innehållet i det beviljade skyddet, om ändring av rådets direktiv 2003/109/EG och om upphävande av Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/95/EU).

Skyddsgrundsförordningen anger vem som är flykting, vad som är subsidiärt skydd och vilka rättigheter flyktingar eller skyddsbehövande har. Enligt den nya skyddsgrundsförordningen ska personer som beviljats internationellt skydd behandlas på samma sätt som medborgare i den medlemsstat som har beviljat dem internationellt skydd med avseende på social trygghet. I förordningen definieras social trygghet via artikel 3 i (EG) nr 883/2004 och med socialt stöd avses förmåner i syfte att säkerställa att personers grundläggande behov tillgodoses. I Finland är vissa av de förmåner som definieras som socialt stöd bosättningsbaserade socialskydds-förmåner som bostadsbidrag. Tillgång till vissa former av socialt stöd som fastställs i nationell rätt får villkoras av att personen som beviljats internationellt skydd faktiskt deltar i integrationsåtgärder, om deltagande i sådana åtgärder är obligatoriska och förutsatt att de är tillgängliga och kostnadsfria. Skyddsgrundsförordningen ska tillämpas från den 1 juli 2026.

EU-lagstiftningen om inresa och mobilitet för tredjelandsmedborgare är komplex och det föreskrivs om likabehandling inom den sociala tryggheten i flera olika instrument. Medlemsstaternas möjligheter att frånga kravet på likabehandling varierar beroende på bestämmelse. Unionsrätten begränsar dock inte medlemsstaternas behörighet att ordna sitt system för social trygghet, utan det omfattas av deras behörighet. Samtliga medlemsstater kan fritt fastställa i sin lagstiftning bland annat förutsättningarna för när rätten till förmåner uppstår. När denna behörighet tillämpas ska medlemsstaterna dock följa unionsrätten.

Vid tillämpning av medlemsstatens lagstiftning om social trygghet ska personer generellt likabehandlas med medlemsstatens medborgare. Enligt Europadomstolens rättspraxis omfattar likabehandling även ett förbud mot indirekt diskriminering. Enligt den är det inte tillåtet att ställa sådana krav på en medborgare från en annan medlemsstat som han eller hon de facto har svårare att uppfylla än personer som arbetar eller bor i medlemsstaten i fråga. Europadomstolen har på motsvarande sätt i sin rättspraxis om migrationsdirektiven ansett att principen om likabehandling som finns inskriven i direktiven inte innebär endast ett förbud mot öppen diskriminering på grund av nationalitet utan också mot varje form av dold diskriminering som, med tillämpning av andra särskiljningskriterier, i praktiken leder till samma resultat. Som regel är indirekt diskriminering förbjuden om den inte kan motiveras objektivt. För att diskriminering ska vara motiverad ska den garantera genomförandet av ett berättigat mål, och den får inte överskrida det som är nödvändigt för detta.

2.2.3 Stöd för hemvård av barn i internationella situationer

Vid flyttning till Finland kan stöd för hemvård av barn betalas från att barnet faktiskt bor i Finland. I huvudsak anser Folkpensionsanstalten att registrering av hemkommun är ett bevis på att man faktiskt bor i Finland.

Stöd för hemvård av barn är en familjeförmån enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen. Enligt den förordningen kan utbetalning av familjeförmåner inte begränsas till de personer som bor i medlemsstaten. Situationer där ett barn inte vistas i Finland men där man med stöd av förordning nr 883/2004 för barnets del har rätt till vårdpenning och vårdtillägg jämföras med den situationen att barnet faktiskt är bosatt i Finland. Då grundar sig rätten vanligtvis på att vårdnadshavaren arbetar i Finland.

En arbetstagare som kommer från ett tredjeland till Finland för att arbeta har rätt till vårdpenning och vårdtillägg för medföljande barn. Rätt till vårdpenning och vårdtillägg för ett barn föreligger också om barnets förälder eller vårdnadshavare har rätt att arbeta enligt 81 a § 1 mom. 1, 2 eller 4 punkten eller 2–4 mom. i utlänningslagen (301/2004). 81 a § 1 mom. 1 punkten i utlänningslagen gäller rätten att arbeta utifrån ett beviljat permanent uppehållstillstånd, EU-uppehållstillstånd för varaktigt bosatta tredjelandsmedborgare eller kontinuerligt uppehållstillstånd på annan grund än arbete. 81 a § 1 mom. 2 punkten i utlänningslagen gäller rätten att arbeta utifrån uppehållstillstånd som beviljats på grund av familjeband. Momentets 4 punkt gäller rätten att arbeta utifrån ett tillfälligt uppehållstillstånd som beviljas offer för människohandel som befinner sig i Finland och utifrån ett tillfälligt uppehållstillstånd som beviljats tredjelandsmedborgare som vistas olagligt och arbetat olagligt i landet i sådana begränsade situationer som avses i direktivet om sanktioner mot arbetsgivare (Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/52/EG om minimistandarder för sanktioner och åtgärder mot arbetsgivare för tredjelandsmedborgare som vistas olagligt). Utlänningslagens 81 a § 2 mom. gäller den begränsade rätten att arbeta utifrån ett uppehållstillstånd för arbetstagare, uppehållstillstånd för specialsakkunnig och uppehållstillstånd som beviljats för

arbete på andra grunder. Paragrafens 4 mom. gäller rätten att arbeta utifrån ett tillfälligt uppehållstillstånd som beviljats av utrikesministeriet.

Utöver rätten att arbeta förutsätts för att erhålla stöd för hemvård dessutom att föräldern eller vårdnadshavaren har ett i Finland giltigt arbets-, tjänste- eller annat anställningsförhållande och tillstånd att arbeta i Finland i minst sex månader. Rätt till vårdpenning och vårdtillägg för ett barn föreligger också om barnets förälder eller vårdnadshavare har registrerats som arbetslös arbetssökande efter att ett minst sex månader långt anställningsförhållande har upphört.

Rätt till vårdpenning och vårdtillägg föreligger dessutom för ett barn vars förälder eller vårdnadshavare har rätt att arbeta i Finland i mer än nio månader med stöd av lagen om villkor för inresa och vistelse för tredjelandsmedborgare inom ramen för företagsintern förflyttning av personal (908/2017). Rätt till vårdpenning och vårdtillägg föreligger också om en förälder eller vårdnadshavare har ett sådant tillstånd att arbeta i minst sex månader som beviljas forskare för vetenskaplig forskning med stöd av lagen om villkoren för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse på grund av forskning, studier, praktik och volontärarbete (719/2018).

När stöd betalas utifrån arbete finansieras stödet av staten och kommuntillägg betalas inte. Om en arbetstagare och barnet får en hemkommun, överförs finansieringsansvaret till hemkommunen och då har familjen rätt även till kommuntillägg i enlighet med hemkommunens villkor.

Rätt till vårdpenning och vårdtillägg föreligger inte för ett barn vars förälders eller vårdnadshavares rätt att arbeta baserar sig på lagen om villkor för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse för säsongsanställning (907/2017).

2.3 Invandrarnas ställning på arbetsmarknaden

Finland har en relativt kort invandringshistoria och invandringen har varit mindre än i de flesta andra EU-länder. Det årliga antalet invandrare har dock ökat betydligt på 2000-talet och förväntas bli kvar på en högre nivå än tidigare också i fortsättningen. Nettoinvandringen till Finland var länge cirka 15 000 personer om året, men har ökat kraftigt under de senaste åren. År 2023 flyttade 73 236 personer till Finland, och nettoinvandringen nådde upp till 57 914 personer, det vill säga ett nästan fyrdubbel antal jämfört med nivån före 2020. Under de senaste åren har de viktigaste orsakerna till att flytta till Finland i storleksordning varit familj, arbete, studier och internationellt skydd. Särskilt den arbetsrelaterade invandringen från länder utanför Europa har vuxit.

I slutet av 2024 bodde cirka 583 000 personer av utländsk härkomst i Finland. Av de utrikesfödda är cirka 52 procent män och cirka 48 procent kvinnor. Befolkningen med utländsk bakgrund har en betydligt yngre åldersstruktur än befolkningen med finländskt ursprung. Av alla invandrare med utländsk bakgrund är 39,4 procent mellan 20 och 39 år och cirka 18,7 procent är barn under 15 år. Invandrarna fördelar sig inte heller jämnt över hela Finland, utan är i hög grad koncentrerade till tillväxtcentren i södra Finland. Av dem som har ett främmande språk som modersmål bor cirka 72 procent i landskapen Nyland, Egentliga Finland och Birkaland. Liksom på andra håll i Västeuropa bosätter sig invandrarna också i Finland i de största städerna. År 2023 bodde över 25 procent av den del av hela landets befolkning som har ett främmande språk som modersmål i Helsingfors och ungefär hälften i huvudstadsregionen.

Sysselsättningsgraden bland personer med utländsk bakgrund är cirka 10–15 procentenheter lägre och arbetslöshetsgraden cirka 5–10 procentenheter högre än för personer med finländsk bakgrund. År 2023 började arbetslöshetsgraden bland personer med utländsk bakgrund i åldern

20–64 år stiga kraftigt och var 2024 redan 16,7 procent.⁵ Invandrarnas ställning på arbetsmarknaden och deras sysselsättningsgrad är starkt kopplad i synnerhet till orsaken till invandringen. Också den tid personen har bott i landet och personens kön påverkar invandrarnas sysselsättningsgrad och ställning på arbetsmarknaden. Sysselsättningsgraden bland invandrare som anlänt på grund av arbete är relativt hög, även om den sjunker något när de bott i landet en längre tid. Sysselsättningen bland dem som anlänt på grund av internationellt skydd är till en början låg, men ökar ju längre tid personerna har bott i landet. Utvecklingen av arbetsmarknadsinträdet för personer som anlänt på grund av familjeåterförening är ganska snarlik, men deras sysselsättning förbättras något snabbare. De som flyttar till landet av familjeskäl utgör en mycket heterogen grupp och bland dem finns till exempel familjemedlemmar till finländare och flyktingar. Inom denna grupp klarar sig finländares familjemedlemmar bäst på arbetsmarknaden.⁶

Sysselsättningen bland kvinnor med invandrarbakgrund har utvecklats särskilt positivt under de senaste 10 åren, men trots det är sysselsättningsgraden lägre än bland män med invandrarbakgrund eller kvinnor i den infödda befolkningen. År 2024 var sysselsättningsgraden bland kvinnor med utländsk bakgrund i åldern 20–64 år 60 procent. Den positiva utvecklingen av sysselsättningsgraden bland kvinnor med invandrarbakgrund bröts under 2023. Trots att antalet sysselsatta fortsatte att öka något, ökade antalet arbetslösa och personer utanför arbetskraften proportionellt sett mera.⁷ Det här är huvudsakligen en följd av den höga nettoinvandringen 2022 och 2023, som omfattade en avsevärd mängd personer som flydde kriget i Ukraina.

En granskning per åldersklass visar att den lägsta sysselsättningsgraden bland invandrarkvinnor återfinns i gruppen 20–29 år, även om man här bör beakta att sysselsättningsgraden i andra jämförelsegrupper i denna åldersklass (kvinnor/män i den infödda befolkningen, invandarmän) är lägre än i andra åldersklasser. Granskad per åldersklass ökar invandrarkvinnornas sysselsättningsgrad, men sysselsättningsgraden för invandrarkvinnor i åldern 30–39 år är relativt sett lägst jämfört med jämförelsegrupper i samma åldersklass.⁸ Det är högst sannolikt att sysselsättningsgraden för invandrarkvinnor i dessa två åldersklasser i hög grad påverkas av faktorer i anslutning till ansvaret för att sköta barn.

I ljuset av forskningsdata varierar andelen invandrare utanför arbetskraften kraftigt när man granskar den utifrån kön och orsaken till invandringen. Andelen invandrarkvinnor utanför arbetskraften är högre än andelen invandarmän. Andelen utanför arbetskraften är särskilt hög bland kvinnor som flyttat till Finland i synnerhet på grund av internationellt skydd eller av familjeskäl. Också för dessa gruppers del är det positivt att andelen klart sjunker ju längre de bor i landet. Det finns emellertid inga betydande skillnader mellan orsakerna när det kommer till den tid personerna står utanför arbetskraften. Forskningsdata indikerar även att föräldrar med invandrarbakgrund till barn under skolåldern har en större sannolikhet att hamna utanför arbetskraften än andra grupper.⁹ Detta stöds även av uppgifter om att det är vanligare att arbetet upphör av familjeskäl bland kvinnor med utländsk bakgrund (8 procent) än bland kvinnor med

⁵ Statistikcentralen, arbetskraftsundersökningen

⁶ Pesola Hanna, Matti Sarvimäki & Tuomo Virkola (2024): Sysselsättning av personer som flyttat till Finland av olika orsaker: Arbets- och näringsministeriets publikationer 2024:9

⁷ Statistikcentralen, arbetskraftsundersökningen

⁸ Statistikcentralen, arbetskraftsundersökningen

⁹ Pesola Hanna & Virkola Tuomo (2024): Invandrare utanför arbetskraften: Arbets- och näringsministeriets publikationer 2025:16

finländsk bakgrund (3 procent).¹⁰ Fenomenet motiveras till en del med stödet för hemvård av barn som gör det möjligt att vårda barn under tre år hemma utan skyldigheter att ta del av tjänster som främjar integration eller sysselsättning.

Också Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling OECD har beträffande Finland uppmärksammat sysselsättningen i synnerhet bland kvinnor med invandrabakgrund, respektive i vilken grad de står utanför arbetskraften. Skyldigheterna att sköta barnen leder bland mammor med invandrabakgrund oftare till att de står utanför arbetskraften. En av OECD:s centrala uppmaningar till Finland i det här sammanhanget var att granska stödet för hemvård av barn eftersom det gör det möjligt för mammor att under en lång tid stå utanför arbetskraften utan skyldigheter att delta i åtgärder som stärker språkkunskapen, kompetensen och ställningen på arbetsmarknaden.¹¹

2.4 Invandrarnas användning av stödet för hemvård av barn

2.4.1 Längden på perioder med stöd för hemvård

Forskning visar konsekvent att stödet för hemvård av barn försämrar kvinnors sysselsättningsgrad. Bland hela befolkningen har användningen av stödet för hemvård av barn sjunkit under de senaste åren, vilket gäller även invandrarna.¹²

Skillnaderna mellan befolkningsgrupperna är däremot klart större när man granskar hur länge stödet används. Lågutbildade, personer med invandrabakgrund, ensamstående mammor och mammor som före familjeledigheten var antingen arbetslösa eller vars anställning upphörde när ledigheten började använder stödet längre än andra. I ljuset av forskningsdata skiljer sig invandrarnas användning av stödet för hemvård inte avsevärt från hur den infödda befolkningen använder det på en allmän nivå. I synnerhet andelen långa perioder över 12 månader har tydligt sjunkit under de senaste tio åren, men de långa perioderna är proportionellt sett vanligare bland invandrare än bland den övriga befolkningen. Hos både den infödda befolkningen och invandrarföräldrar är långa perioder med stöd för hemvård kopplade till samma socioekonomiska bakgrundsfaktorer, som till exempel låg utbildningsnivå, svag förankring på arbetsmarknaden och låg inkomstnivå.¹³ Sett ur den synvinkeln är det viktigt att i fråga om invandrarkvinnor fästa uppmärksamhet vid att de tar del av i synnerhet integrations- och sysselsättningstjänster samt andra åtgärder som stärker utbildningen och ställningen på arbetsmarknaden, eftersom man har kunnat observera att deltagande särskilt i integrationsåtgärder korrelerar positivt med inträde på marknaden bland personer som deltagit i dem samt dessutom med deras barns inträde på arbetsmarknaden.¹⁴

¹⁰ Statistikcentralen, arbetskraftsundersökningen

¹¹ OECD (2018), Working Together: Skills and Labour Market Integration of Immigrants and their Children in Finland, OECD Publishing, Paris

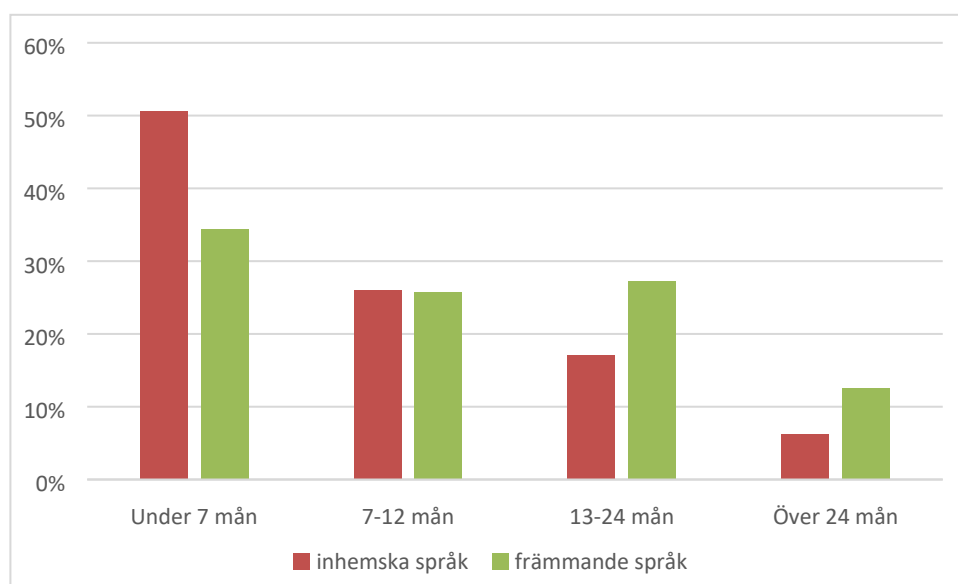
¹² Folkpensionsanstalten (2023): Fortsatt minskad användning av stödet för hemvård av barn 2022 – FPA:s statistiska årsbok innehåller uppgifter om hur den sociala tryggheten användes i fjol

¹³ Miettinen Anneli & Saarikallio-Torp Miia (2023): Äitien kotihoidon tukijaksot lyhentyneet – väestöryhmittäiset erot yhä suuria; YHTEISKUNTAPOLITIIKKA 88 (2023):2

¹⁴ T.ex. Sarvimäki, M. & Hämäläinen, K. (2016), Integrating Immigrants: The Impact of Restructuring Active Labor Market Programs, Journal of Labor Economics, 34(2): 479–508 och Pesola, H. & Sarvimäki, M. (2024), Intergenerational Spillovers of Integration Policies: Evidence from Finland's Integration Plans, Review of Economics and Statistics

Vid en granskning av hur länge perioderna med stöd för hemvård varade i fråga om barn födda 2022 fick cirka hälften av hemvårdsstödtagarna med ett av de inhemska språken som modersmål stöd för hemvård under mindre än sju månader. En tredjedel av hemvårdsstödtagarna med ett främmande modersmål fick stödet i mindre än sju månader. Cirka 23 procent av stödmottagarna med ett inhemskt språk som modersmål fick stöd för hemvård av barn längre än ett år, mot cirka 40 procent av stödmottagare med ett främmande språk som modersmål. Längden på perioder med hemvårdsstöd presenteras i figur 1.

Figur 1. Längden på perioden med hemvårdsstöd per språkgrupp enligt antalet stödmånader betalda för barn under tre år (procent av alla 2022 födda barn för vilka hemvårdsstöd har betalats)

2.4.2 Antalet mottagare av stöd för hemvård som bott i Finland mindre än tre år

Enligt Folkpensionsanstaltens uppgifter för 2024 fick cirka 1 300 inflyttade familjer från länder utanför EU, Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och Schweiz där den ena eller båda vårdnadshavarna hade bott i Finland i mindre än tre år stöd för hemvård. Enligt Folkpensionsanstaltens uppgifter betalades 2024 stöd för hemvård av barn dessutom till 1 200 sådana vårdnadshavare som hade bott i Finland mindre än tre år men vars partner hade bott i Finland i minst tre år.

År 2024 fick således totalt 2 500 familjer stöd för hemvård av barn där stödet betalades till vårdnadshavare inflyttade från länder utanför EU, Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och Schweiz och som hade bott i Finland mindre än tre år. Till de ovannämnda familjerna hörde cirka 2 700 barn för vilka det betalades stöd för hemvård. Cirka 300 av barnen var äldre än tre år. Till familjerna i fråga betalades stöd för hemvård av barn under i genomsnitt cirka sex månader 2024. Det genomsnittliga stödbeloppet utan kommutillägg var cirka 430 euro per familj och kalendermånad. Kommuntillägg betalades till sammanlagt cirka 700 familjer, i genomsnitt cirka 190 euro per kalendermånad. Cirka fem procent av familjerna var enföräldersfamiljer.

Eftersom stödet för hemvård av barn i genomsnitt betalades ut till dessa familjer under cirka ett halvt år under ett kalenderår är det genomsnittliga antalet barn med stöd för hemvård under en månad i genomsnitt mindre än antalet barn under ett år. I den granskade gruppen var antalet barn med stöd för hemvård i genomsnitt cirka 1 100 i månaden.

Utifrån uppgifterna för 2024 bor de ovan beskrivna familjerna i huvudsak i huvudstadsregionen och de största städerna. Hälften av dem bodde i Helsingfors, Esbo eller Vanda. I de flesta kommunerna fanns det endast ett fåtal stödtagare. Stödtagarna och barnen presenteras per kommun i tabell 1.

Tabell 1. Mottagare av stöd för hemvård och barn per kommun 2024. Tabellen visar antalet hemvårdsstödmottagare inflyttade från länder utanför EU, Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och Schweiz som har bott i Finland mindre än tre år samt antalet barn för vilka stöd för hemvård betalades. I tabellen gäller hemkommunen Utomlands personer som temporärt visas utomlands samt personer som vistas i Finland utan hemkommun. Samma person kan höra till flera kommuner under ett år.

Kommun	Stödtagare/ år	Barn/år	Barn i genomsnitt per månad	Månader	Utbetalda vårdpenninga r totalt (euro)
Helsingfors	539	602	231	3 249	1 140 000
Esbo	402	433	172	2 422	870 000
Vanda	332	365	143	2 016	730 000
Åbo	145	162	59	825	290 000
Tammerfors	144	158	51	724	250 000
Uleåborg	65	75	26	372	130 000
Lahtis	52	55	21	297	110 000
Vasa	37	44	16	221	80 000
Jyväskylä	36	39	14	197	70 000
Kuopio	34	38	14	193	70 000
Kervo	31	34	12	173	60 000
Björneborg	31	39	15	216	70 000
Tavastehus	26	30	10	147	50 000
Joensuu	26	28	9	133	50 000
Utomlands	23	26	10	142	50 000
Villmanstrand	21	26	12	170	50 000
1–19 mottagare (115 kommuner)	595	652	250	3 522	1 260 000
Totalt	2 454	2 709	1 066	15 021	5 320 000

Enligt Folkpensionsanstaltens uppgifter var hemvårdsstödttagarna i den beskrivna gruppen från 93 olika länder. De flesta stödtagarna hade flyttat från Ukraina. Från de flesta länderna hade det

flyttat in endast några personer till vilka det betalades stöd för hemvård av barn. Stödtagarna visas enligt ursprungsland i tabell 2.

Tabell 2. Hemvårdsstödtagare enligt ursprungsland 2024. Tabellen visar antalet hemvårdsstödmottagare inflyttade från länder utanför EU, Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och Schweiz som har bott i Finland mindre än tre år.

Ursprungsland	Stödtagare/år	Barn
Ukraina	386	414
Irak	183	193
Indien	163	174
Ryssland	152	169
Pakistan	139	157
Bangladesh	135	143
Turkiet	134	156
Afghanistan	110	121
Sri Lanka	79	95
Iran	72	77
Somalia	68	76
Filippinerna	62	69
Nigeria	47	53
Nepal	41	41
Kina	39	40
Syrien	38	43
Kenya	33	41
Egypten	32	35
Vietnam	30	32
Övriga länder, 74 st. (1–29 anlända)	511	581
Totalt	2454	2709

Bland de ovan beskrivna fick cirka 1 500 familjer, det vill säga 60 procent av stödtagarna, vårdtillägg 2024. Bland alla hemvårdsstödtagare fick 36 procent vårdtillägg 2024. Av det kan man sluta sig till att de familjer där åtminstone en av föräldrarna hade bott i Finland en kortare tid än tre år i genomsnitt har lägre inkomster än familjer där föräldrarna har bott i Finland minst tre år. Cirka 30 procent fick utkomststöd samtidigt med stödet för hemvård.

År 2024 betalades stöd för hemvård varje månad för cirka 1 000 barn under tre år som hörde till de ovan beskrivna familjerna. Av dessa barn var cirka 25 procent under ett år gamla. Barnen över ett år, men under två år utgjorde cirka 55 procent. Andelen barn som fyllt två år men inte tre år var cirka 20 procent. I de ovan beskrivna familjerna uppgick de barn över tre år för vilka det betalades stöd för hemvård i genomsnitt till cirka 100 per månad.

2.5 Småbarnspedagogik

Vid konsekvensbedömningen av stödet för hemvård av barn har aspekter i anslutning till barnets småbarnspedagogik parallellt med sysselsättningen börjat uppmärksammas allt mer. Detta gäller i synnerhet invandrarfamiljers användning av stöd för hemvård av barn eftersom det anses att särskilt barnen i dessa familjer har nytta av småbarnspedagogik, särskilt för att lära sig språket. Också riksdagen har uppmärksammat vikten av att bland annat barn i familjer med invandrarbakgrund som har en svag socioekonomisk ställning deltar i småbarnspedagogik.¹⁵

Genom högklassig småbarnspedagogik kan man påverka barns kognitiva, sociala och socioemotionella färdigheter och deras språkutveckling. På längre sikt gagnar småbarnspedagogiken särskilt barn med svagare socioekonomisk bakgrund. Barn under tre år befinner sig i en utvecklingspsykologiskt viktig ålder: då utvecklas särskilt bland annat de språkliga färdigheterna, den grundläggande tryggheten och förutsättningarna för lärande. De olika delområdena är kopplade till varandra i ett litet barns utveckling. Utvecklingen är holistisk och snabb. Till exempel förmågan till inhibering, som avser regleringen av beteende och reaktioner, har väsentlig anknytning till barns kognitiva utveckling, och utvecklas kraftigt hos små barn. Utvecklingen av självregleringen styrs även av barnets språkliga utveckling vars betydelse blir starkare i och med att talet utvecklas. Inom småbarnspedagogiken finns det dessutom möjlighet att identifiera barns behov av stöd och stödja deras uppväxt och utveckling genom att uppmärksamma deras individuella behov. Till exempel svårigheter i den språkliga och socioemotionella utvecklingen kan identifieras redan i slutet av barnets andra levnadsår.

Småbarnspedagogiken har en stor betydelse för utvecklingen av barnets tvåspråkighet och kulturella identitet samt för att stödja integrationen. En högklassig småbarnspedagogik stöder även den senare skolgången. Små barn knyter naturligt an till det finländska samhället genom småbarnspedagogiken där ett mål är att öka barnens aktörskap och delaktighet. Också utvecklingen av språkliga färdigheter och interaktiva relationer stöder anknytningen till samhället. Småbarnspedagogiken stöder också integrationen av barnets familj eftersom den utgör en plats för sociala relationer, ger möjlighet att ingå i sociala nätverk och vid behov blir en länk till andra barn- och familjetjänster.

Enligt undervisningsförvaltningens statistiktjänst deltog sammanlagt 233 832 barn i småbarnspedagogik 2023. Av dessa hade 202 764 barn finska, svenska eller samiska som modersmål. 31 074 barn hade något annat än de inhemska språken som modersmål. En något större andel barn under tre år med ett inhemskt språk som modersmål deltar i småbarnspedagogik än barn med ett annat språk som modersmål. Av ettåringarna med ett inhemskt språk som modersmål deltar cirka 45 procent i småbarnspedagogik och av tvååringarna cirka 78 procent, medan 36 procent av ettåringarna och 70 procent av tvååringar med ett annat språk som modersmål deltar i småbarnspedagogik.

2.6 Integrationsfrämjande tjänster, sysselsättningstjänster och försörjning under den tid man tar del av tjänsterna

2.6.1 Integrationstjänster

I lagen om främjande av integration (681/2023, nedan *integrationslagen*) föreskrivs det om målgrupper för vilka kommunen ska göra upp en bedömning av kompetens och behovet av integrationstjänster och utifrån den en integrationsplan, om en sådan behövs. Med

¹⁵ KuUU 19/2021 rd, s. 4

integrationskund avses en invandrare som har en gällande integrationsplan. Utifrån integrationsplanen deltar en integrationskund i till exempel studier i finska eller svenska (såsom integrationsutbildning) tjänster som ökar samhällskunskapen (såsom flerspråkig samhällsorientering) samt andra åtgärder som främjar integrationskundens integration och sysselsättning. Dessa tjänster bildar kommunens integrationsprogram.

I den integrationslag som trädde i kraft i början av 2025 utvidgades dessa målgrupper jämfört med bestämmelserna i den tidigare, upphävda lagen. Enligt integrationslagen ska en bedömning av kompetens och behovet av integrationstjänster utarbetas för en invandrare vars första uppehållstillstånd eller uppehållskort beviljades eller uppehållsrätt registrerades för högst tre år sedan, och som är en arbetslös arbetssökande, har en flyktningbakgrund, är ett barn eller ung person som anlänt till landet utan vårdnadshavare eller offer för människohandel, eller om han eller hon får stöd för hemvård av barn eller annat än tillfälligt får utkomststöd. Dessutom ska en bedömning utarbetas för en invandrare inom den ovan nämnda tidsrymden från ankomsten till landet om personen begär bedömning och anses behöva den. Folkpensionsanstalten har sedan den 1 januari 2025 varit skyldig att till kommunen lämna ut uppgifter om invandrare som ingår i den målgrupp som får stöd för hemvård för att kommunen ska nå de personer som får stöd för hemvård för ovan nämnda bedömning och integrationsfrämjande tjänster. För att nå även andra målgrupper har det föreskrivits om nya rättigheter att få information, till exempel från Migrationsverket till kommunen.

När en invandrare är arbetssökande ansvarar kommunens Arbetskraftsmyndighet för bedömningen av kompetens och behovet av integrationstjänster samt för utarbetandet av integrationsplanen samt ordnandet av tjänsterna i enlighet med integrationsprogrammet. Största delen av kunderna hos integrationstjänsterna är arbetssökande.¹⁶ Då är integrationsplanen en plan som ersätter sysselsättningsplanen. Förutom i integrationslagen föreskrivs det om tjänsterna, rättigheterna och skyldigheterna för en integrationskund som är arbetssökande i lagen om ordnande av Arbetskraftsservice (380/2023). För dem gäller till exempel den jobbsökningsskyldighet som föreskrivs i nämnda lag och de kan vara berättigade till arbetslöshetsförmåner. Förfaranden som är Arbetskraftspolitiskt klandervärda, som att inte följa integrationsplanen, kan leda till förlust av förmånen.

Integrationsplanens tidslängd är individuell. Den första integrationsplanen kan göras upp för högst ett år och integrationsplanens sammanlagda maximala längd är högst två år. Dessutom kan integrationsplanens varaktighet förlängas på vissa lagstadgade grunder. Om integrationsplanen avbryts till följd av till exempel föräldraledighet eller sjukdom eller skada kan den förlängas för en tid som motsvarar orsakens varaktighet. Dessutom kan integrationsplanens maximala varaktighet förlängas med högst två år om det är motiverat på grund av integrationskundens knappa utbildningsbakgrund eller behovet av sektorsövergripande tjänster och om det behövs särskilda åtgärder för att stödja integrationskundens integration och sysselsättning. Det här kan innebära behov av läs- eller skrivfärdigheter eller grundläggande utbildning för vuxna. I den integrationslag som trädde i kraft från ingången av 2025 föreskrivs det om en ny förlängningsgrund enligt vilken integrationsplanens varaktighet kan förlängas om den maximala varaktigheten på två år har gått ut medan invandraren har fått stöd för hemvård av barn enligt lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn och deltagit på deltid i en integrationsplan. Syftet med detta är att uppmuntra invandrarföräldrar, i synnerhet mammor, att ens på deltid delta i tjänster som främjar integration

¹⁶ I regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om främjande av integration och till lagar som har samband med den (RP 208/2022 rd) bedömde man att cirka 8 000 av integrationskunderna är arbetssökande och cirka 2 000 står utanför Arbetskraften.

i ett tidigt skede av invandringen. Kommunerna ska ordna lämpliga tjänster för målgruppen i fråga, till exempel deltidsstudier i finska eller svenska förenat med att de sköter barnen.

Viktiga tjänster i integrationsplanen är flerspråkig samhällsorientering och integrationsutbildning. I samhällsorienteringen ges information om att bo, leva och arbeta i Finland, hur det finländska samhället fungerar samt om individens rättigheter och skyldigheter. Den ordnas i mån av möjlighet på integrationskundernas modersmål eller ett språk de annars behärskar väl. Som integrationsutbildning tillhandahålls undervisning i finska eller svenska, undervisning i yrkesfärdigheter och andra färdigheter som behövs i yrkeslivet, karriärvägledning eller yrkesplanering och vägledning för fortsatta studier, tjänster som främjar sysselsättningen eller inträdet på arbetsmarknaden, samt annan undervisning som förbättrar sådana färdigheter som ansluter sig till samhälle, kultur och medborgarfärdigheter i vardagen. Det språkliga syftet med integrationsutbildningen är att integrationskunden ska uppnå en fungerande grundläggande språkfärdighet i finska eller svenska och som avslutning ordnas en slutttestning av kunskaperna i finska eller svenska. Integrationsutbildningen inkluderar även en period med inlärn timer i arbetet. Integrationskunden kan även behöva undervisning i läs- och skrivfärdigheter eller grundläggande utbildning för vuxna om han eller hon har en svag utbildningsbakgrund.

Utöver de tjänster som nämns ovan kan en arbetssökande integrationskunds frivilliga studier stödjas med arbetslöshetsförmån om de förutsättningar som ingår i 28–30 § i integrationslagen uppfylls. Frivilliga studier är utbildning som invandraren söker sig till själv eller som invandraren blir anvisad till av kommunens Arbetskraftsmyndighet. Det kan till exempel vara utbildning som ordnas av en läroanstalt för fritt bildningsarbete, grundläggande utbildning för vuxna, yrkesutbildning eller studier vid ett gymnasium, men även utbildning som ordnas av tredje sektorn. Studierna ska omfatta studier i finska eller svenska eller i huvudsak ske på finska eller svenska.

Rätten till arbetslöshetsförmån för tiden för integrationsplanen bestäms enligt lagen om allmänt stöd (48/2026) och lagen om utkomstskydd för arbetslösa (1290/2002) och rätten till utkomststöd enligt lagen om utkomststöd (1412/1997).

2.6.2 Arbetslöshetsförmåner

En arbetslös arbetssökandes grundläggande försörjning vid arbetslöshet tryggas från och med den 1 maj 2026 med allmänt stöd enligt lagen om allmänt stöd och inkomstrelaterad dagpenning enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa. Rätt till arbetslöshetsförmåner har arbetslösa arbetssökande som är bosatta i Finland.

När en persons rätt till arbetslöshetsförmån avgörs anses en person vara bosatt i Finland om han eller hon i enlighet med 5, 6 eller 10 § i lagen om bosättningsbaserad social trygghet i gränsöverskridande fall (16/2019) är bosatt i Finland. Enligt den lagen anses en person vara stadigvarande bosatt i Finland när personen har sin egentliga bostad och sitt egentliga hem här och som ständigt huvudsakligen vistas här. En person anses fortfarande vara bosatt i Finland om personen bor stadigvarande i Finland, men vistas tillfälligt utomlands under högst sex månader. I andra fall än situationer som gäller arbete avgörs rätten till bosättningsbaserade sociala förmåner för en person som flyttar till Finland genom att man bedömer personens bosättning med hänsyn till samtliga omständigheter.

När någon annan än en arbetstagare eller företagare flyttar från ett land som tillämpar EU-lagstiftning till Finland bedöms personens bosättning i Finland i första hand i enlighet med förordning (EG) nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen och förordning

(EG) nr 987/2009 om tillämpningsbestämmelser till den förordningen. När en person som flyttar till Finland från ett land som inte tillämpar EU-lagstiftning bedöms personens bosättning i Finland med beaktande av vad som föreskrivs i 4 § i lagen om hemkommun om bestämmande av hemkommun och bostad för en person som kommit till Finland.

2.6.3 Inkomstrelaterad dagpenning

Inkomstrelaterad dagpenning betalas till en arbetssökande som har varit etablerad på arbetsmarknaden och som fått sin försörjning genom lönearbete, företagsverksamhet eller därmed jämförbart eget arbete.

En arbetslös arbetssökande som har uppfyllt arbetsvillkoret kan ha rätt till inkomstrelaterad dagpenning. Rätt till inkomstrelaterad dagpenning föreligger för en medlem av en löntagarkassa som har varit försäkrad åtminstone de 12 närmast föregående månaderna och som under de kalendermånader han eller hon varit försäkrad har uppfyllt arbetsvillkoret för löntagare. Rätt till inkomstrelaterad dagpenning har också en medlem av en företagarkassa som har varit försäkrad åtminstone de 15 föregående månaderna och som medan han eller hon varit försäkrad har uppfyllt arbetsvillkoret för företagare.

Inkomstrelaterad dagpenning betalas sammanlagt för högst 300 arbetslöshetsdagar till en person som varit i arbete i högst tre år och för 400 arbetslöshetsdagar till en person som varit i arbete i sammanlagt över tre år. Om arbetsvillkoret för en person är uppfyllt då han eller hon har fyllt 58 år och han eller hon vid den tidpunkt då arbetsvillkoret uppfylls har en tid i arbete på minst fem år under de senaste 20 åren, betalas inkomstrelaterad dagpenning för sammanlagt högst 500 arbetslöshetsdagar.

Den inkomstrelaterade dagpenningen består av en grunddel på 37,21 euro på 2026 års nivå¹⁷ och en förtjänstdel. Om en person arbetar tillfälligt eller på deltid under arbetslösheten beaktas förvärvsinkomsten av arbetet i den jämkade inkomstrelaterade dagpenningen.

2.6.4 Allmänt stöd

Allmänt stöd betalas till en person i behov av stöd som inte har rätt till inkomstrelaterad dagpenning eller vars rätt till inkomstrelaterad dagpenning har upphört på grund av att maximitiden har gått ut. Allmänt stöd betalas inte till personer som har rätt att förvärvsarbeta på basis av ett tillfälligt uppehållstillstånd om personen inte har uppfyllt arbetsvillkoret. Det allmänna stödet betalas ut av Folkpensionsanstalten.

Det allmänna stödet är inte baserat på arbete, utan är ett orsaksbaserat stöd som betalas på sociala grunder för att trygga den arbetslösas minimiförsörjning och som till sin varaktighet är obegränsat. Om personen efter grundskolan eller gymnasiet inte har någon utbildning som leder till examen och som ger yrkesfärdigheter, kan allmänt stöd betalas efter en väntetid på högst 21 veckor.

Det allmänna stödets fulla belopp är lika stort som den inkomstrelaterade dagpenningens grunddel. Det allmänna stödet är 37,21 euro per dag och cirka 800 euro per månad på 2026 års

¹⁷ Lagen (1296/2023) om indexjustering åren 2024–2027 av vissa förmåner och belopp som är bundna vid folkpensionsindex och levnadskostnadsindex. Mellan 2024 och 2027 görs ingen indexjustering av arbetsmarknadsstödet och grunddagpenningen och inte heller av den inkomstrelaterade dagpenningens grunddel.

nivå¹⁸. Vid prövning av behovet av allmänt stöd beaktas i princip inkomsterna för mottagaren av allmänt stöd i sin helhet. Vid behovsprövningen är inkomstgränsen 311 euro (brutto) och hälften (50 procent) av den inkomst som överstiger den gränsen dras av från det allmänna stödet. Förvärvsinkomst som fås utifrån arbete beaktas dock i beloppet av det jämkade allmänna stödet. Behovsprövning tillämpas inte för den tid en person deltar i sysselsättningsfrämjande service.

Ansvar för att finansiera det allmänna stödet är fördelat mellan staten och kommunerna, och dessutom finansieras det med intäkterna av arbetslöshetsförsäkringspremien för löntagare som inte hör till arbetslöshetskassorna för 400 betalningsdagar för allmänt stöd om mottagaren av allmänt stöd har uppfyllt arbetsvillkoret enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa. Under de första 100 dagar arbetslöshetsförmånen betalas ut finansieras det allmänna stödet med statliga medel och för dem som uppfyller arbetsvillkoret med intäkterna av arbetslöshetsförsäkringspremien. Efter detta finansieras skillnaden mellan det allmänna stödet och den andel hemkommunen för mottagaren av allmänt stöd betalar med statliga medel och intäkterna av arbetslöshetsförsäkringspremien. Finansieringsandelen för hemkommunen för mottagaren av allmänt stöd stiger med att perioden då arbetslöshetsförmån betalas ut blir längre. Kommunens finansieringsansvar börjar när en person har erhållit arbetslöshetsförmån i 100 dagar och då är kommunens finansieringsansvar 10 procent. Efter 200 dagar stiger kommunens finansieringsansvar till 20 procent, efter 300 dagar till 30 procent, efter 400 dagar till 40 procent och efter 700 dagar uppnår kommunens finansieringsandel sin övre gräns, det vill säga 50 procent. Vid beräkningen av antalet dagar för vilka arbetslöshetsförmån betalas beaktas de dagar för vilka stödmottagaren har fått allmänt stöd eller inkomstrelaterad dagpenning före det.

Det allmänna stöd som betalas till personer som omfattas av tillämpningsområdet för lagen om främjande av integration finansieras med statliga medel från att den första hemkommunen har registreras antingen för ett eller tre år enligt persongrupp om mottagaren av allmänt stöd inte har uppfyllt arbetsvillkoret i lagen om utkomstskydd för arbetslösa och personens allmänna stöd därför inte finansieras med intäkterna av arbetslöshetsförsäkringspremier. De personer som hör till persongruppen i fråga är sådana som har ett i utlänningslagen avsett giltigt uppehållstillstånd i Finland, vars uppehållsrätt har registrerats eller som har beviljats ett uppehållskort i enlighet med utlänningslagen eller är en nordisk medborgare vars uppehållsrätt har registrerats i enlighet med vad som har överenskommit mellan de nordiska länderna om registrering av befolkningen. Under tre år efter den första registreringen av hemkommun finansierar staten det allmänna stödet för till exempel personer som får internationellt skydd och deras familjemedlemmar. För andra än de ovan nämnda, men som omfattas av tillämpningsområdet för lagen om främjande av integration, finansierar staten det allmänna stödet under ett år från att den första hemkommunen registrerats. Den arbetslöshetsförmån som betalas personer under den tid staten har fullt finansieringsansvar räknas inte heller med i betalningsdagarna för allmänt stöd.

2.6.5 Påföljder inom utkomstskyddet för arbetslösa

Den som erhåller arbetslöshetsförmån har en allmän skyldighet att aktivt söka arbete och utbildning. Personen ska dessutom delta i serviceprocessen för arbetssökande och fullfölja den sysselsättningsplan eller ersättande plan (integrationsplan, aktiveringsplan eller sektorsövergripande sysselsättningsplan) som utarbetats i samarbete med arbetskraftsmyndigheten samt vid behov söka sig till och delta i sysselsättningsfrämjande

¹⁸ Som föregående

service och åtgärder. Sysselsättningsplanen eller den ersättande planen inkluderar i princip skyldigheten att söka ett visst antal möjliga jobb inom en tid som anges i planen.

Om arbetssökanden försummar att förfara enligt sina skyldigheter, kan giltigheten för hans eller hennes jobbsökning enligt lagen om ordnande av arbetskraftsservice i vissa situationer avslutas av arbetskraftsmyndigheten eller så kan tider utan ersättning föreläggas för arbetssökanden enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa, det vill säga så kallade karensar eller skyldigheter att vara i arbete. En tid utan ersättning avser att rätten till utkomstskydd för arbetslösa förloras för viss tid och att ett arbetsvillkor som ger rätt till en förmån förloras tillsvidare.

Enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa förlorar en arbetssökande sin rätt till arbetslöshetsförmån efter den första försummelsen i anslutning till jobbsökning eller arbetskraftsservice. Tiden utan ersättning i dessa fall är sju kalenderdagar. Om den arbetssökande fortsätter sitt förfarande leder den andra försummelsen i anslutning till jobbsökning och arbetskraftsservice under ett år till en skyldighet att vara i arbete i sex kalenderveckor. Skyldigheten att vara i arbete fullgörs och rätten till arbetslöshetsförmån återfås till exempel när en person varit i ett arbete som räknas in i arbetsvillkoret för inkomstrelaterad dagpenning minst sex veckor, eller under motsvarande tid studerat på heltid eller deltagit i vissa sysselsättningsfrämjande tjänster.

Arbetskraftsservicen har som mål att ge den arbetslösa stöd för att hitta ett heltidsjobb. Också systemet med utkomstskydd inbegripet de villkor som ställs för att få förmånen har samma mål. Till exempel är avsikten att vid behov trygga försörjningen med andra stödformer medan en person sköter barn och andra närstående. I lagen om utkomstskydd för arbetslösa föreskrivs dock att en person har giltig orsak att vägra ta emot arbete och att vägran inte leder till att förmånsrätten går förlorad om han eller hon inte ges skälig tid att ordna vård för barn eller vård av någon annan närstående person som är beroende av honom eller henne och att undanröja svårigheter som beror på arbetsväg och andra motsvarande begränsningar.

De bestämmelser, bland annat om att ordna vård för barn, som avses ovan i lagen om utkomstskydd för arbetslösa handlar om att vägra ta emot en säker arbetsplats och att inte söka en arbetsplats som den arbetssökande anvisats av arbetskraftsmyndigheten. I fråga om jobbsökningsskyldigheten i sysselsättningsplanen eller en ersättande plan är situationen en annan eftersom den arbetssökande själv väljer de arbetstillfällen som han eller hon vill söka. Då har den arbetssökande möjlighet att beakta olika omständigheter i sin livssituation.

2.6.6 Utkomststöd

Utkomststödet är en förmån i enlighet med 19 § 1 mom. i grundlagen (731/1999) som tryggar vars och ens rätt till oundgänglig försörjning och omsorg som behövs för ett människovärdigt liv. Det är fråga om en stödform som beviljas i sista hand, och förutsättningarna för att få detta stöd utreds genom individuell behovsprövning. Det handlar om en familjespecifik form av stöd som är avsedd för situationer där en person eller familj av någon orsak inte klarar av att betala sina nödvändiga löpande utgifter. Av denna anledning beviljas stödet för en kort tid, det vill säga huvudsakligen endast för en månad åt gången.

Syftet med utkomststödet, i förhållande till den övriga sociala tryggheten, är att i sista hand tillfälligt komplettera det övriga systemet och stödet i särskilda situationer. Utkomststöd kan beviljas för brådskande stödbehov, förändringar i livet eller överraskande exceptionella utgifter. I vissa fall kan det på grund av en komplicerad personlig situation uppstå ett långvarigt behov av utkomststöd, när de övriga förmånerna inte utgör ett tillräckligt skydd.

Utkomststödets består av grundläggande utkomststöd, som verkställs av Folkpensionsanstalten, samt kompletterande och förebyggande utkomststöd, som socialvården inom välfärdsområdet ansvarar för. Staten och kommunerna svarar för hälften var av finansieringen av det grundläggande utkomststödet. Från ingången av 2027 kommer kommunerna emellertid att helt svara för kostnaderna för det grundläggande utkomststödet för mottagare av grundläggande utkomststöd i åldern 18–24 år i vars familjer det inte bor personer i annan ålder. Finansieringen av de delar av stödet som välfärdsområdena ansvarar för sker via välfärdsområdenas allmänna finansiering.

Enligt lagen om utkomststöd är var och en skyldig att enligt bästa förmåga dra försorg om sig själv och sitt eget uppehälle samt i den omfattning som bestäms i äktenskapslagen, lagen om underhåll för barn och i annan lag om sin makes samt sina minderåriga barns och adoptivbarns uppehälle. Skyldigheten för dem som ansöker om utkomststöd enligt lagen om utkomststöd att ansöka om primära förmåner och anmäla sig som arbetssökande som söker heltidsarbete har fastställts genom en ändring av lagen som trädde i kraft den 1 februari 2026.

Utkomststödet grunddel kan sänkas på de grunder som anges i lagen om utkomststöd. Hur länge sänkningen varar och hur stor den är beror på grunden för sänkningen.

Enligt de bestämmelser som trädde i kraft den 1 februari 2026 sänks grunddelen med 50 procent om en person som fyllt 18 år trots uppmaning av Folkpensionsanstalten inte inom en månad ansöker om en primär förmån som personen med beaktande av livssituationen och omständigheterna sannolikt kan antas ha rätt till. Grunddelen sänks även med 50 procent om en person som enligt lagen om utkomststöd är skyldig att anmäla sig som arbetssökande som söker heltidsarbete inte gör anmälan inom en månad trots uppmaning av Folkpensionsanstalten. I dessa fall kan den sänkta grunddelen gälla så länge tills personen i enlighet med Folkpensionsanstaltens uppmaning ansöker om en primär förmån eller anmäler sig som arbetssökande hos Arbetskraftsmyndigheten. Den skyldighet integrationskunder som söker utkomststöd har att anmäla sig som arbetssökande bestäms enligt 2 a § i lagen om utkomststöd under samma förutsättningar som för andra som söker utkomststöd.

Grunddelen sänks enligt bestämmelserna som trädde i kraft den 1 februari 2026 med 20 procent om personen har förfarit Arbetskraftspolitiskt klandervärt så att personen inte med stöd av 2 kap. 13 eller 14 § eller 2 a kap. i lagen om utkomstskydd för arbetslösa är berättigad till arbetslöshetsförmån för viss tid eller tills vidare eller om en invandrare som avses i lagen om främjande av integration och som inte enligt lagen om utkomststöd är skyldig att anmäla sig som arbetssökande vid Arbetskraftsmyndigheten, utan grundad anledning har vägrat delta i utarbetandet av en integrationsplan eller i sysselsättningsfrämjande åtgärder som avtalats specificerat i integrationsplanen eller om invandraren genom sin försummelse har föranlett att ingen integrationsplan har kunnat utarbetas. Om grunddelens belopp sänkts med 20 procent redan under en månad och förutsättningarna för en sänkning av grunddelen fortsätter även under följande månad, fortsätter sänkningen av grunddelen med 40 procent så länge förutsättningarna för en sänkning av grunddelen uppfylls.

I en situation som beror på ett Arbetskraftspolitiskt klandervärt förfarande där förmånstagarens arbetslöshetsförmån har avbrutits för en viss tid, beror längden på sänkningen av grunddelen på hur långt avbrottet i utkomstskyddet är så att ett avbrott på 7–30 dagar i utkomstskyddet för arbetslösa innebär en sänkning av utkomststödet i en månad. Ett 45 dagars avbrott i utkomstskyddet för arbetslösa innebär en sänkning av grunddelen i två månader. Ett avbrott i utkomstskyddet för arbetslösa som fastställts att gälla tills vidare leder i princip till en sänkning av grunddelen i sex månader. Sänkningen varar dock i detta fall en kortare tid, dock minst två

månader, om personens rätt till arbetslöshetsförmån återställs eller om personen inte längre ska anses vara arbetslös.

För invandrare som enligt 2 a § i lagen om utkomststöd inte är skyldiga att anmäla sig som arbetsökande hos Arbetskraftsmyndigheten kan sänkningen av grunddelen på grund av försummelser i samband med integrationsplanen vara högst två månader åt gången räknat från vägran eller försummelsen.

I alla ovan nämnda situationer då grunddelen sänks kan grunddelen sänkas endast om sänkningen inte äventyrar den utkomst som oundgängligen behövs för att trygga ett människovärdigt liv och sänkningen inte heller i övrigt kan anses oskälig. En sänkning av grunddelen baserar sig alltid på individuell prövning.

Folkpensionsanstalten lämnar i enlighet med 84 § 3 mom. i lagen om integrationsfrämjande till kommunen information om invandrare som får utkomststöd annat än tillfälligt för genomförandet av bedömningen av kompetens och behovet av integrationstjänster enligt 14 § i lagen om integrationsfrämjande. Detta avser information som är nödvändig för kommunen för att den ska kunna nå invandrarna, såsom identifierings- och kontaktuppgifter. I praktiken hänvisas även invandrare som får utkomststöd annat än tillfälligt till bedömning av kompetens och behovet av integrationstjänster och för dem upprättas det vid behov även en integrationsplan på det sätt som det föreskrivs i 16 § i integrationslagen.

2.6.7 Bostadsbidrag

Bestämmelser om hushålls rätt till bostadsbidrag finns i lagen om allmänt bostadsbidrag (938/2014). Bostadsbidraget beviljas hushållet gemensamt och påverkas av hela hushållets sammanlagda inkomster och egendom.

Bostadsbidragets belopp bestäms enligt antalet personer som hör till hushållet, de boendekostnader som beaktas i bostadsbidraget samt de inkomster och den egendom som medlemmarna i hushållet har. När bostadsbidraget beräknas beaktas som månadsinkomst de fortlöpande eller årligen återkommande bruttoinkomsterna för hushållets medlemmar. Som inkomster beaktas inte de prioriterade inkomster som det föreskrivs om i lagen och inte arv, gåva, tillfälliga försäljningsvinster och därmed jämförbara tillfälliga inkomster och inte heller barnens inkomster. När bostadsbidraget beräknas beaktas som inkomst bland annat arbetslöshetsförmån som en medlem i hushållet har och hemvårdsstöd för vård av barn.

2.6.8 Integrationsstöd som bereds

Enligt regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering ersätts utkomststödet och arbetsmarknadsstödet för invandrarnas del med ett integrationsstöd som innehåller ett incitament och en skyldighet att integreras. I regeringsprogrammet ingår även en skrivning om en sänkning av arbetsmarknadsstödet nettonivå till att motsvara grunddelen av det grundläggande utkomststödet. Enligt regeringsprogrammet ska tillräckliga och intygade kunskaper i ett av de inhemska språken höja arbetsmarknadsstödet till den nuvarande nivån.

Ett utkast till regeringens proposition till riksdagen med förslag till ändring av lagen om allmänt stöd, integrationslagen samt lagen om allmänna språkexamina var på remiss den 5 januari 2026–16 februari 2026. Begäran om yttrande med bilagor finns på <https://stm.fi/sv/projekt?tunnus=STM074:00/2024>.

I utkastet till propositionen om integrationsstöd föreslås att det allmänna stöd som betalas på grund av arbetslöshet betalas som integrationsstöd till en arbetslös arbetssökande som inte uppfyller arbetsvillkoret enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa och som har bott i Finland mindre än tre år under de senaste tio åren. Kravet på att arbetsvillkoret ska vara uppfyllt eller en bosättningsperiod på tre år i Finland tillämpas inte om personens modersmål är finska, svenska eller samiska, eller om personen har bevisat att han eller hon har språkkunskaper som motsvarar den kravnivå på kunskaper i finska eller svenska som anges i lagen om främjande av integration inom minst två av språkets områden. Det allmänna stödet som betalas som integrationsstöd är 33,64 euro per dag enligt 2026 års nivå.

Som det beskrivs i avsnitt 2.6.4 betalas allmänt stöd enligt lagen om allmänt stöd som träder i kraft den 1 maj 2026 inte till personer som har rätt att arbeta utifrån ett tillfälligt uppehållstillstånd om personen inte har uppfyllt arbetsvillkoret enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa. I samband med att det föreskrivs om integrationsstöd ändras lagen om allmänt stöd så att en arbetslös arbetssökande som vistas i landet med ett uppehållstillstånd på grund av tillfälligt skydd kan ha rätt till allmänt stöd eller allmänt stöd som betalas som integrationsstöd även om personen inte har uppfyllt arbetsvillkoret.

3 Målsättning

Med propositionen eftersträvas en snabbare integration och sysselsättning av småbarnsföräldrar som nyligen anlänt till landet samt att de lär sig ett inhemskt språk och sysselsätter sig i synnerhet via deltagande i integrationstjänster. Dessutom eftersträvas att barnen integreras och lär sig ett inhemskt språk via deltagande i småbarnspedagogik. Målet är att småbarnsföräldrar som bott kortare tid än tre år i Finland oftare än för närvarande ska välja deltagande i småbarnspedagogik som vårdform för sina barn varvid föräldrarna oftare än för närvarande styrs till integrationstjänster och arbetsmarknaden.

4 Förslagen och deras konsekvenser

4.1 De viktigaste förslagen

I propositionen föreslås att en förutsättning för utbetalning av stöd för hemvård av barn ska vara att stödmottagaren har bott i Finland i minst tre års tid.

Vid beräkningen av bosättningsperioden beaktas den tid som stödtagaren har bott i Finland efter att ha fyllt 16 år. Med den här avgränsningen eftersträvas att förslaget effekter även ska omfatta återflyttare som innan de ansöker om stöd för hemvård av barn har bott i Finland endast som ganska små barn. Det förutsätts dock inte att personer som är yngre än 19 år uppfyller kravet på bosättningsperiod, eftersom dessa personer de facto inte har möjlighet att uppfylla det. Det förutsätts inte heller att kravet på bosättningsperiod uppfylls när barnet på grund av sin unga ålder ännu inte har rätt till småbarnspedagogik.

I propositionen föreslås ingen reglering som grundar sig på medborgarskap och förutsättningen att en bosättningsperiod på tre år ska uppfyllas gäller på lika sätt både finska som utländska medborgare. Bosättningsperioder i andra EU-länder, länder inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och i Schweiz jämföras med bosättningsperiod i Finland med stöd av EU:s förordning om social trygghet (EG) nr 883/2004. I praktiken påverkar det föreslagna kravet på bosättningsperiod i synnerhet personer från tredjeländer som flyttar till Finland.

Numera är det inte en förutsättning för beviljande av stöd för hemvård att stödtagaren själv huvudsakligen sköter barnet. Då är det möjligt att stödet för hemvård beviljas vårdnadshavare

som uppfyller det föreslagna kravet på bosättningstid, men att barnet huvudsakligen sköts hemma av någon annan person, till exempel en partner som har bott i Finland i mindre än tre år. Det här är inte ändamålsenligt med tanke på förslagets mål och därför föreslås det vidare att stöd för hemvård betalas till den förälder eller vårdnadshavare som huvudsakligen sköter barnet. Sålunda betalas det inte stöd för hemvård av barn om den person som ansöker om stödet inte själv huvudsakligen sköter barnet utan en annan person huvudsakligen gör det, till exempel den andra föräldern i familjen eller en vårdare som inte hör till familjen som en mor- eller farförälder.

Det är fortfarande möjligt att ordna den huvudsakliga vården av ett barn så att barnet sköts av en vårdare som inte hör till familjen med stödet för privat vård när förutsättningarna i stödlagen uppfylls. Stödet för privat vård betalas till den som producerar vården varvid ersättningen för vården av barnet i dessa situationer blir bättre riktad till rätt aktör.

Dessutom föreslås det att definitionen av serviceproducent ändras i stödlagen på grund av de ändringar som gjorts i lagen om småbarnspedagogik. Det är till denna del fråga om en ändring av teknisk natur.

I enlighet med regeringsprogrammet föreslås det att staten som statsandelar ersätter de tilläggskostnader för småbarnspedagogik som den föreslagna ändringen medför för kommunerna.

Det föreslås att ändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2027. Om rätten till stöd för hemvård av barn uppkommer innan den föreslagna lagen träder i kraft tillämpas enligt de föreslagna övergångsbestämmelserna på vårdperioden dock de bestämmelser som gällde när lagen trädde i kraft, det vill säga ändringarna påverkar inte stöd som utbetalas när lagen träder i kraft. Det föreslagna kravet på en bosättningstid på tre år gäller personer som flyttar till landet när lagändringen träder i kraft eller därefter.

4.2 De huvudsakliga konsekvenserna

4.2.1 Allmänt om konsekvensbedömningarna

Det föreslagna kravet på bosättningstid tillämpas på personer som flyttar till Finland tidigast när lagen träder i kraft varför propositionens konsekvenser beror på hur invandringen till Finland utvecklas under de kommande åren och hurdana personer som flyttar till Finland. Dessutom beror de effekter som uppnås med förslaget till stor del på hur väl de önskade beteendeförändringarna uppnås. En förälder som till följd av ändringen inte har rätt till stöd för hemvård av barn kan nämligen välja att sköta barnet hemma utan något stöd. Sålunda är bedömningen av förslagets konsekvenser förknippad med betydande osäkerhet.

Det är svårt att förutse om lagändringarna kommer att ha de önskade effekterna på beteendet eftersom många kulturella, sociala och ekonomiska aspekter påverkar hur familjerna väljer att sköta sina barn¹⁹. Tillgänglig information om beteendeförändringar i samband med ändringar av det föreslagna slaget finns närmast i en undersökning som gjordes i Norge 2017 i samband med en lagändring. Lagändringen beskrivs i den här propositionen närmare i avsnitt 5.2.2. I ljuset av forskningsdata medförde kravet på en bosättningstid på fem år i Norge ingen betydande

¹⁹ Se t.ex. Alho Rolle & Eronen Eija (2025): Suomen somaliäitien kokemukset arjesta ja työmarkkinoille kiinnittymisestä. E2 Tutkimus.

sysselsättnings- eller beteendepåverkan på kort sikt.²⁰ Någon långtgående uppskattning av beteendeförändringarna till följd av den föreslagna ändringen kan dock inte göras utifrån endast denna undersökning. I Norge betalades stöd för hemvård endast för att sköta barn i åldern 13–23 månader hemma. Med hänsyn till skillnaderna i de nationella systemen kan man anta att de föreslagna ändringarna kan påverka beteendet något mer i Finland än vad som har iakttagits i Norge.

I undersökningen om stöd för hemvård finns belägg på att stödet för hemvård uppmuntrar i synnerhet mammor att stanna hemma med barnen.²¹ Utifrån detta kan man bedöma att en begränsning av rätten till stöd i någon mån skulle leda till att barn sköts hemma i mindre utsträckning.

Vid bedömningen av eventuella effekter för beteendet har tillgänglig information om effekterna av tidigare ändringar i familjestödssystemen beaktats. Den senaste ändringen med tillgänglig information om effekten på familjernas val är familjeledighetsreformen som trädde i kraft den 4 september 2022. Den ledighet papporna tog ut började öka redan innan reformen trädde i kraft²², men reformen ökade ytterligare pappornas uttag av ledighet²³. Det här visar att man åtminstone i någon mån kan påverka familjernas val genom ändringar i stödssystemet. Det är klart att man inte kan göra antaganden utifrån familjeledighetsreformens effekter om hur det här förslaget påverkar beteendet eftersom familjeledighetsreformen i huvudsak gällde fördelningen av familjens interna vårdansvar via högre dagpenningförmåner. Utifrån det som beskrivs ovan kan man emellertid anta att de föreslagna ändringarna har åtminstone vissa önskade effekter på beteendet. Med beaktande av det som beskrivs ovan har man antagit att en viss beteendepåverkan uppkommer, men inte för hela målgruppen.

4.2.2 Ekonomiska konsekvenser

4.2.2.1 Uppskattning av målgruppens storlek

Antalet personer i propositionens målgrupp kan uppskattas utifrån uppgifter om till hur många föräldrar som bott i Finland en kortare tid än tre år det har betalats stöd för hemvård av barn tidigare. Enligt en uppskattning som grundar sig på antalet mottagare 2024 kommer totalt 2 500 personer när reformen har nått sin fulla effekt 2030 att inte ha rätt till stöd för hemvård av barn eftersom kravet på bosättningsstid inte uppfylls. I målgruppen finns totalt 2 700 barn.

Enligt uppskattningen är en del av familjerna dock berättigade till stöd för hemvård av barn eftersom det i familjen finns en annan vårdnadshavare som uppfyller bosättningskravet. År 2024 utbetalades stöd för hemvård till cirka 1 200 vårdnadshavare som hade bott i Finland i mindre än tre år, medan det i familjen fanns en vårdnadshavare som hade bott i Finland åtminstone tre år.

²⁰ Dommermuth, Lars; Rogne, Adrian Farner; Syse, Astri (2022): The cash-for-care reform and immigrant fertility: Fewer babies of poorer families?, Discussion Papers, No. 993, Statistics Norway, Research Department, Oslo

²¹ Gruber, Jonathan; Huttunen, Kristiina; Kosonen, Tuomas (2022): Paying Moms to Stay Home: Short and Long Run Effects on Parents and Children, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus 29.11.2022

²² Red. Kinnunen Anu et al. (2024): Familjeledigheter och kombinationen av arbete och familj i ett föränderligt arbetsliv, Social trygghet och hälsa, undersökningar 165

²³ Folkpensionsanstaltens meddelande (2025): Familjevårdsreformen ökade pappors användning av föräldraledighet – men flexibiliteten utnyttjas fortfarande i liten utsträckning

Enligt förslaget ska man dock ha rätt till stöd för hemvård för barn som är yngre än nio månader utan att kravet på tre års bosättningsperiod är uppfyllt. Uppskattningen är att de barn under nio månader som utifrån detta har rätt till stöd för hemvård i genomsnitt uppgår till cirka 20 per månad.

Eftersom det föreslagna kravet på bosättningsperiod gäller personer som flyttat in tidigast när lagen träder i kraft är gruppen invandrare som identifierats i registren inte direkt målgrupp för den föreslagna ändringen. Om invandringen till sin nivå och profil förblir snarlik den den varit under de senaste åren beskriver uppskattningarna utifrån registerdata från 2024 emellertid väl den persongrupp som förslaget inverkar på. Uppskattningen beaktar endast antalet inflyttade personer från länder utanför EU, Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och Schweiz. I uppskattningen har man antagit att personer som flyttat från EU-området, Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller Schweiz har så många bosättningsperioder som kan räknas till godo i Finland att ändringen i praktiken skulle gälla endast ett fåtal sådana personer. Den uppskattade målgruppens storlek presenteras i tabell 3.

Tabell 3. Den uppskattade målgruppen för den föreslagna ändringen per år efter att ändringen trätt i kraft. I tabellen visas det uppskattade antalet personer som inte skulle ha rätt till stöd för hemvård av barn.

	2027	2028	2029	2030
Vårdnadshavare	300	1 100	2 000	2 500
Barn	300	1 200	2 200	2 700

Den föreslagna förutsättningen att stöd för hemvård endast betalas till den förälder eller vårdnadshavare som huvudsakligen sköter barnet inverkar också på sådana hushåll som i första hand ordnar barnets huvudsakliga vård så att barnet sköts av en vårdare som inte hör till familjen. Enligt en uppskattning utifrån antalet hemvårdsstödtagare 2024 uppgår antalet sådana familjer till cirka 2 200 om året.

4.2.2.2 Hushållens ekonomiska ställning

Bedömningen av de ekonomiska konsekvenserna för hushållen hänför sig till de sociala rättigheter som tryggas i 19 § i grundlagen.

Med förslaget eftersträvas att föräldrar som ingår i målgruppen i stället för att ordna barnets vård i hemmet skulle ordna den inom småbarnspedagogiken och att föräldern själv skulle övergå till arbetsmarknaden eller till tjänster som förbättrar hans eller hennes ställning på arbetsmarknaden. Sysselsättningskonsekvenserna av den föreslagna ändringen bedöms vara obetydliga.²⁴

Propositionens konsekvenser beror på beteendet i de hushåll som hör till målgruppen. Som det redogörs i avsnitt 4.2.1 ovan är det svårt att bedöma vilka beteendeförändringar som uppnås med propositionen. Enligt en grov uppskattning placerar en del av föräldrarna i målgruppen, cirka 1 050 föräldrar, barnen i småbarnspedagogik och anmäler sig som arbetslösa arbetssökande. Grovt uppskattat sköts barnet i cirka 400 familjer hemma av den förälder som

²⁴ Sysselsättningskonsekvenserna har bedömts i en separat promemoria som finns tillgänglig på <https://stm.fi/sv/projekt?tunnus=STM050:00/2025>.

uppfyller bosättningskravet, varvid familjen har rätt till stöd för hemvård av barn. Det är sannolikt att en del av familjerna sköter barnet hemma utan förmån, och en grov uppskattning är att cirka 1 050 föräldrar skulle göra det.

Det allmänna stödet ligger på en nivå runt 800 euro i månaden, det vill säga cirka 370 euro mer än det uppskattade genomsnittliga stödet för hemvård av barn utifrån 2024 års uppgifter för målgruppen. Det allmänna stödet är högre än stödet för hemvård även om man beaktar det genomsnittliga kommutillägget i stödet för hemvård. Man kan således utgå från att målgruppens ekonomiska läge är bättre med utkomstskyddet för arbetslösa än det skulle vara med stödet för hemvård.

Som det beskrivs i avsnitt 2.6.8 bereder regeringen lagstiftningsändringar för att genomföra regeringsprogrammets skrivning om att invandrarnas arbetsmarknadsstöd ska ersättas med ett integrationsstöd. Enligt propositionsutkastet om integrationsstödet betalas det allmänna stödet till en arbetslös arbetssökande som integrationsstöd innan arbete som uppfyller arbetsvillkoret eller bosättningstiden på tre år har uppfyllts. Integrationsstödet på 2026 års nivå är cirka 726 euro i månaden. För erhållande av det vanliga allmänna stödet förutsätts det dock inte att arbets- eller bosättningsvillkoret uppfylls om personen har tillräckliga kunskaper i ett inhemskt språk. Dessa lagstiftningsändringar kan när de verkställs bedömas påverka målgruppen i den här propositionen. Integrationsstödet uppskattade belopp är cirka 296 euro mer än det genomsnittliga stödet för hemvård av barn enligt en uppskattning utifrån uppgifter från 2024.

Ändringen påverkar även de inkomster som beaktas i hushållets allmänna bostadsbidrag. I de fall när arbetslöshetsförmånen beaktas som inkomst för hushållet i stället för stödet för hemvård kan bostadsbidragets belopp sjunka jämfört med situationen enligt gällande lag. Samtidigt kan bostadsbidragets belopp öka i situationer där man stannar hemma för att sköta barnet utan stöd för hemvård och inkomsterna jämfört med nuläget är lägre.

De ändringar i utkomststödet som trädde i kraft den 1 februari 2026 bidrar sannolikt till de beteendeförändringar som eftersträvas med den här propositionen i synnerhet när vårdnadshavaren varken har arbete eller utbildningsplats. I och med totalreformen av utkomststödet är utkomststödtagarna skyldiga att ansöka om primär förmån för att inte utkomststödet grunddel ska sänkas. Vård av ett barn under skolåldern hemma är inte längre en grund för att inte ansöka om primär förmån. Sålunda gäller skyldigheten att ansöka om primär förmån (oftast arbetslöshetsförmån) alla som ansöker om utkomststöd som sköter barn hemma utan stöd för hemvård efter att totalreformen av utkomststödet trädde i kraft.

Enligt Folkpensionsanstaltens uppgifter för 2024 fick cirka 30 procent av de familjer som erhöll stöd för hemvård där åtminstone en vårdnadshavare hade bott i Finland i mindre än tre år grundläggande utkomststöd under tiden med stöd för hemvård. I och med att totalreformen av utkomststödet trädde i kraft är de utkomststödtagare som enligt detta förslag inte har rätt till stöd för hemvård skyldiga att i enlighet med lagen om utkomststöd ansöka om primär förmån, vanligtvis arbetslöshetsförmån. Om erhållandet av arbetslöshetsförmån leder till att behovet av utkomststöd upphör, förbättras den ekonomiska situationen jämfört med om hushållet skulle få stöd för hemvård. Detta främjar tillgodoseendet av målgruppens sociala rättigheter som tryggas i 19 § i grundlagen.

Samtidigt kan det leda till att familjernas försörjning försämras om vårdnadshavaren inte ansöker om primär förmån trots att utkomststödet grunddel sänks. Då kan grunddelen för den personen sänkas med 50 procent i det utkomststöd som betalas till familjen om inte skälighetsprövningen i samband med sänkningen av grunddelen förhindrar sänkningen. Då inskränker konsekvenserna på tillgodoseendet av de sociala rättigheter som tryggas i 19 § i

grundlagen. En sänkning av grunddelen kräver emellertid alltid en individuell prövning. Samtidigt kan man anta att hotet om att grunddelen i utkomststödet sänks mestadels får föräldrarna att anmäla sig som arbetslösa arbetssökande och ansöka om arbetslöshetsförmån.

Som det beskrivs i avsnitt 2.6.4 betalas allmänt stöd inte till en person som har rätt att förvärvsarbeta med stöd av ett tillfälligt uppehållstillstånd. Till denna persongrupp hör i praktiken huvudsakligen ukrainare som vistas i landet med tillfälligt skydd. I fråga om denna grupp kan den föreslagna ändringen leda till situationer där en familj inte är berättigad till stöd för hemvård, men där det inte heller betalas allmänt stöd till vårdnadshavaren. I samband med att integrationsstödet bereds bereder regeringen ändå en ändring av lagen om allmänt stöd så att en arbetslös arbetssökande som vistas i landet med ett uppehållstillstånd på grund av tillfälligt skydd kan ha rätt till allmänt stöd eller allmänt stöd som betalas som integrationsstöd även om personen inte har uppfyllt arbetsvillkoret enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa. En sammantagen effekt av propositionerna är att situationer av det beskrivna slaget inte kan uppstå.

Den föreslagna förutsättningen att stöd för hemvård endast betalas till den förälder eller vårdnadshavare som huvudsakligen sköter barnet inverkar också på sådana hushåll som i första hand ordnar hemvården så att barnet i huvudsak sköts av en vårdare som inte hör till familjen. Jämfört med situationen enligt den gällande lagen minskar inkomsterna för sådana familjer med det belopp stödet för hemvård utgör. Om barnet sköts i hemmet av en vårdare som inte hör till familjen kan det dock finnas rätt till stöd för privat vård av barnet när förutsättningarna i stödlagen uppfylls.

Vårdpenningen i stödet för privat vård är lägre än vårdpenningen i stödet för hemvård, men vårdpenningen i stödet för privat vård betalas för samtliga barn i familjen och betalning av kommuntillägg i stödet för privat vård är avsevärt vanligare än i stödet för hemvård. Det genomsnittliga stödet för hemvård per barn var 2024 cirka 392 euro i månaden. Statistiska uppgifter visar att motsvarande genomsnittliga stöd för privat vård per barn då vårdaren är hemma hos familjen uppskattningsvis är cirka 450 euro i månaden. Stödet för privat vård är alltså i genomsnitt bättre än stödet för hemvård. För att få stöd för privat vård av barn krävs att man ingår ett anställningsförhållande med vårdaren eller att vårdaren har rätt att bedriva privat daghemsverksamhet. Stödet för privat vård av barn betalas enligt stödlagen till den som producerar vården. Stödet för privat vård påverkar den ekonomiska situationen i det hushåll barnet ingår i genom att det minskar den andel av barnets vårdavgift som familjen ska betala.

I fråga om konsekvenserna är det viktigt att beakta att de föreslagna ändringarna inte påverkar stöd som redan betalas ut. Det föreslagna kravet på tre års bosättningstid tillämpas endast på personer som flyttar till Finland tidigast när lagen träder i kraft. Hushåll som flyttar till landet efter att lagen har trätt i kraft kan relatera sin ekonomiska situation och hur de väljer att sköta sitt barn direkt till en situation där rätt till stöd för hemvård inte föreligger. På samma sätt kan hushåll som planerar alternativa vårdarrangemang ta hänsyn till ändringen innan stödperioden inleds.

4.2.2.3 De offentliga finanserna

De föreslagna ändringarna påverkar både statens och kommunernas ekonomi. Kommunerna finansierar stöden för vård av barn, småbarnspedagogiken och en del av arbetslöshetsförmånerna och ändringar i dessa inverkar därför på kommunernas finansieringsansvar.

De föreslagna ändringarna minskar antalet hemvårdsstöddagare och de utgifter för stödet av hemvård som kommunerna finansierar med cirka 5,6 miljoner euro efter att reformen har trätt i kraft fullt ut.

Antagandet i bedömningarna av konsekvenserna för de offentliga finanserna är att cirka 1 050 föräldrar placerar sina barn i småbarnspedagogik och anmäler sig som arbetslösa arbetssökande när ändringarna har trätt i kraft fullt ut, cirka 400 familjer ordnar att barnet vårdas i hemmet av den förälder som uppfyller kravet på bosättningstid, varvid familjen är berättigad till stöd för hemvård, och cirka 1 050 föräldrar vårdar barnet i hemmet utan förmån. Uppskattningsvis ökar detta utgifterna för det allmänna stödet med cirka 5,1 miljoner euro varav kommunernas andel är cirka 1,7 miljoner euro efter att reformen har trätt i kraft fullt ut. Propositionens konsekvenser för sysselsättningen bedöms vara obetydliga.²⁵

Kostnaderna för småbarnspedagogiken ökar eftersom allt fler familjer kan antas placera barnen i småbarnspedagogiken. I genomsnitt är utgifterna för småbarnspedagogik för barn under tre år 21 153 euro om året och för barn som har fyllt tre år 12 450 euro om året. När ändringarna trätt i kraft fullt ut omfattar målgruppen cirka 2 500 barn under tre år och cirka 200 barn som fyllt tre år. I en situation enligt den gällande lagen omfattas dessa barn av stödet för hemvård i genomsnitt cirka sex månader under ett kalenderår (barn som fyllt tre år i genomsnitt cirka tre månader), varför det bedöms att behovet av småbarnspedagogik på motsvarande sätt ökar med mindre än sex månader under ett kalenderår för de barn som placeras i småbarnspedagogiken. Enligt de antaganden som gjorts placeras cirka 1 050 av målgruppens barn i småbarnspedagogik, varvid utgifterna för småbarnspedagogiken ökar med 10,9 miljoner euro när ändringen har trätt i kraft fullt ut. Kommunerna ska också finansiera den uppskattade ökningen i utgifterna för småbarnspedagogik. Invandrarna lever oftare än den övriga befolkningen i låginkomsthushåll²⁶, varför man kan anta att nivån på klientavgifter för småbarnspedagogik som tas ut av målgruppen blir lägre än den genomsnittliga.

Enligt uppskattning får cirka 30 procent av hushållen i målgruppen grundläggande utkomststöd. I fråga om utkomststöddagarna är antagandet i bedömningen att de ansöker om arbetslöshetsförmån (se avsnitt 4.2.2.1). Eftersom arbetslöshetsförmånen ligger på en högre nivå än stödet för hemvård, uppskattas utgifterna för utkomststöd sjunka med cirka 0,5 miljoner euro när ändringen har trätt i kraft fullt ut.

Ändringen påverkar även de inkomster som beaktas i det allmänna bostadsbidraget. I de fall när arbetslöshetsförmånen beaktas som inkomst för hushållet i stället för stödet för hemvård kan bostadsbidragets belopp sjunka jämfört med situationen enligt gällande lag. Samtidigt kan bostadsbidragets belopp öka i situationer där man stannar hemma för att sköta barnet utan stöd för hemvård och inkomsterna jämfört med nuläget är lägre. Nettoeffekten på utgifterna för det allmänna bostadsbidraget bedöms bli liten.

Det föreslagna kravet på bosättningstid gäller endast personer som flyttar till landet tidigast när ändringen träder i kraft, varvid konsekvenserna under de första åren efter ikraftträdandet blir avsevärt mindre än vad som beskrivs ovan. År 2027 bedöms utgifterna för stöd för hemvård

²⁵ Sysselsättningskonsekvenserna har bedömts i en separat promemoria som finns tillgänglig på <https://stm.fi/sv/projekt?tunnus=STM050:00/2025>.

²⁶ Statistikcentralen, inkomstfördelningsstatistik.

minska med 0,5 miljoner euro, utgifterna för småbarnspedagogiken öka med 1,0 miljoner euro och utgifterna för det allmänna stödet öka med 0,5 miljoner euro.

Den föreslagna ändringen innebär en utvidgning av kommunernas uppgifter och de ökade utgifter för småbarnspedagogik som ändringen medför för kommunerna kompenseras genom statsandelarna till kommunerna. Med beaktande av att utgifterna för stödet för vård av barn minskar och utgifterna för småbarnspedagogiken ökar blir compensationen till kommunerna 5,3 miljoner euro när reformen har trätt i kraft fullt ut. Den här andelen fördelas på kommunerna inom ramen för kriteriet för främmande språk i statsandelen för basservice. Dessutom påverkar förändringarna i utgifterna för det allmänna stödet och utkomststödet kommunernas ekonomi. Kommunerna finansierar cirka en tredjedel av kostnaderna för det allmänna stödet. Kommunerna finansierar hälften av det grundläggande utkomststödet genom statsandelar med två års fördröjning.

Hemkommunens andel av finansieringen av kostnaderna för det allmänna stödet stiger när perioden då arbetslöshetsförmån betalas ut blir längre (se avsnitt 2.6.4 om finansiering av det allmänna stödet). Med längre arbetslöshetstid kan kommunernas andel av kostnaderna för det allmänna stödet således stiga jämfört med en situation där en person under de första åren efter invandringen får stöd för hemvård av barn. Samtidigt börjar kommunens ansvar för att finansiera det allmänna stöd som betalas till personer som omfattas av integrationslagens tillämpningsområde först efter ett eller tre år efter registreringen av hemkommun, beroende på persongrupp. Dessutom kan deltagande i sysselsättnings- och integrationsfrämjande tjänster förbättra målgruppens ställning på arbetsmarknaden och påskynda sysselsättning, vilket stärker kommunens ekonomi.

Propositionens uppskattade konsekvenser per förmån beskrivs i tabell 4.

Tabell 4. De ekonomiska konsekvenserna för förmåner och småbarnspedagogik 2027–2030.

Konsekvenser, miljoner euro	2027	2028	2029	2030
Stöd för hemvård	-0,5	-2,6	-4,7	-5,6
Småbarnspedagogik	1,0	4,9	9,2	10,9
Arbetsmarknadsstöd, statligt finansierad andel	0,4	1,5	2,9	3,4
Arbetsmarknadsstöd, kommunalt finansierad andel	0,1	0,8	1,4	1,7
Utkomststöd	0,0	-0,2	-0,4	-0,5
Effekter totalt	1,0	4,4	8,4	9,9

Uppskattningarna är förknippade med avsevärd osäkerhet. Uppskattningarna baserar sig på uppgifter om familjer som fick stöd för hemvård 2024 där åtminstone en eller den enda vårdnadshavaren hade bott i Finland en kortare tid än tre år. Personerna i materialet har således flyttat till Finland under åren 2021–2024. Invandringens nivå och invandrarnas profil kan förändras under de kommande åren och då kan förändringens konsekvenser bli större eller mindre än vad som anges här. Dessutom beror propositionens konsekvenser för de offentliga

finanserna till stor del på hur väl de önskade beteendeförändringarna uppnås. Utgifterna för stödet för hemvård minskar emellertid oavsett beteendeförändringarna.

Bedömningarna utifrån materialet för 2024 granskar stöd för hemvård som har betalats för en tid då kravet på tre års bosättningstid inte har uppfyllts. Efter att kravet på bosättningstid har uppfyllts bedöms det inte uppkomma ändringar i det stöd för hemvård som betalas ut. I praktiken är det ändå möjligt att användningen av stödet för hemvård minskar även under tiden efter att kravet på bosättningstid har uppfyllts. Om barnet har placerats i småbarnspedagogik övergår familjen nödvändigtvis inte till hemvård även om rätten till stöd för hemvård uppkommer när kravet på bosättningstid har uppfyllts.

Framöver kan barnets huvudsakliga vårdare med stödet för hemvård av barn inte vara en person som inte ingår i hushållet som till exempel en mor- eller farförälder. Ändringen kan i teorin påverka hur föräldrarna tar ut vårdledighet och den vägen sysselsättningen. Den negativa sysselsättningseffekt som eventuellt uppkommer på detta sätt bedöms ändå sannolikt blir mycket obetydlig, eftersom familjerna kan ansöka om stöd för privat vård, som med beaktande av kommundömslagen i genomsnitt är en större förmån än stödet för hemvård. Dessutom kan en vårdare som inte hör till familjen, som en mor- eller farförälder, eventuellt i fortsättningen sköta barnet utan barnvårdsstöd i synnerhet om det handlar om kortvarig vård. På motsvarande sätt bedöms konsekvenserna för kostnaderna för barnvårdsstöd och antalet barn som deltar i småbarnspedagogiken till denna del bli mycket obetydliga.

4.2.3 Konsekvenser för myndigheterna

4.2.3.1 Kommunal småbarnspedagogik

För närvarande deltar barn under tre år i småbarnspedagogik totalt sett i liten utsträckning jämfört med de övriga nordiska länderna. Lagändringen kan således potentiellt höja deltagandet för barn under tre år med ett annat modersmål än ett inhemskt språk. För närvarande kan stödet för hemvård fungera som incitament att sköta åtminstone familjens alla barn under tre år hemma. Hur stor effekten av att begränsa rätten till stöd för hemvård blir är svårt att uppskatta eftersom den påverkas av även andra omständigheter som till exempel sysselsättningsåtgärder och antalet barn under skolåldern i familjen. I till exempel Norge blev de observerade konsekvenserna för småbarnspedagogiken små (se avsnitt 5.2.2).

Uppskattningsvis är antalet barn i målgruppen cirka 2 700 under ett år. Granskat kalenderårsvis omfattas barnen enligt gällande lag i genomsnitt av stöd för hemvård i knappt ett halvt år varför ändringen gäller i genomsnitt cirka 1 100 barn i månaden. Detta bedöms utgöra den övre gränsen för ökningen av antalet barn i småbarnspedagogik om man antar att invandringen under de kommande åren håller sig på samma nivå som under de senaste åren. Det kan antas att alla familjer i målgruppen för ändringen inte placerar sitt barn i småbarnspedagogik. En grov uppskattning är att antalet barn i småbarnspedagogik ökar med cirka 1 150 barn under ett år. Enligt uppskattningen ökar behovet av småbarnspedagogik med det här antalet med cirka sex månader under ett kalenderår, vilket innebär att antalet barn i småbarnspedagogik ökar med i snitt cirka 550 barn per månad.

Det föreslagna kravet på bosättningstid gäller personer som flyttar till landet efter att lagen trätt i kraft. Om invandringen till nivå och profil motsvarar de senaste årens, och om antalet invandrare fördelas mellan kommunerna som under de senaste åren bor cirka hälften av målgruppen i huvudstadsregionen. Av målgruppen bor cirka två tredjedelar i de sex största städerna. I många kommuner gäller ändringen endast enstaka familjer. I tabell 1 i avsnitt 2.4.2. presenteras antalet hemvårdsstödmottagare per kommun 2024.

Om antalet barn under tre år som deltar i småbarnspedagogik stiger snabbt i ett visst område kan det leda till svårigheter för kommunen som ordnar småbarnspedagogiken att utöka antalet platser så att det motsvarar behovet. Segregering av invandrarna inom kommunen till olika områden²⁷ kan medföra särskild press på vissa områden, även om behovet av platser inom småbarnspedagogiken inte ökar särskilt mycket sett till hela kommunen. Då kan en plats inom småbarnspedagogiken anvisas någon annanstans än i närheten av familjens hemadress vilket kan innebära långa transportsträckor fram och tillbaka under dagen. Av den anledningen kan frånvaron från småbarnspedagogiken för barnet bli hög om platsen i småbarnspedagogiken inte behövs på grund av vårdnadshavarnas arbete, studier eller verksamhet som företagare. En plötsligt ökad efterfrågan på platser i småbarnspedagogiken kan också leda till större brist på personal inom småbarnspedagogiken. Då är risken att man inte kan rekrytera behöriga yrkespersoner till uppgifterna vilket för sin del kan äventyra småbarnspedagogikens kvalitet och även måluppfyllelsen (till exempel att stödja barnets språkutveckling). Det är emellertid osannolikt med hänsyn till att förslagets konsekvenser fördelar sig på flera år efter att lagen trätt i kraft. Dessutom bedöms ändringen gälla ett relativt litet antal barn.

4.2.3.2 Arbetskrafts- och integrationsservice

I och med den här propositionen blir invandrare som erhåller stöd för hemvård av barn och för vilka kommunen kan utarbeta en bedömning av kompetens och behovet av integrationstjänster samt en integrationsplan i enlighet med integrationslagen färre än för närvarande beroende på att tidsgränserna överlappar. Framöver kan invandrare från tredjeländer som flyttat till Finland i princip inte få stöd för hemvård under de första åren efter att ha anlänt till landet, det vill säga under den tid den ovan nämnda bedömningen samt integrationsplanen kan utarbetas för dem. Eftersom kravet på tre års bosättningsstid för stöd för hemvård emellertid uppfylls också om man bott i ett land inom EU eller Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller i Schweiz kan det även i fortsättningen finnas invandrare som får stöd för hemvård av barn under de första åren efter att de har kommit till landet. En person som har bott tillräckligt många år i länder i EU eller Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller i Schweiz kan också framöver kontaktas för kommunens integrationsfrämjande tjänster i och med att personen får stöd för hemvård. Kommunen får uppgifter om sådana personer av Folkpensionsanstalten på systembasis liksom nu. Den målgrupp som ska nås är dock mindre än för närvarande. I och med den här propositionen är allt fler av de invandrare för vilka det utarbetas en integrationsplan kunder hos arbetskraftsservicen och inte hos kommunens övriga integrationstjänster. Förändringar i antalet personer i behov av kommunernas integrationstjänster påverkas framför allt av den allmänna utvecklingen inom invandringen i Finland.

Om en invandrarförälder framöver väljer att sköta sina barn hemma utan stöd för hemvård och utan att anmäla sig som arbetsökande blir det svårare för den myndighet i kommunen som ansvarar för integrationen att nå personen för tillhandahållandet av tjänster även om personen skulle ha nytta av de integrationsfrämjande tjänsterna och sålunda höra till målgruppen för integrationsplanen. En sådan person kan dock själv söka sig till kommunens integrationsfrämjande tjänster och be om en bedömning av sin kompetens och integration, som kommunen utarbetar om den bedömer att det behövs. Också en annan myndighet kan med invandrarens samtycke ta kontakt enligt 9 § i integrationslagen för att kommunen ska kunna nå personen för bedömning av kompetens och behovet av integrationstjänster. Dessutom skickar

²⁷ Se t.ex. Kauppinen Timo (2019): Maahanmuuttajien asuinolot ja segregatio. I verket: Kazi, Villiina & Alitolppa-Niitamo, Anne & Kaihovaara, Antti (red.) 2019. Kotoutumisen kokonaiskatsaus 2019: Tutkimusartikkeleita kotoutumisesta. ANM guide och övriga publikationer 2019:10. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö

Folkpensionsanstalten information till kommunen om invandrare som får utkomststöd annat än tillfälligt för genomförandet av bedömningen av kompetens och behovet av integrationstjänster.

En ny målgrupp i kommunens integrationsfrämjande tjänster är sedan ingången av 2025 föräldrar som får stöd för hemvård, och det har ordnats tjänster som är lämpliga för deras livssituation till exempel kombinerade med barnomsorg. Utifrån uppgifterna om stödet för hemvård minskar målgruppen av invandrare som ska nå jämfört med nuläget, vilket kan inverka till exempel på möjligheterna att uppnå tillräckliga gruppstorlekar. Det här leder sannolikt till att kommunerna framöver erbjuder allt färre integrationsfrämjande tjänster och utbildningar som lämpar sig vid sidan av deltidsvård av barn.

Kommunerna kan välja hur de anordnar sina integrationsfrämjande tjänster för andra invandrare än för dem som är arbetssökande. Kommunerna kan ordna dem själva eller i samverkan med andra kommuner och i enlighet med 3 § i integrationslagen kan kommunerna även anordna integrationstjänster för personer utanför arbetskraften via Arbetskraftsmyndigheten. När målgruppen för kommunens integrationsfrämjande tjänster minskar är det möjligt att allt fler kommuner ordnar tjänster som främjar integrationen av personer utanför arbetskraften i samarbete eller med hjälp av Arbetskraftsmyndighetens struktur.

Som konstaterat blir de invandrare som får stöd för hemvård i och med denna proposition färre än för närvarande i kommunens integrationsfrämjande tjänster. Det gör att behovet av tjänster avsedda för integrationskunder som får stöd för hemvård minskar i kommunen. De som inte har rätt till stöd för hemvård är framöver arbetssökande hos de sysselsättnings- och integrationsfrämjande tjänsterna vid kommunens Arbetskraftsmyndighet eller stannar hemma, och utanför arbetslivet, för att sköta sina barn. Då kan de antingen delta i de integrationsfrämjande tjänster kommunen tillhandahåller eller inte alls delta i tjänsterna. Vissa kommuner har integrationsfrämjande tjänster på deltid som stöds med barnomsorg för föräldrar som sköter sina barn i hemmet. Om antalet deltidstjänster eller tjänster som stöds med barnomsorg minskar i kommunerna i och med att målgruppen med personer utanför arbetskraften blir mindre, kan ordnandet av barnomsorgen bli ett hinder för deltagande i kommunens integrationsfrämjande tjänster om föräldern inte vill placera sitt barn i småbarnspedagogiken.

Det är svårt att bedöma de beteendeförändringar som uppnås med de föreslagna ändringarna och bedömningen är förknippad med avsevärd osäkerhet, vilket konstateras ovan i avsnitt 4.2.1. Utifrån de grova uppskattningarna i avsnitt 4.2.2.1 kan man dock anta att något under hälften av föräldrarna i målgruppen placerar sina barn i småbarnspedagogik och drygt hälften sköter sina barn hemma utan stöd för hemvård eller så att den förälder som uppfyller kravet på bosättningsstid sköter barnet. Man kan anta att den förälder som uppfyller kravet på bosättningsstid i princip blir hemma för att sköta barnet endast om han eller hon inte har arbete eller om partnern som har bott mindre än tre år i Finland har ett arbete. Utifrån dessa omständigheter ger de föreslagna ändringarna Arbetskraftsmyndigheterna nya kunder uppskattningsvis enligt följande:

Tabell 5. Nya kunder hos Arbetskraftsmyndigheterna 2027–2030.

År	Nya kunder
2027	133
2028	483

År	Nya kunder
2029	850
2030	1 050

Att betjäna dessa kunder ger Arbetskraftsmyndigheterna tilläggsarbete för att verkställa serviceprocessen för arbetssökande. Enligt lagen om ordnande av Arbetskraftsservice är den enda lagstadgade service som Arbetskraftsmyndigheterna ska tillhandahålla just verkställandet av serviceprocessen för arbetssökande. Hänvisningen av kunderna till olika tjänster som främjar sysselsättningen och integrationen är prövningsbaserad. Serviceprocessen för arbetssökande för de ovan beskrivna kundgrupperna sysselsätter Arbetskraftsmyndigheterna uppskattningsvis enligt följande:

Tabell 6. Konsekvenserna för Arbetskraftsmyndigheternas personresurser 2027–2030.

År	Konsekvenser för personresurser
2027	5,7 årsverken dvs. 343 000 euro
2028	20,8 årsverken dvs. 1 248 000 euro
2029	36,6 årsverken dvs. 2 196 000 euro
2030	45,2 årsverken dvs. 2 712 000 euro

Behovet av tilläggsresurser i tabell 6 har beräknats utifrån antagandet att serviceprocessen för alla som blivit nya kunder hos Arbetskraftsmyndigheten varar hela året. Beräkningarna är således förknippade med osäkerhet eftersom alla nya kunder sannolikt inte kommer att vara kunder hos Arbetskraftsservicen hela året och det handlar således inte om att ordna en serviceprocess som varar hela året för dem. I verkligheten kan behovet av tilläggsresurser således bli mindre än den presenterade uppskattningen.

Med den ändring av integrationslagen som trädde i kraft den 1 januari 2025 (Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om främjande av integration och till lagar som har samband med den RP 208/2022 rd) lades det i kommunernas statsandelar för basservicen till finansiering även för andra än integrationskunder som avses i 2 § 3 och 4 mom. i integrationslagen och som står utanför arbetslivet, bland annat för att täcka kommunens tjänster till föräldrar som sköter barn med stödet för hemvård. Dessutom lades det i enlighet med kriteriet för främmande språk i statsandelarna för kommunernas basservice till ett årligt anslag på fem miljoner euro för främjande av integrationen av föräldrar som får stöd för hemvård (Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om främjande av integration och till lagar som har samband med den RP 21/2024 rd) med vilket kommunerna har ordnat integrationsfrämjande tjänster för invandrarföräldrar som sköter sina barn med stödet för hemvård, som till exempel språkkurser på deltid stödda med barnomsorg.

Det bedöms att de kostnader för Arbetskraftsservice som Arbetskraftsmyndigheten orsakas av serviceprocessen för arbetssökande för den ovan beskrivna kundgruppen kan täckas med finansieringen för integrationsfrämjande i statsandelen för kommunernas basservice. Det uppskattas att antalet personer i kommunens integrationsfrämjande tjänster minskar i och med propositionen varvid för detta avsedd finansiering frigörs för användning för andra ändamål.

Det är viktigt att beakta att finansieringen med statsandelen är allmänna medel. Det innebär att kommunen också nu kan besluta hur och till vilka tjänster den allokerar finansiering från statsandelen.

De ändringar som föreslås i propositionen om en reform av integrationstjänsterna som arbets- och näringsministeriet har berett (TEM099:00/2024) ökar antalet integrationskunder som hänvisas till integrationsutbildning respektive utbildning i grundläggande litteracitet som båda ordnas som arbetskraftsutbildning. Personer som hänvisas till dessa utbildningar är fördelade över hela landet varför konsekvenserna för en enskild arbetskraftsmyndighet bedöms bli relativt obetydliga. Integrationsutbildning som ordnas som arbetskraftsutbildning finansieras i huvudsak via systemet med statsandelar för basservice som betalas till kommunerna enligt kriteriet för främmande språk, undantaget finansieringen av integrationsutbildning som ordnas som arbetskraftsutbildning för de personer som avses i 2 § 3 och 4 mom. i integrationslagen, som betalas till kommunerna i den kalkylerade ersättningen till dem. Dessutom, trots att de föreslagna ändringarna som avser den grundläggande utbildningen i litteracitet ökar antalet studerande i den arbetskraftsutbildning som kommunerna ansvarar för, leder det inte till att kommunerna behöver tilläggsfinansiering i fråga om andra än de som behöver grundläggande utbildning i litteracitet, eftersom det redan nu betalas statsandel och kalkylerad ersättning till kommunerna för att ordna integrationsutbildning för dessa personer i form av arbetskraftsutbildning.

Ytterligare föreslås det i propositionen om en reform av integrationstjänsterna sparåtgärder i finansieringen av integrationsfrämjandet. Besparingarna i finansieringen av integrationsfrämjandet gäller inte tjänster enligt lagen om ordnande av arbetskraftsservice eller till exempel integrationsutbildningen, och besparingarna påverkar således inte tillhandahållandet av arbetskraftsservice. En eventuell indirekt konsekvens kan emellertid uppkomma om en kommun beslutar att anvisa de allmänna medel i statsandelen som är avsedda för tillhandahållandet av arbetskraftsservice till något annat ändamål.

I propositionen om integrationsstöd (STM074:00/2024) torde regeringen föreslå att arbetskraftsmyndigheten ska erbjuda en person som anmält sig som arbetssökande och som har rätt till allmänt stöd som betalas som integrationsstöd en tjänst motsvarande personens servicebehov inom en rimlig tid, dock senast när den arbetslösa arbetssökandes jobbsökning har varit i kraft totalt sex månader. De föreslagna ändringarna i propositionen om integrationsstöd anses inte öka antalet kunder som arbetskraftsmyndigheterna har att betjäna. Dessutom ska personer som hör till målgruppen för den föreslagna paragrafen om garantitid redan med stöd av den gällande lagen hänvisas till tjänster utifrån deras servicebehov. Finansieringsbehoven till följd av införandet av en garantitid beaktas genom propositionen om integrationsstöd.

4.2.3.3 Folkpensionsanstalten

Den föreslagna ändringen om kravet på bosättningstid för stödet för hemvård av barn kommer att medföra endast en ringa mängd extra arbete inom Folkpensionsanstaltens verkställande. I fortsättningen ska Folkpensionsanstalten granska bosättningstiden för varje person som ansöker om stöd för hemvård av barn, men detta kan till största delen skötas med Folkpensionsanstaltens system utan behov av manuellt arbete. I fråga om vissa sökande blir Folkpensionsanstalten tvungen att utreda bosättningstiden även manuellt, vilket kan medföra avsevärd fördröjning i handläggningen av ärendet.

Eftersom man i kravet på bosättningstid ska beakta de perioder som med stöd av förordningen om samordning av de sociala trygghetssystemen (EG) nr 883/2004 har uppfyllts i andra länder som tillämpar förordningen om social trygghet ökar ändringen i någon mån behovet av att hålla

kontakt med socialförsäkringsinstitutionerna i länder inom EU eller Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och i Schweiz. Det finns rutiner för informationsutbytet om bosättningsperioder med andra länders socialförsäkringsinstitutioner. Information utbyts mellan socialförsäkringsinstitutionerna elektroniskt i systemet EESSI (Electronic Exchange of Social Security Information).

Antalet ansökningar om stöd för hemvård av barn skulle kanske minska något om personer som inte tydligt uppfyller kravet på bosättningsperiod inte skulle ansöka om stöd för hemvård.

Den föreslagna ändringen har obetydliga konsekvenser även för behandlingen av utkomststödet vid Folkpensionsanstalten. Den som ansöker om utkomststöd är skyldig att ansöka om en förmån som är primär i förhållande till utkomststödet och som personen kan antas ha rätt till. Om den sökande när han eller hon ansöker om utkomststöd uppger sig sköta ett barn under tre år i hemmet anvisar Folkpensionsanstalten vanligtvis den som ansöker om utkomststöd att ansöka om stöd för hemvård av barn. Vid handläggningen av utkomststödet är det emellertid inte möjligt att tillförlitligt och heltäckande bedöma att den bosättningsperiod som krävs för att stöd för hemvård ska beviljas är uppfyllt vilket kan leda till felaktig hänvisning till en primär förmån. Om ansökan om stöd för hemvård avslås, gör Folkpensionsanstalten en ny hänvisning där den sökande hänvisas att anmäla sig som arbetssökande som söker heltidsarbete.

De föreslagna ändringarna bedöms således i sin helhet ha endast obetydliga konsekvenser för Folkpensionsanstaltens verksamhet och informationssystem.

4.2.4 Andra konsekvenser för människor

4.2.4.1 Jämlikhet och jämställdhet

Propositionen har både direkta och indirekta konsekvenser för jämlikheten och jämställdheten. Till denna del hänför sig bedömningen till jämlikhet och jämställdhet som tryggas i 6 § i grundlagen. De konsekvenser som bedöms i propositionen gäller framför allt kvinnor eftersom en betydande majoritet, cirka 95 procent, av dem som får stöd för hemvård i målgruppen enligt Folkpensionsanstaltens uppgifter var kvinnor 2024.

Stödet för hemvård är en stödform som anknyter till barnomsorgen. Den möjliggör valfrihet och ger familjerna ett alternativ till offentlig eller privat småbarnspedagogik. I propositionen föreslås som förutsättning för erhållande av stöd för hemvård av barn ett krav på tre års bosättningsperiod vilket begränsar invandrarnas lika möjligheter att välja på vilket sätt de ordnar vården av små barn. Den här avgränsningen gäller i synnerhet familjer där ingendera föräldern och inte heller familjens enda vuxna uppfyller kravet på bosättningsperiod.

Om de önskade beteendeförändringarna uppnås kan man dock anta att propositionen i princip stärker målgruppens ekonomiska ställning. Propositionen har som mål att småbarnsföräldrar som inte har rätt till stöd för hemvård ska börja arbeta eller anmäla sig som arbetslösa arbetssökande. Då har de också rätt till arbetslöshetsförmån, som till sin nivå i genomsnitt är högre än stödet för hemvård. Personerna i målgruppen för ändringen är i huvudsak kvinnor och därför stärker övergången till arbete eller anmälan som arbetslös arbetssökande kvinnornas ekonomiska ställning. Man kan bedöma att detta förbättrar även den ekonomiska självständigheten för de kvinnor som hör till målgruppen.

Eventuella negativa konsekvenser för jämställdheten kan uppstå i situationer där en förälder, oftast mamman i familjen, stannar hemma för att sköta barnet trots att hon inte har rätt till stöd för hemvård. Då sköter personen barnet hemma utan att få ekonomiskt stöd. I den här situationen

är den förälder som sköter barnet hemma i princip ekonomiskt beroende av den andra föräldern om personen inte har till exempel egna besparingar eller andra disponibla medel. Man kan anta att en sådan situation inverkar negativt på kvinnors möjlighet att uppnå ekonomisk autonomi och sålunda även kvinnors lika möjligheter samt jämställdheten.

Språkträningen och samhällsorienteringens betydelse är särskilt stora under den första tiden efter att personen har flyttat till landet. Integrationsåtgärderna fokuserar kraftigt på de första åren efter inflyttningen. Forskning visar att språkkunskaperna hos invandrarföräldrar som länge skött barnen hemma ofta förblir svag.²⁸ Detta inverkar negativt på dessa föräldrars, i synnerhet kvinnornas, möjligheter och förutsättningar att verka i det finländska samhället. Bristfälliga språkkunskaper kan leda till att ansvaret för att sköta egna och familjens ärenden huvudsakligen blir en skyldighet för den andra föräldern med bättre språkkunskaper, vilket påverkar uppnåendet av jämlikhet och jämställdhet negativt.

På kort sikt sett begränsar den föreslagna ändringen i synnerhet jämlikheten för familjer med en förälder. Enligt uppskattningen utifrån antalet stödmottagare 2024 var cirka fem procent i propositionens målgrupp enföräldersfamiljer. I enföräldersfamiljer som nyligen flyttat till landet är den enda förälderns kännedom om samhället och behövliga språkkunskaper särskilt viktiga. Om de är bristfälliga kan de försvaga personens och därmed hela familjens lika möjligheter att verka i samhället. Man kan bedöma att uppnåendet av de beteendeförändringar som eftersträvas med propositionen ändå förbättrar enföräldersfamiljers och i synnerhet invandrarkvinnors lika möjligheter på lång sikt.

Typiska utmaningar på individnivå för personer med utländsk bakgrund när det gäller möjligheten att få jobb är att de har bristande kunskaper i de inhemska språken, att personens utbildning och arbetserfarenhet inte lämpar sig för den finländska arbetsmarknaden samt att de saknar nätverk som stöder möjligheten till sysselsättning.²⁹ Deltagande i integrationstjänster korrelerar positivt till personens inkomstnivå och inträde på arbetsmarknaden. Man kan bedöma att propositionen ökar nyligen inflyttade småbarnsmammors deltagande i integrations- och sysselsättningstjänster, vilket har positiva effekter på kvinnornas situation. Att delta i integrations- och sysselsättningstjänster stärker dessa personer språkkunskaper, kännedom om samhället, utbildning och arbetsmarknadsfärdigheter. Samtidigt har man kunnat iaktta strukturell diskriminering vid rekrytering som det inte går att inverka på direkt med den föreslagna ändringen.³⁰

För närvarande har en invandrarförälder som får stöd för hemvård kunnat delta på deltid i kommunens integrationsfrämjande tjänster och få sin integrationsplan förlängd. De här har gällt särskilt kvinnor. Forskning påvisar konsekvent att integrationstjänsterna har effekt och ger

²⁸ T.ex. Larja, L. & Sutela, H. (2015): Ulkomaalaistaustaisten miesten työllisyysaste lähes samalla tasolla kuin suomalaistaustaisella – naisilla enemmän vaikeuksia työllistyä. I verket Nieminen, T., Sutela, H. & Hannula, U. (red.) Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi Suomessa 2014. Tilastokeskus. Grano: Helsinki, 71– 82

²⁹ Larja L (2019). Maahanmuuttajanaiset työmarkkinoilla ja työmarkkinoiden ulkopuolella. I verket Kazi, V. & Alitolppa-Niitamo, A. & Kaihovaara, A. (red.) Kotoutumisen kokonaiskatsaus 2019: Tutkimusartikkeleita kotoutumisesta. ANM guide och övriga publikationer. 2019:10

³⁰ Till exempel Ahmad A (2025). En komparativ analys av hur invandrare mottogs på den finska arbetsmarknaden 2016 respektive 2024. Publications of the Ministry of Economic Affairs and Employment 2025:6. Arbets- och näringsministeriet

resultat.³¹ Sålunda kan man anta att deltagande i integrationstjänster annat än på deltid stärker och påskyndar även integrationstjänsternas resultat i fråga om målgruppen. Detta stärker vidare invandrarkvinnornas delaktighet och möjligheter i det finländska samhället vilket främjar jämställdheten. Dessutom kan den föreslagna ändringen ha positiva generationsöverskridande konsekvenser för jämställdheten genom att stärka ställningen för andra generationens flickor.

Sett till jämlika möjligheter bör det beaktas att hushåll som utifrån den aktuella propositionen inte har rätt till stöd för hemvård kan ordna barnets vård i hemmet genom att med stöd för privat vård anställa en barnskötare. Stödet för privat vård av barn betalas enligt stödlagen till den som producerar vården.

Propositionen kan bidra till att papporna deltar i vården av barnen i större utsträckning. Det är möjligt att begränsningen av möjligheten att använda sig av stödet för hemvård av barn ökar användningen av föräldrapenning. Enligt statistiken tar papporna inte ut alla för dem kvoterade föräldradagpenningss dagar och den föreslagna ändringen i stödet för hemvård kan i vissa fall öka pappornas incitament till att ta ut föräldradagpenningss dagar. Det är också möjligt att ändringen gör att papporna inom målgruppen mer än tidigare använder sig av stödet för hemvård i situationer där endast barnets pappa uppfyller kravet på bosättningstid.

4.2.4.2 Konsekvenser för barn

Avseende konsekvenserna för barn hänför sig bedömningen särskilt till barnens rätt till välfärd och individuell uppväxt enligt 19 § 3 mom. i grundlagen samt barnens rätt att få undervisning enligt artikel 3 i FN:s konvention om barnets rättigheter (FördrS 59–60/1991, nedan *barnkonventionen*). Också de kulturella rättigheter som tryggas i 16 § i grundlagen och barnets rätt att få undervisning som tryggas i artikel 28 i barnkonventionen är relevanta för bedömningen.

När de föreslagna ändringarna har fått sin fulla effekt finns det i målgruppen uppskattningsvis årligen 2 700 barn, av vilka cirka 200 har fyllt tre år. Om barnets föräldrar tar ut alla föräldrapenningss dagar kan barnet skötas hemma drygt 13 månader med föräldrapenningen. Perioden med föräldrapenningss dagar kan sluta tidigare än så om barnet har två föräldrar och den ena av föräldrarna inte alls tar ut några föräldrapenningss dagar. En förälder kan överlåta högst 63 föräldrapenningss dagar, det vill säga cirka 2,5 månader av sin egen föräldrapenningss kvot till den andra föräldern. Man kan anta att propositionens konsekvenser i huvudsak gäller barn i åldern ett till tre år. Förslaget påverkar inte barn yngre än nio månader eftersom det enligt propositionen inte förutsätts att kravet på bosättningstid ska vara uppfyllt när det handlar om ett så ungt barn. Enligt lagen om småbarnspedagogik gäller rätten till småbarnspedagogik från ingången av den kalendermånad under vilken barnet fyller nio månader.

Enligt uppskattningen placerar en del av familjerna barnet i småbarnspedagogik och en del sköter barnet i hemmet antingen utan stöd för hemvård eller så att den förälder som uppfyller kravet på bosättningstid sköter barnet. Enligt uppskattningen är familjernas val inte heller

³¹ T.ex. Kiviholma, S. & Karhunen, H. (2022). Systematic review of active labor market policies' effects on immigrants' employment. Publications of the Ministry of Economic Affairs and Employment 2022:27

Pesola, H. & Sarvimäki, M. (2022). Intergenerational Spillovers of Integration Policies: Evidence from Finland's Integration Plans. IZA Discussion Paper No. 15310

statiska: en förälder kan sköta ett barn hemma utan stöd för hemvård en viss tid innan barnet placeras i småbarnspedagogik.

Forskning visar att stödet för hemvård har samband med barns sämre skolframgång. Genom högklassig småbarnspedagogik kan man påverka barns kognitiva, sociala och socioemotionella färdigheter och deras språkutveckling. På längre sikt gagnar småbarnspedagogiken särskilt barn med svagare socioekonomisk bakgrund. Språkutvecklingen hos barn under tre år är snabb och i småbarnspedagogiken kan man stödja utvecklingen av barnets tvåspråkighet och kulturidentitet. Också utmaningarna i språkutvecklingen och andra behov av stöd kan identifieras redan hos små barn och man kan erbjuda stöd för dem. Högklassig småbarnspedagogik stöder barnets och indirekt även vårdnadshavarnas integration och barnets senare skolgång. För barn kan det uppkomma negativa konsekvenser om de deltar i småbarnspedagogik av dålig kvalitet eller i stora barngrupper (t.ex. på grund av personalbrist) eller om dagarna i småbarnspedagogiken blir långa på grund av att vägen är lång.

Rätten till småbarnspedagogik är uttryckligen en rätt som tillkommer barnet och som tryggas i grundlagen och barnkonventionen. Den föreslagna ändringen kan bedömas förstärka barnets rätt till småbarnspedagogik och till denna del främja barnets bästa. Det är dock möjligt att vård i hemmet i vissa fall bäst tillgodoser barnets individuella bästa. Den föreslagna ändringen begränsar friheten i systemet med barnvårdsstöd att individuellt välja hur man ordnar barnomsorgen. Ändringen begränsar valfriheten när en vårdnadshavare inte uppfyller den föreslagna bosättningstiden och när familjen i första hand ordnar så att barnet sköts i hemmet huvudsakligen av en vårdare som inte hör till familjen, som till exempel en far- eller morförälder. Begränsningen av valfriheten kan i vissa fall försämra tillgodoseendet av ett barns individuella bästa. Samtidigt är stödet för hemvård inte den enda stödform som lämpar sig för hemvård av barn, utan familjen kan när förutsättningarna i stödlagen är uppfyllda ordna att barnet sköts i hemmet med stödet för privat vård. Enligt stödlagen har en förälder som arbetar deltid också möjlighet att få flexibel vårdpenning för att sköta ett barn under tre år hemma även om barnet har en kommunal eller privat småbarnspedagogikplats.

I målgruppen kan det eventuellt finnas barn med funktionsnedsättningar. Alla barn som deltar i småbarnspedagogik får allmänt stöd enligt barnets behov. Intensifierat stöd ges om det allmänna stödet inte är tillräckligt för barnet. Det intensifierade stödet kan vara kortvarigt eller långvarigt, och stödet ges så länge barnet behöver det. Stödåtgärderna är regelbundna och flera olika stödåtgärder kan genomföras samtidigt. Särskilt stöd är den starkaste stödformen. Särskilt stöd ges om det intensifierade stödet inte är tillräckligt eller om barnet behöver det till följd av till exempel funktionsnedsättning, sjukdom eller försenad utveckling. Stödåtgärderna planeras alltid individuellt. Det särskilda stödet är ett kontinuerligt behov av stöd på heltid. Under stödperioden kan flera olika stödformer och stödtjänster tillämpas. Det krävs ingen diagnos eller något rehabiliteringsbehov för att inleda särskilt stöd, eller att det tidigare getts intensifierat stöd. Rätten till stödet inom småbarnspedagogiken främjar bland annat jämlikheten och de kulturella rättigheterna för barn med funktionsnedsättning.

Den föreslagna ändringen enligt vilken stöd för hemvård inte betalas om barnet i huvudsak sköts av en vårdare som inte hör till familjen gäller alla barnfamiljer. Till denna del påverkar det inte barns jämlikhet. Det föreslagna kravet på bosättningstid försätter däremot barnen i olika ställning enligt hur länge deras vårdnadshavare har bott i Finland. De föreslagna ändringarna kan dock antas öka deltagandet i småbarnspedagogik för barn under tre år. Ett tillräckligt tidigt deltagande i småbarnspedagogik stöder och främjar språkutvecklingen samt integrationen i utbildningssystemet och samhället. Uppnåendet av målen i propositionen kan bedömas öka barns jämlikhet på lång sikt.

En förbättrad ekonomisk situation i hushållet antingen på grund av att en förälder fått sysselsättning eller arbetslöshetsförmån, som i princip är högre än stödet för hemvård, kan bedömas ha en positiv inverkan även på barnen i hushållet. Samtidigt kan det uppkomma negativa konsekvenser med tanke på tryggheten av barnens behov i situationer där en förälder beslutar att i stället för småbarnspedagogik själv sköta barnet hemma utan stöd för hemvård, i synnerhet om hushållet inte har andra inkomster eller om de är låga. Konsekvenserna kan vara särskilt skadliga i en situation där en förälder i familjen som får utkomststöd trots hot om att grunddelen sänks inte anmäler sig som arbetslös arbetstagare. Då kan föräldrarnas grunddel sänkas med 50 procent vilket direkt inverkar också på familjens barn. Fattigdom i barndomen ökar risken för utslagning i vuxenlivet och lämnar långvariga spår i välbefinnandet.³² En sänkning av grunddelen grundar sig emellertid alltid på individuell prövning och kan göras endast om den inte äventyrar den utkomst som oundgängligen behövs för att trygga ett människovärdigt liv och sänkningen inte heller i övrigt kan anses oskälig. Samtidigt kan man också anta att hotet om att grunddelen i utkomststödet sänks i regel får föräldrarna att fullfölja de skyldigheter som anges i lagen om utkomststöd.

Propositionen kan bedömas öka nyligen inflyttade småbarnsföräldrars deltagande i sysselsättnings- och integrationsfrämjande tjänster. Man vet att en förälders språkkunskaper påverkar även barnens situation positivt, varför föräldrarnas stärkta kunskaper i ett inhemskt språk sannolikt har positiva konsekvenser även för tillgodoseendet av barnets rättigheter och lika möjligheter. Man har sett att föräldrars deltagande i integrationstjänster stärker invandrarbarns, i synnerhet dottrarnas framgång i utbildningen och på arbetsmarknaden.

Småbarnspedagogik på samiska finns inte tillgänglig i hela landet varför samiska familjer kan välja att sköta sitt barn hemma i stället för att placera barnet i småbarnspedagogik. Man kan bedöma att propositionen inte egentligen påverkar samerna eftersom bosättningsperioder som uppfyllts i Sverige och Norge jämföras med bosättningsperioder i Finland utifrån EU:s förordning 883/2004 om social trygghet. Storleken på propositionens målgrupp har uppskattats utifrån registeruppgifter för 2024 och i persongruppen i fråga fanns det enligt Folkpensionsanstaltens uppgifter ingen samiskspråkig person.

5 Alternativa handlingsvägar

5.1 Handlingsalternativen och deras konsekvenser

5.1.1 Kravet på bosättningsperiod som gäller familjens båda vuxna

Den föreslagna ändringen grundar sig på en exakt skrivning i regeringsprogrammet, varför utredningen av alternativa lösningar närmast gällde olika modeller där rätten till stöd för hemvård av barn var knuten till längden på bosättningsperioden i Finland.

Vid beredningen utreddes en modell där det som villkor för utbetalning av stöd för hemvård föreslogs att det föreskrivs att det krävs en bosättningsperiod på fem eller tre år för familjens båda vårdnadshavare. Propositionen där det föreslogs ett krav på en bosättningsperiod på tre år för båda vårdnadshavarna var på remiss från den 7 oktober 2025 till 20 november 2025. Konsekvensbedömningarna av modellen ingår i det utkast till proposition som bifogades den

³² Tammelin, Mia – Ojala Satu. Lapsiperheet toimeentulotuen saajina, I verket: Saikkonen Paula – Mukkila Susanna (red.). Toimeentulotuki 2020-luvulla: Tavoitteena parempi viimesijainen turva. THL Raportti 2/2025, s. 111–118. Tillgänglig: <https://URN.fi/URN:ISBN:978-952-408-450-5>

begäran om yttrande och som finns tillgänglig i den offentliga tjänsten på <https://stm.fi/sv/projekt?tunnus=STM050:00/2025>.

Bosättningsstiden hade gällt föräldrar eller andra vårdnadshavare som lever i ett gemensamt hushåll samt en person som lever med en förälder eller annan vårdnadshavare i gemensamt hushåll i äktenskap eller äktenskapsliknande förhållanden. Det här hade betytt att inte heller en förälder som alltid eller länge hade bott i Finland hade haft rätt till stöd för hemvård om hans eller hennes partner inte uppfyllde kravet på bosättningsstid. Det skulle ha gällt även om partnern inte var barnets förälder eller vårdnadshavare. Vid den fortsatta beredningen beslutade man att inte arbeta vidare med modellen i fråga eftersom den ansågs vara mer utmanande sett till jämlikheten än den föreslagna ändringen.

5.1.2 Krav på bosättningsstid för förälder som ansöker om stöd

Vid beredningen bedömdes också en modell där man kan få stöd för hemvård om den ena av föräldrarna hade bott i Finland i minst tre år. Förutsättningen för att få stöd för hemvård skulle inte ha varit att den förälder som ansöker om stödet själv huvudsakligen sköter barnet. Då skulle den förälder som uppfyller kravet på bosättningsstid ha kunnat ansöka om stöd även om barnet sköts hemma huvudsakligen av en förälder som inte uppfyller kravet på bosättningsstid. Att få stöd hade således i praktiken begränsats endast för de familjer där familjens enda förälder eller ingen av föräldrarna uppfyller den krävda bosättningsstiden. Bedömningen vid beredningen blev att man med den modellen skulle ha uppnått de med ändringen eftersträvarade konsekvenserna endast i ringa utsträckning. Enligt uppskattning skulle målgruppen vara mindre än i den föreslagna modellen. Också de ekonomiska konsekvenserna skulle bli mindre.

Problemet med modellen ansågs vara att den står i konflikt med integrationsmålet i fråga om familjer där en vårdnadshavare uppfyller kravet på bosättningsstid, men barnet kan vårdas hemma av en vårdnadshavare som inte uppfyller kravet på bosättningsstid. I avsnitt 2.6.1 ovan beskrivs den integrationslag som trädde i kraft vid ingången av 2025 där målet är att allt mer heltäckande och systematiskt nå de invandrare som behöver integrationstjänster, inbegripet föräldrar som sköter barn hemma. Kommunen har rätt att av Folkpensionsanstalten få uppgifter om invandrare som får stöd för hemvård. Kommunen får inte med stöd av integrationslagen uppgifter av Folkpensionsanstalten om en förälder som vårdar ett barn hemma i en situation där stödet för hemvård betalas till familjens andra förälder, som uppfyller kravet på bosättning. Modellen skulle i fråga om den här gruppen inte ha varit i linje med målet i integrationslagen.

5.1.3 Bibehållande av de gällande bestämmelserna om stöd för hemvård

I avsnitt 2.6.1 ovan beskrivs den integrationslag som trädde i kraft vid ingången av 2025. Reformen av integrationslagen hade delvis samma mål som den nu aktuella propositionen. Integrationslagen har som mål att allt mer heltäckande och systematiskt nå de invandrare som behöver integrationstjänster. I synnerhet vill man nå invandrare utanför arbetskraften, som till exempel föräldrar som sköter barn hemma. Ett alternativ som bedömdes när den aktuella propositionen bereddes var att behålla de nuvarande bestämmelserna om stöd för hemvård av barn, såvida Folkpensionsanstaltens informationsutbyte enligt integrationslagen och kommunernas möjlighet att göra upp en integrationsplan även för föräldrar som sköter barn hemma med stöd för hemvård anses vara tillräckligt sett till målet.

Alternativet ansågs dock inte vara tillräckligt för att uppnå målet i regeringsprogrammet. Kommunerna har allt oftare nått nyligen inflyttade föräldrar som sköter barn hemma med stödet för hemvård och utvecklat tjänster som med låg tröskel kan erbjudas dem som sköter barn hemma med beaktande av ordnandet av vård för barnen. Stödet för hemvård är dock inte

förknippat med några skyldigheter för stödtagarna att göra upp en integrationsplan eller delta i integrationstjänster. Dessutom skulle det andra centrala målet i den aktuella propositionen, nämligen att öka barnens deltagande i småbarnspedagogik, antagligen inte ha uppnåtts i det här alternativet. Då skulle föräldrarna antagligen delta i tjänsterna endast i den omfattning som ansvaret för vården av barnen tillåter. Således bedömde man vid beredningen att alternativet att bevara nuläget är otillräckligt med tanke på uppnåendet av målen i regeringsprogrammet.

5.2 Lagstiftning och andra handlingsmodeller i utlandet

5.2.1 Stöd för hemvård av barn i en internationell kontext

Ett system som det finländska stödet för hemvård av barn är internationellt sett relativt sällsynt. Till exempel Sverige har inte längre något motsvarande system, utan stödet för vård av barn är inkluderat i föräldraledighetssystemet. Estland har sedan 2019 avvecklat sitt stödsystem motsvarande stödet för hemvård av barn och de sista stöden betalades ut den 31 augusti 2024. Dessutom betalas stöd för att sköta barn hemma efter föräldraledigheterna i till exempel Frankrike, Polen och Litauen, men i princip till föräldrar som har en tillräcklig arbetshistoria. Norge och Danmark har en form av stöd för hemvård av barn efter föräldraledigheten och en begränsning utifrån antingen längden på bosättningsperioderna i landet eller försäkringsperioderna.

5.2.2 Norge

Norge har en stödform snarlik stödet för hemvård av barn, *kontantstøtte*, som betalas för att sköta ett barn i åldern 13–19 månader hemma. I och med reformerna av stödsystemet har Norge begränsat stödets varaktighet för hela befolkningen. Den senaste lagändringen trädde i kraft den 1 juli 2024. Då sänktes barnets högsta ålder som berättigar till stöd från 23 månader till 19 månader. Det primära målet är att erbjuda föräldrarna en valmöjlighet till skötsel av barnet hemma eller inom småbarnspedagogiken. Stödet är inte inkomstrelaterat utan nivån beror på om barnet sköts endast hemma eller om barnet deltar i småbarnspedagogik på deltid. Stödets fulla belopp är 7 500 NOK (cirka 660 euro) per månad. Om barnet deltar i småbarnspedagogik på deltid beror stödets storlek på hur många timmar per vecka barnet deltar enligt följande: 1) högst 8 timmar: 6 000 NOK (ca 525 euro), 2) 9–16 timmar: 4 500 NOK (395 euro), 3) 17–24 timmar: 3 000 NOK (263 euro), 4) 25–32 timmar: 1 500 NOK (132 euro). På nationell nivå verkställs stödet av Norges arbets- och välfärdsförvaltning NAV.

Den 1 juli 2017 trädde en lagändring i kraft i Norge. Efter den måste en förmånstagare ha varit försäkrad i socialförsäkringssystemet i fem år, det vill säga för att få stöd måste personen ha bott i Norge minst denna tid. Utifrån EU-lagstiftningen (se närmare avsnitt 2.6) beaktas bosättningsperioderna i ett annat land inom EU eller Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och Schweiz när försäkringsperioderna beräknas, vilket i praktiken betyder att avgränsningen i princip endast gäller personer som flyttat från ett tredjeland. Om ett barn bor i ett hushåll med två föräldrar, ska båda föräldrarna uppfylla villkoret för att hushållet ska vara berättigat till stöd för hemvård av barn. Rent praktiskt betyder villkoret att en person som hela sitt liv bott i Norge, men vars partner har bott i Norge en kortare tid än fem år inte kan få stöd. Uppskattningsvis är en fjärdedel av de föräldrar som omfattas av kravet norska medborgare.

Utöver de konstitutionella skillnaderna skiljer sig Norge från Finland genom att det inte har genomfört EU:s migrationsdirektiv. Som en sammanlagd effekt kan Norges handlingsutrymme i synnerhet i fråga om de skyldigheter till likabehandling som gäller personer som flyttar från tredjeländer vara större än i Finland, och således kan alla norska lösningar inte direkt tillämpas i Finland.

I Norge har ändringen motiverats i huvudsak med syftet att få nyanlända föräldrar att söka sig till sysselsättningsfrämjande tjänster och så fort som möjligt komma ut på arbetsmarknaden. Det har inte observerats att sysselsättningen och deltagandet i sysselsättningsfrämjande tjänster för de föräldrar som omfattas av lagändringen på kort sikt skulle ha förändrats i någon betydande grad efter lagändringen.³³ Vissa ändringar har kunnat märkas i fråga om sysselsättningen, men de observerade effekterna är mycket måttliga sett till helheten och förklaras delvis av att jämförelsegruppen är olik.³⁴ Målgruppen för förändringen är i princip personer som står långt från arbetsmarknaden, och konsekvenserna för beteendet påverkar centralt förändringens effekt, varför det är ändamålsenligare att bedöma eventuella positiva sysselsättningseffekter på medellång sikt.

Det kunde observeras att utnyttjandet av socialt bistånd i synnerhet vad gäller inflyttade barnfamiljer från tredjeländer ökade något efter reformen, men delvis har ökningen förklarats även med att ursprungslandsstrukturen för den kohort som flyttat före 2017 och efter 2017 var en annan³⁵. Däremot ökade den relativa inkomstfattigdomen för inflyttade barnfamiljer från tredjeländer konsekvent som en följd av lagändringen. Forskningsdata indikerar starkt att barnens deltagande i småbarnspedagogik inte ökade i någon betydande grad till följd av lagändringen, utan det är möjligt att de föräldrar som hörde till lagens målgrupp skötte barnet med familjens andra disponibla inkomster. Det har kunnat iakttas att deltagandet i småbarnspedagogik³⁶ för ett år gamla barn som talar något annat språk än norska eller något av Norges officiella minoritetsspråk har ökat från 40 procent till 61 procent mellan 2015 och 2023³⁷. Ökningen är relativt betydande, men det finns inte forskningsbelägg på att den har någon koppling till att kravet på bosättningsstid för stöd för hemvård trädde i kraft.

5.2.3 Danmark

I Danmark kan föräldrarna efter föräldraledigheten få stöd (*tilskud til pasning af egne børn*) för att sköta sitt barn hemma efter att barnet är 24 veckor gammalt. Stödet kan betalas ända tills barnet når läropliktsåldern. Till skillnad från Finland och Norge hör verkställandet av stödet till kommunerna som också kan ange mer exakta åldersgränser. Stödet är ett alternativ till deltagande i småbarnspedagogik och kravet på att få stöd är liksom för stödet för hemvård i Finland att barnet inte deltar i småbarnspedagogik. Stödets nivå varierar mellan kommunerna. I lagstiftningen har det fastställts endast en maximisättning för stödnivån. Den är högst 85 procent av nettoproduktionskostnaderna för barnets småbarnspedagogik. Stöd betalas samtidigt för högst tre barn och totalbeloppet får inte överskrida moderskapspenningens maximibelopp.

Danmark har som allmän förutsättning för att få stöd angett att barnets föräldrar ska ha bott i Danmark sju år under de senaste åtta åren och talar danska på en tillräcklig nivå för att kunna stödja barnets språkliga utveckling. Kraven på tillräckliga kunskaper i danska och på bosättning

³³ Lima, I., Arntsen, L., & L. Rudlende. (2020). Har innføringen av botidskrav for kontantstøtte medført økt sysselsetting. *Arbeid og velferd*, 2020(1): 39–57. NAV

³⁴ Dommermuth, Lars; Rogne, Adrian Farner; Syse, Astri (2022): The cash-for-care reform and immigrant fertility: Fewer babies of poorer families?, Discussion Papers, No. 993, Statistics Norway, Research Department, Oslo

³⁵ Lima & et al. (2020)

³⁶ Officiella minoritetsspråk: nordsamiska, lulesamiska, sydsamiska, kvenska, romani och romanes

³⁷ What is the status of integration in Norway? Indicators, status and development trends in 2024. The Directorate of Integration and Diversity (IMDi)

gäller inte medborgare i länder inom EU och Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och i Schweiz till den del som de har rätt till förmånen med stöd av EU-lagstiftningen.

Beträffande avgränsningarna gällande bosättningstid och språkkunskaper som gäller i Danmark bör man beakta de konstitutionella skillnaderna mot Finland samt att Danmark inte har infört EU:s migrationsdirektiv. Till följd av detta är Danmarks handlingsutrymme i synnerhet i fråga om de skyldigheter till likabehandling som gäller personer som flyttar från tredjeländer delvis större än i Finland, och således kan alla danska lösningar inte direkt tillämpas i Finland.

6 Remissvar

Under beredningen ordnades tre samråd tillsammans med de sex största städerna och Finlands Kommunförbund rf. Det presenterade materialet finns utlagt på <https://stm.fi/sv/projekt?tunnus=STM050:00/2025>. De iakttagelser som fördes fram vid samråden var snarlika dem som uttrycktes i de skriftliga remissvaren.

Under beredningen ordnades det också två skriftliga remissbehandlingar. Begäran om yttrande med bilagor och sammandragen över remissvaren kan läsas på <https://stm.fi/sv/projekt?tunnus=STM050:00/2025>.

Flertalet remissinstanser ansåg att målen i propositionsutkastet om en snabbare integration av invandrare och att stärka deras fotfäste på arbetsmarknaden i sig var värda att understödjas. De flesta ansåg också att det är motiverat att uppmuntra till att små barn deltar i småbarnspedagogiken. I remissvaren motsatte man sig mestadels det föreslagna kravet på tre års bosättningstid eller så förhöll man sig reserverad till det eftersom det ansågs att kravet inte var ett lämpligt sätt för att uppnå propositionens mål. Remissinstanserna såg det som problematiskt att kravet på bosättningstid begränsar jämlikheten. Många av remissinstanserna ansåg att det är osäkert huruvida målen i propositionen uppnås genom att begränsa rätten till stöd för hemvård. Vissa av remissinstanserna ansåg att den föreslagna ändringen tvärtom kan försvåra möjligheterna att nå målgruppen för hänvisning till tjänster och öka risken för att de mest utsatta invandrarmammorna stannar hemma för att sköta barnet utan förmån. Ändringen kan de facto bidra till att öka barnfamiljernas fattigdom och försämra integrationen.

Flera remissinstanser ansåg att målen i propositionsutkastet kan främjas på andra sätt som har bättre genomslag och som är mer jämlika än de föreslagna ändringarna. Remissinstanserna föreslog att stödet för hemvård skulle gälla de allra yngsta barnen, till exempel genom att begränsa stödet för hemvård för alla familjens barn till två års ålder. Dessutom föreslogs det att stödet för hemvård utvecklas inom ramen för en mer omfattande reform av familjeförmånerna samt att servicehandledningen effektiviseras, satsningar på småbarnspedagogikens och integrationstjänsternas kvalitet görs och tillgången till tjänsterna förbättras.

Osäkerheterna i samband med konsekvensbedömningen har identifierats i propositionen. Bedömningen i propositionen är dessutom att kommunen kan nå personer som sköter barn hemma för bedömningen av servicebehovet även på annat sätt än utifrån Folkpensionsanstaltens systembaserade överföring av uppgifter om mottagare av stöd för hemvård av barn. Propositionen ingår i regeringsprogrammets övergripande invandrings- och integrationspolitik och målet är uttryckligen att invandrarna ska nås i större omfattning än för närvarande för att tillhandahålla småbarnspedagogik och sysselsättnings- och integrationsfrämjande tjänster. Av den anledningen bedömdes närmast ett antal olika modeller där rätten till stöd för hemvård var bunden till den tid personen bott i Finland i granskningen av handlingsalternativ. För att kravet på bosättningstid ska inriktas så korrekt som möjligt ändrades propositionen efter den första remissbehandlingen jämfört med det ursprungliga utkastet så att bosättningskravet gäller endast

den förälder som huvudsakligen sköter barnet och som får stödet för hemvård, men inte förälderns partner.

Propositionens konsekvenser bedöms gälla närmast personer som flyttar till Finland från tredjeländer, eftersom bosättningsperioder som uppfylls i EU-länder, länder inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller i Schweiz jämföras med bosättningsperioder i Finland. Några remissinstanser fäste uppmärksamhet vid att det föreslagna kravet på bosättningsperioder också ställer invandrarna sinsemellan i olika ställning beroende på från vilket land de flyttar till Finland, och en sådan åtskillnad ansågs inte motiverad. Hopräkningen av bosättningsperioderna i EU-länder, länder inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och Schweiz grundar sig dock direkt på EU:s förordning om social trygghet 883/2004 som är direkt tillämplig lagstiftning och bindande för Finland. Motiveringen till lagstiftningsordningen för propositionen preciserades till denna del.

Vissa remissinstanser framförde kritik mot att den valda regleringsmodellen inte tar hänsyn till att hemvård i vissa fall kan vara till barnets individuella bästa. Några remissinstanser kritiserade därför också den föreslagna ändringen enligt vilken stöd för hemvård inte längre kan fås om barnet huvudsakligen sköts av till exempel en mor- eller farförälder. I några remissvar fäste man också uppmärksamhet vid att huvudsaklig vårdare inte har definierats i propositionen. Justitieministeriet fäste dessutom uppmärksamhet vid att de materiella förutsättningarna gällande stödtagare föreföll fördela sig över flera olika bestämmelser. Justitieministeriet uppmanade till en bedömning av om de materiella förutsättningarna gällande stödtagaren bör samlas i en och samma paragraf. Justitieministeriet och Folkpensionsanstalten ansåg också att bestämmelserna om stödtagaren och den som ansöker om stödet bör preciseras åtminstone på motiveringsnivå.

På grund av justitieministeriets iakttagelser har villkoren för barnets huvudsakliga vård och uppfyllandet av kravet på bosättningsperioder samlats i det föreslagna 3 § 2 mom. i den slutliga propositionen. Detaljmotiveringen har dessutom kompletterats med vad som avses med huvudsaklig vård av barnet. Till följd av justitieministeriets och Folkpensionsanstaltens iakttagelser har 14 § 4 mom. om ansökan om stöd för hemvård av barn preciserat så att ordalydelsen motsvarar den i 15 § om stödtagaren.

Enligt justitieministeriets yttrande finns det anledning att vid den fortsatta beredningen fästa uppmärksamhet vid situationer där en person som inte omfattas av stödet för hemvård av barn inte har rätt till andra primära förmåner. Motiveringen till lagstiftningsordningen för propositionen har kompletterats till denna del.

I remissvaren understödde man att kommunerna ersätts fullt ut för kostnaderna för småbarnspedagogiken och önskade att också utgifterna för behoven av tilläggsinvesteringar ersätts. Vissa remissinstanser ansåg att antalet barn som deltar i småbarnspedagogik kan öka även för att stöd för hemvård inte enligt propositionen betalas om barnet huvudsakligen vårdas av en vårdare som inte hör till familjen. Dessutom föreslogs det att kommunerna bör ersättas fullt ut för de tilläggsresurser som behövs för sysselsättnings- och integrationsfrämjande tjänster. Kommunförbundet ansåg att arbetslöshetsperioderna inom propositionens målgrupp kan bli längre och att man i propositionen på ett bättre sätt bör bedöma konsekvenserna av denna helhet för kommunernas ansvar att finansiera arbetslöshetsförmånerna. I fråga om konsekvenserna för kommunerna fäste man också uppmärksamhet vid att det samtidigt bereds flera propositioner som påverkar integrationen i dess helhet. Till följd av remissvaren har konsekvensbedömningarna i propositionen preciserats. Dessutom har det lagts till ett avsnitt 10.1 Förhållande till propositioner som bereds samtidigt.

7 Specialmotivering

2 §. Definitioner. Paragrafens 2 punkt innehåller definitionen av vårdproducent. Det föreslås att definitionen ändras till följd av de ändringar som gjorts i lagen om småbarnspedagogik. Det handlar om en teknisk ändring.

Från den 1 januari 2026 gäller för privat daghemsverksamhet ett registreringsförfarande och tillståndsförfarandet har slopats. I 44 § i lagen om småbarnspedagogik finns bestämmelser om rätten att bedriva privat daghemsverksamhet. Tillståndsförfarandet har inte gällt privat familjedagvård, utan om det anmälningsförfarande som gäller för den föreskrivs i 44 e § i lagen om småbarnspedagogik.

Det föreslås att definitionen i stödlagen ändras så att med vårdproducent avses en privat person eller en sammanslutning som bedriver småbarnspedagogisk verksamhet och som enligt 44 § i lagen om småbarnspedagogik har rätt att bedriva privat daghemsverksamhet eller som har gjort en anmälan om bedrivande av privat familjedagvård enligt 44 e § i den lagen. Med vårdproducent avses även en person som har ingått arbetsavtal om småbarnspedagogik med den förälder eller en annan vårdnadshavare som har rätt till stöd, dock inte en medlem i samma hushåll.

3 §. Rätt till stöd för hemvård. Paragrafen innehåller bestämmelser om förutsättningarna för att få stöd för hemvård. Det föreslås tekniska ändringar i paragrafen i dess helhet.

Paragrafens *1 mom.* motsvarar till innehållet det gällande *1 mom.*, enligt vilket det för att få stöd för hemvård förutsätts att ett barn under tre år som har rätt till småbarnspedagogik och som faktiskt är bosatt i Finland inte har en av kommunen ordnad plats inom småbarnspedagogiken. Formuleringen i momentets sista mening förtydligas. Det anses inte att ett barn faktiskt bor i Finland om barnet vistas mer än tre månader utomlands. Till denna del handlar det inte om en innehållslig ändring.

I paragrafens *2 mom.* föreslås bestämmelser om förutsättningarna gällande barnets vård och bosättningstiden för stödtagaren. Enligt den förutsätts det för utbetalning av stödet att den förälder eller vårdnadshavare som huvudsakligen sköter barnet har bott i Finland i minst tre år.

Ändringen innebär att stöd för hemvård av barn betalas endast i sådana situationer där barnets förälder eller en annan vårdnadshavare ansvarar för barnets huvudsakliga vård. Om barnet huvudsakligen sköts av en annan person, till exempel en mor- eller farförälder, betalas i princip inte stöd för hemvård av barn. Med huvudsaklig vård av ett barn avses att en förälder eller annan vårdnadshavare sköter barnet den största delen av tiden. Föräldrarna kan dock fortfarande dela vårdansvaret mellan sig och också andra personer, som till exempel mor- och farföräldrar, kan delta i vården av barnet. Barnet kan också regelbundet vårdas av en person som inte hör till familjen, till exempel en mor- eller farförälder eller en anställd barnskötare, förutsatt att den förälder eller en annan vårdnadshavare som får stödet för hemvård är barnets huvudsakliga vårdare.

Undantagsvis är det möjligt att betala stödet för hemvård även till en annan person än barnets förälder eller en annan vårdnadshavare om denna person faktiskt ansvarar för barnets vård och fostran. Detta avser situationer när barnet bor hos personen i fråga men personen ändå inte är barnets juridiska vårdnadshavare. För utbetalning av stöd för hemvård krävs det att den som faktiskt ansvarar för barnets vård och fostran i huvudsak vårdar barnet. Stödet för hemvård kan betalas till exempel till en far- eller morförälder som i huvudsak sköter barnet om barnet bor

hos far- eller morföräldern och denne faktiskt ansvarar för barnets vård och fostran. Man har kunnat göra på detta sätt också inom ramen för nuvarande tillämpningspraxis.

För att få stöd för hemvård ska den person som huvudsakligen vårdar barnet ha bott i Finland minst tre år. I huvudsak kontrollerar Folkpensionsanstalten bosättningen utifrån anteckningen om hemkommun. Det är emellertid ingen absolut förutsättning att hemkommunen är registrerad för att kravet på bosättningstid ska uppfyllas, utan till exempel en adress som är registrerad i befolkningsdatasystemet kan anses påvisa att personen bor i Finland. I fråga om arbetstagare som avses i 3 a § 2 och 3 mom. i stödlagen kan också vistelse på grund av arbete anses påvisa att personen bor i Finland. En anteckning om hemkommun eller en adress innebär inte heller automatiskt att personen bor i Finland, utan personen ska faktiskt bo i Finland. Förutsättningen är inte att bosättningen på tre år ska vara fortlöpande. När bosättningstiden beräknas räknas de perioder som uppfyllts i de länder där förordningen om samordning av de sociala trygghetssystemen (EG) nr 883/2004 tillämpas som det förutsätts i förordningen i fråga.

Enligt det föreslagna 2 mom. beaktas vid beräkningen av bosättningstiden den tid som stödtagaren har bott i Finland efter att ha fyllt 16 år. Med avgränsningen eftersträvas att förslagets effekter även ska omfatta återflyttare som innan de ansöker om stöd för hemvård av barn har bott i Finland endast som ganska små barn.

Eftersom bosättningstiden beaktas först från det att personen har fyllt 16 år är det inte möjligt för en person under 19 år att uppfylla kravet på tre års bosättningstid. Således föreskrivs det i 2 mom. att det inte krävs att kravet på bosättningstid uppfylls om stödtagaren inte har fyllt 19 år.

I 3 mom. föreskrivs det om rätten till stöd för hemvård av barn i situationer där barnet inte har rätt till småbarnspedagogik. I huvudsak motsvarar 3 mom. det gällande 2 mom. enligt vilket rätt till stöd för hemvård kan uppkomma även för ett barn som inte har uppnått den lägsta ålder som berättigar till småbarnspedagogik enligt lagen om småbarnspedagogik. På samma sätt som nu kan rätten till stöd för hemvård börja tidigast när det från barnets födelse har gått sammanlagt 160 sådana vardagar som avses i 1 kap. 4 § 5 punkten i sjukförsäkringslagen. Barnet är då drygt ett halvt år gammalt. I momentet föreslås dessutom bestämmelser om att det inte förutsätts att den som huvudsakligen sköter barnet uppfyller kravet på bosättningstid om barnet till sin ålder är så ungt att det ännu inte har rätt till småbarnspedagogik. Ändringen görs genom att det till början av momentet fogas en hänvisning till 2 mom. i paragrafen.

Det finns således två undantag till kravet på bosättningstid. För det första föreskrivs det i paragrafens 2 mom. om ett undantag på grund av ung ålder hos den person som huvudsakligen sköter barnet. Stöd för hemvård av barn kan betalas trots att den som huvudsakligen sköter barnet har bott i Finland en kortare tid än tre år om personen i fråga inte har fyllt 19 år.

Det andra undantaget, som det föreskrivs om i 3 mom., hänför sig till barnets unga ålder. Det förutsätts inte att stödtagaren uppfyller kravet på bosättningstid för att stöd för hemvård av barn ska utbetalas om stödet för hemvård av barn söks för ett barn yngre än nio månader. Enligt lagen om småbarnspedagogik gäller rätten till småbarnspedagogik från ingången av den kalendermånad under vilken barnet fyller nio månader. Om barnet sköts i hemmet av en person som bott i Finland en kortare tid än tre år upphör utbetalningen av stödet för hemvård när barnet uppnår den ålder som berättigar till småbarnspedagogik.

Paragrafens 4 mom. motsvarar det gällande 3 mom. Paragrafens 5 mom. motsvarar det gällande 4 mom.

14 §. Ansökan om och beviljande av stöd. I paragrafen föreskrivs om förfarandena vid ansökan om och beviljande av stöd för vård av barn. Förfarandet för att ansöka om stöd för hemvård av barn ändras så att stödet för hemvård av barn söks av den person som avses vara stödtagare. Det är inte längre möjligt att ansöka om stöd för hemvård för den andra förälderns del. Det föreslås därför att det till paragrafen fogas ett nytt moment om ansökan om stöd för hemvård av barn. Enligt det kan stöd för hemvård av barn sökas av den förälder eller vårdnadshavare som huvudsakligen sköter barnet.

När bestämmelserna om ansökan om familjeförmåner i artikel 60 i genomförandeförordningen 987/2009 till EU:s förordning om social trygghet är tillämpliga på fallet kan ansökan dock inte avslås på den grunden att den har lämnats in av någon annan än den förälder som huvudsakligen sköter barnet.

Om någon annan än en förälder eller annan vårdnadshavare sörjer för barnets vård och fostran, kan stöd av särskilda skäl sökas av denna person. Det kan till exempel handla om en situation där barnet bor hos sin mor- eller farförälder som faktiskt ansvarar för barnets vård och fostran.

15 §. Stödtagare. I paragrafen föreskrivs det om till vem stödet för hemvård av barn betalas. Det föreslås att paragrafens *1 mom.* ändras så att omnämmandet av betalning av stöd för hemvård av barn i situationer då barnet i huvudsak sköts av en annan person än en förälder eller annan vårdnadshavare stryks.

Ikraftträdande. Paragrafen innehåller en ikraftträdandebestämmelse och övergångsbestämmelser.

8 Ikraftträdande

Det föreslås att lagen träder i kraft den 1 januari 2027.

På en period med stöd för hemvård till vilken rätten börjar innan den föreslagna lagen träder i kraft tillämpas de bestämmelser som gällde när lagen trädde i kraft. Om rätten till stöd börjar första gången eller det beviljas förlängning av ett tidigare beviljat stöd från en tidpunkt då den föreslagna lagen är i kraft, tillämpas bestämmelserna i den föreslagna lagen på den nya stödperioden. Dock tillämpas den föreslagna bosättningstiden på tre år för betalning av stöd för hemvård av barn på en sökande som flyttar till Finland när den föreslagna lagen har trätt i kraft, det vill säga tidigast den 1 januari 2027.

9 Verkställighet och uppföljning

Folkpensionsanstalten ser i enlighet med sina lagstadgade uppgifter till att de ändringar som föreslås i propositionen verkställs.

10 Förhållande till andra propositioner

10.1 Förhållande till andra propositioner som bereds

Förutom denna regeringsproposition avser regeringen att under vårsessionen 2025 till riksdagen lämna en proposition om integrationsstöd som har beretts av social- och hälsovårdsministeriet (STM074:00/2024) samt en proposition om ändring av lagen om främjande av integration och till lagar som har samband med den som har beretts av arbets- och näringsministeriet (TEM099:00/2024, nedan i detta avsnitt *propositionen om en reform av integrations tjänsterna*).

I propositionen om integrationsstöd föreslås det att det allmänna stödet betalas ut som integrationsstöd till en arbetslös arbetssökande som inte uppfyller arbetsvillkoret enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa och som har bott i Finland mindre än tre år under de senaste tio åren. Kravet på att arbetsvillkoret ska vara uppfyllt eller kravet på bosättningstiden gäller inte om personens modersmål är finska, svenska eller samiska, om personen har avlagt den grundläggande utbildningens lärokurs, studentexamen eller en examen som ger yrkesfärdigheter på finska, svenska eller samiska, om personen har påvisat tillräckliga språkkunskaper i finska eller svenska inom minst två delområden eller om personen inte kan påvisa språkkunskaper på grund av funktionsnedsättning eller någon annan motsvarande orsak. Arbetskraftsmyndigheten ansvarar för att en arbetslös arbetssökande som hör till målgruppen för integrationsstödet får tillgång till en tjänst som motsvarar personens servicebehov. Tjänsten ska ordnas eller den arbetslösa arbetssökande hänvisas till tjänsten senast när jobbsökningen har varit i kraft totalt sex månader. Dessutom kan en arbetslös arbetssökande som fått uppehållstillstånd på grund av tillfälligt skydd framöver ha rätt till allmänt stöd på lika grunder. Allmänt stöd som betalas som integrationsstöd och bestämmelsen om garantitid tillämpas endast i situationer där personen har flyttat till Finland efter att den föreslagna lagen har trätt i kraft.

I och med propositionen om en reform av integrationstjänsterna är det kommunernas arbetskraftsmyndighet som ansvarar för att ordna integrationsutbildning och utbildning i grundläggande litteracitet för arbetssökande integrationskunder som arbetskraftsutbildningar. De allmänna målen med integration, målen i integrationsplanen samt målen och innehållen i integrationsutbildningen görs tydligare. Bedömningen av kompetens och behovet av integrationstjänster och upprättandet av integrationsplanen förenklas. Dessutom genomförs beslutade sparåtgärder inom finansieringen av främjandet av integration.

Denna regeringsproposition, propositionen om integrationsstöd samt propositionen om en reform av integrationstjänsterna har eventuella sammantagna konsekvenser sett till exempelvis arbetskraftsservice, i synnerhet ordnandet av integrationsutbildning och utbildning i grundläggande litteracitet. De ändringar som föreslås i den här propositionen bidrar till att öka antalet personer som hänvisas till arbetskraftsservice och de föreslagna ändringarna i propositionen om en reform av integrationstjänsterna ökar antalet integrationskunder som hänvisas till integrationsutbildning och utbildning i grundläggande litteracitet som ordnas som arbetskraftsutbildning. De ändringar som föreslås i propositionen om integrationsstöd förutsätter att tjänsten i vissa områden ska ordnas, alternativt att personen ska hänvisas till tjänsten snabbare än för närvarande. Helhetsmässigt innebär de ändringar som föreslås i dessa propositioner att arbetskraftsmyndigheterna ska säkerställa att det finns tillgänglig arbetskraftsservice motsvarande kundernas behov. Besparingarna i finansieringen av integrationsfrämjandet gäller inte tjänster enligt lagen om ordnande av arbetskraftsservice eller till exempel integrationsutbildning, och besparingarna påverkar således inte tillhandahållandet av arbetskraftsservice. I propositionerna beaktas också de finansieringsbehov som ändringarna föranleder. En eventuell indirekt konsekvens kan emellertid uppkomma om en kommun beslutar att anvisa sin statsandel med allmän täckning avsedd för tillhandahållande av arbetskraftsservice till något annat ändamål. De sammantagna konsekvenserna beskrivs även ovan i avsnitt 4.2.

10.2 Förhållande till budgetpropositionen

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2027. Propositionens ekonomiska konsekvenser hänför sig till statsbudgetens moment 28.90.30 Statsandel till kommunerna för ordnande av basservicen (förslagsanslag), moment 33.10.57 Grundläggande utkomststöd (förslagsanslag) och moment 33.20.52 Statsandel till grundskyddet inom arbetslöshetsförmånerna (förslagsanslag). Konsekvenserna enligt moment och år beskrivs i tabell 7.

Tabell 7. Propositionens ekonomiska konsekvenser för budgetmomenten åren 2027–2030.

Konsekvenser, miljoner euro	2027	2028	2029	2030
Förändring i kommunernas statsandelsåligganden (28.90.30)	0,5	2,3	4,5	5,3
Allmänt stöd (33.20.52)	0,4	1,5	2,9	3,4
Utkomststöd (33.10.57)	0,0	-0,2	-0,4	-0,5
Totalt	0,9	3,6	7,0	8,2

Kommunens andel av finansieringen av kostnaderna för det grundläggande utkomststödet är 50 procent. Kommunens andel av finansieringen tas i beaktande genom att den statsandel för basservice som betalas till kommunen (moment 28.90.30) minskas i motsvarande mån. Minskningen görs med två års fördröjning, så att de förändringar som sker i utgifterna för det grundläggande utkomststödet från och med 2027 beaktas i momentet från och med 2029. Detta har inte beaktats i tabellen.

11 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

11.1 Bestämmelser i grundlagen som är av betydelse för förslaget

Den föreslagna regleringen är av betydelse i synnerhet med tanke på rätten till social trygghet enligt 19 § i grundlagen och det jämlika tillgodoseendet av den som förutsätts i 6 § i grundlagen. Propositionen har beröringsyta även med de kulturella rättigheterna i 16 §.

Enligt 19 § 2 mom. i grundlagen ska var och en genom lag garanteras rätt att få sin grundläggande försörjning tryggad vid arbetslöshet, sjukdom, arbetsoförmåga och under ålderdomen samt vid barnafödelse och förlust av en försörjare. Bestämmelsen förutsätter att lagstiftaren garanterar var och en som behöver grundläggande försörjning en subjektiv rätt till den trygghet som det allmänna genom lag är skyldigt att ordna. Den sociala tryggheten är förknippad med vissa sociala risksituationer som nämns i bestämmelsen, men också med respektive lagbestämmelser om bidragskriterier, behovsprövning och procedurer (RP 309/1993 rd, s. 74, bl.a. GrUU 55/2016 rd, s. 3, och GrUU 48/2006 rd, s. 2). Systemen för grundläggande försörjning bör vara så täckande att inga grupper lämnas utanför systemen och därmed blir lidande (RP 309/1993 rd, s. 75/I, GrUU 48/2006 rd, s. 2, GrUU 6/2009 rd, s. 7/II).

Enligt 19 § 3 mom. i grundlagen ska det allmänna, enligt vad som närmare bestäms genom lag, tillförsäkra var och en tillräckliga social-, hälsovårds- och sjukvårdstjänster samt främja befolkningens hälsa. Det allmänna ska också stödja familjerna och andra som svarar för omsorgen om barn så att dessa har möjlighet att trygga barnens välfärd och individuella uppväxt.

Enligt 16 § 2 mom. i grundlagen ska det allmänna, enligt vad som närmare bestäms genom lag, säkerställa lika möjligheter för var och en att oavsett medellöshet enligt sin förmåga och sina särskilda behov få även annan än grundläggande utbildning samt utveckla sig själv. Ur individens synvinkel innebär detta ett erkännande av principen om utbildning under hela livstiden. Eftersom det gäller en mycket mera omfattande rättighet än rätten till grundläggande utbildning, tryggas den inte som en subjektiv rättighet utan enligt vad som närmare regleras i lag (RP 309/1993 rd).

I 6 § i grundlagen föreskrivs det att alla är lika inför lagen. Bestämmelsen uttrycker inte bara ett krav på rättslig jämlikhet utan också tanken på faktisk jämställdhet. Genom lag kan man inte utan allmänt godtagna grunder, det vill säga godtyckligt, ge medborgare eller medborgargrupper en gynnsammare eller ogynnsammare ställning än andra. Jämlikhetsprincipen förutsätter dock inte att alla ska bemötas likadant, om inte de förhållanden som inverkar på ärendet är likadana. I grundlagsutskottets praxis har det av hävd i anslutning till detta ansetts att inga skarpa gränser för lagstiftarens prövning kan följa av jämlikhetsprincipen då man strävar efter en reglering som den rådande samhällsutvecklingen kräver. Ur grundlagens jämlikhetsbestämmelser har grundlagsutskottet i olika sammanhang härlett kravet att särbehandling av personer inte får vara godtycklig och att skillnaderna inte får bli oskäligen (se t.ex. GrUB 11/2009 rd, s. 2, GrUU 60/2002 rd, s. 4, GrUU 18/2006 rd, s. 2, GrUU 32/2022 rd, s. 3).

Jämlikhetsbestämmelsen kompletteras av diskrimineringsförbudet i 6 § 2 mom. i grundlagen. Ingen får utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av kön, ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikt, hälsotillstånd eller funktionsnedsättning eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person. Momentet förbjuder dock inte all särbehandling av människor, inte ens när den beror på någon av de orsaker som nämns explicit i bestämmelsen. Det väsentliga är huruvida man kan motivera särbehandling på ett sätt som är godtagbart med hänsyn till de grundläggande fri- och rättigheterna. Kraven på motiveringen är höga, särskilt vad gäller de i bestämmelsen uppräknade förbjudna grunderna för åtskillnad. Bestämmelsen hindrar inte den positiva särbehandling som krävs för säkerställande av faktisk jämställdhet, det vill säga åtgärder för att förbättra vissa gruppers ställning och förhållanden (t.ex. kvinnor, barn, minoriteter) (RP 309/1993 rd). Utöver särbehandlingens godtagbarhet har utskottet i sin praxis även fäst avseende vid om den valda lösningen står i rätt proportion till det eftersträvade målet (se t.ex. GrUU 61/2018 rd, GrUU 59/2018 rd, GrUU 57/2016 rd, s. 3–4, GrUU 52/2016 rd, GrUU 23/2012 rd, s. 2, GrUU 60/2010 rd, s. 3, GrUU 38/2006 rd, s. 3/II).

Enligt 6 § 3 mom. i grundlagen ska barn bemötas som jämlika individer och ha rätt till medinflytande enligt sin utvecklingsnivå i frågor som gäller dem själva. Utgångspunkten är att de grundläggande fri- och rättigheterna också omfattar barn. I praktiska situationer kan frågan dock komma att återföras till vem som för barnets talan i frågor som gäller de grundläggande fri- och rättigheterna. I motiveringen i regeringens proposition (RP 309/1993 rd) konstateras uttryckligen att man med bestämmelsen vill betona att barn ska bemötas som jämlika i förhållande till den vuxna befolkningen, som personer som i princip har samma grundläggande fri- och rättigheter som de vuxna, och som inbördes jämlika. Bestämmelsen understryker dessutom att varje barn ska bemötas som en individ, inte enbart som ett objekt för åtgärder.

Grundlagsutskottet har i sin utlåtandep Praxis om tryggad grundläggande försörjning ansett att man för vissa persongrupper har kunnat ange strängare villkor för att de ska få förmånerna om dessa villkor uppfyllt de allmänna förutsättningarna för inskränkning av de grundläggande fri- och rättigheterna, haft ett godtagbart syfte och varit proportionerliga. Utskottet har också ansett att staten inte har en absolut skyldighet att tillförsäkra andra än dem som bor permanent inom dess territorium eller jurisdiktion de grundtrygghetsförmåner som avses i 19 § 2 mom. i grundlagen (se GrUU 48/2006 rd och GrUU 22/2004 rd). I regeringens proposition till riksdagen med förslag till ändring av grundlagarnas stadganden om de grundläggande fri- och rättigheterna föreslogs det att det uttryckligen föreskrivs att en grund för beviljande och bestämmande av de förmåner som avses i 19 § 2–4 mom. är att vederbörande arbetar eller bor i Finland (RP 309/1993 rd, s. 89). Rättigheterna i fråga var enligt regeringens proposition sådana ”att det inte är motiverat eller i praktiken möjligt att trygga dem för personer som tillfälligt vistas i Finland” (RP 309/1993 rd, s. 77/I). Bestämmelsen innehöll förutom regleringen av förutsättningarna för att få förmånen även att förmånens storlek kan graderas enligt hur länge en person har arbetat eller bott i Finland (RP 309/1993 rd, s. 77/II). Grundlagsutskottet strök

regeringens föreslagna moment eftersom det var onödigt. Utskottet ansåg att den föreslagna bestämmelsen innehåller ”just det slag av kriterier som enligt de allmänna lärorna om grundläggande fri- och rättigheter, inte minst synpunkter på acceptabilitet och proportionalitet, berättigar till begränsningar av avsett slag” (se GrUU 51/2024 och GrUB 25/1994 rd, s. 11).

Grundlagsutskottet har i sin utlåtandepraxis om grundläggande försörjning vid arbetslöshet även ansett att genomförandet av integrationsmålet kan vara förknippat med sådana faktorer som motiverar att den grundläggande försörjningen för arbetslösa invandrare ordnas på ett annat sätt än för andra arbetslösa (se GrUU 55/2016 rd, s. 4).

11.2 Betydelsen av Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna

De grundläggande fri- och rättigheter som erkänns i EU-rätten och i synnerhet EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna ska beaktas både i verksamhet vid EU:s organ och vid medlemsstaternas myndigheter. Enligt artikel 51 i EU-stadgan gäller bestämmelserna i stadgan medlemsstaterna endast när de tillämpar unionsrätten. Den bindande karaktären hos EU:s grundläggande fri- och rättigheter är emellertid inte begränsad endast till antagandet och tillämpandet av EU:s rättsakter, utan den ska beaktas även vid beredningen av den nationella lagstiftning som genomförandet av EU:s rättsakter förutsätter, liksom vid annan nationell reglering med anknytning till EU-rätten. De grundläggande rättigheter som erkänns i EU-rätten ska beaktas även när den nationella lagstiftning som utarbetas kan ha konsekvenser för genomförandet av de rättigheter som garanteras i unionsrätten.

I EU-rätten fastställs likställighetsprincipen i artikel 20 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna. Enligt den artikeln är alla lika inför lagen. I artikel 21.1 i EU-stadgan ingår ett förbud mot diskriminering, enligt vilket all diskriminering på grund av bland annat kön, ras, hudfärg, etniskt eller socialt ursprung, genetiska särdrag, språk, religion eller övertygelse, politisk eller annan åskådning, tillhörighet till nationell minoritet, förmögenhet, börd, funktionshinder, ålder eller sexuell läggning eller någon annan sådan omständighet är förbjuden. I artikel 21.2 förbjuds dessutom diskriminering på grund av medborgarskap. Artikel 24 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna gäller barnets rättigheter. I artikel 24.2 konstateras att vid alla åtgärder som rör barn, oavsett om de vidtas av offentliga myndigheter eller privata institutioner, ska barnets bästa komma i främsta rummet.

Enligt artikel 34.1 i EU-stadgan erkänner och respekterar unionen rätten till tillgång till social trygghet och sociala förmåner som garanterar skydd i sådana fall som moderskap och sjukdom, olyckor i arbetet, omsorgsbehov eller ålderdom samt vid arbetslöshet i enlighet med närmare bestämmelser i unionsrätten samt internationell lagstiftning och praxis. Enligt artikel 34.2 i stadgan har dessutom var och en som är bosatt och förflyttat sig lagligt inom unionen rätt till social trygghet och sociala förmåner i enlighet med unionsrätten och nationell lagstiftning och praxis.

I enlighet med artikel 52.1 i stadgan kan de grundläggande fri- och rättigheterna begränsas under vissa förutsättningar. Varje begränsning i utövandet av de rättigheter och friheter som erkänns i stadgan ska vara föreskriven i lag och förenlig med det väsentliga innehållet i dessa rättigheter och friheter. Begränsningar får, med beaktande av proportionalitetsprincipen, endast göras om de är nödvändiga och faktiskt svarar mot mål av allmänt samhällsintresse som erkänns av unionen eller behovet av skydd för andra människors rättigheter och friheter.

EU-domstolen har i sin rättspraxis gällande direktiv 2003/109/EG om varaktigt bosatta tredjelandsmedborgares ställning ansett att när medlemsstaterna beslutar om åtgärder avseende social trygghet, socialt bistånd och socialt skydd i enlighet med deras nationella lagstiftning

måste dessa åtgärder vara förenliga med principen om likabehandling i direktivet i fråga, och medlemsstaterna är således skyldiga att respektera de rättigheter och iakttä de principer som föreskrivs i stadgan, däribland de som erkänns i artikel 34 (se t.ex. dom 29.7.2024, CU, Förenade målen C-112/22 och C-223/22, EU:C:2024:636). Enligt EU-domstolen kunde medlemsstatens lagstiftning inte anses förenlig med principen om likabehandling enligt direktiv 2003/109/EG om varaktigt bosatta tredjelandsmedborgares ställning, där lagstiftningen innebär att för att varaktigt bosatta tredjelandsmedborgare ska ha rätt till en åtgärd för social trygghet, socialt bistånd eller socialt skydd måste de ha varit bosatta i den aktuella medlemsstaten i minst tio år, varav de senaste två åren utan avbrott, och enligt vilken lämnandet av vilseledande uppgifter om detta bosättningskrav medför en straffrättslig påföljd, även om bosättningskravet också tillämpades på den berörda medlemsstatens egna medborgare.

11.3 Den europeiska sociala stadgan

Den reviderade europeiska sociala stadgan (FördrS 78–80/2002) trädde för Finlands del i kraft den 1 augusti 2002. Artikel 12 i den reviderade stadgan gäller rätten till social trygghet. Artikel 16 i den reviderade stadgan gäller familjens rätt till socialt, rättsligt och ekonomiskt skydd, artikel 17 barns och ungas rätt till skydd i socialt, rättsligt och ekonomiskt hänseende och artikel 27 rätten till jämlika möjligheter och likabehandling för anställda med familj.

Enligt artikel N i den reviderade stadgan utgör tillägget till stadgan en integrerad del av densamma. Enligt bestämmelsen i tillägget får en part med avseende på förmåner som utbetalas oberoende av om försäkringspremier har betalats eller ej uppställa krav om bosättning under viss tid innan den beviljar medborgare i annan part sådana förmåner.

Artikel E i den reviderade stadgan gäller icke-diskriminering. Enligt den säkerställs de rättigheter som anges i konventionen utan diskriminering på grund av ras, hudfärg, kön, språk, religion, politisk eller annan åsikt, nationellt eller socialt ursprung, hälsa, tillhörighet till en nationell minoritet, börd eller annan ställning.

Europeiska kommittén för sociala rättigheter har fastställt att rätten till likabehandling innebär en skyldighet för stater att avskaffa alla diskriminerande bestämmelser i sin nationella lagstiftning om social trygghet för att säkerställa ett effektivt utövande av rätten till social trygghet för personer som flyttar in från andra konventionsstater. Kravet på likabehandling skyddar mot både direkt och indirekt diskriminering och innebär att sociala trygghetsförmåner inte får begränsas till enbart konventionsstatens egna medborgare eller vara föremål för restriktiva villkor eller krav som utlänningar skulle ha betydligt svårare att uppfylla. Kommittén har dock funnit att kravet på att ha uppfyllt en viss bosättningsperiod innan förmåner som inte baserar sig på försäkringspremier betalas är förenligt med den europeiska sociala stadgan, så länge kravet förblir rimligt.³⁸

Europeiska kommittén för sociala rättigheter har meddelat en fällande dom avseende Finland för begränsning av rätten till småbarnspedagogik. Domen publicerades den 4 februari 2020 (Central Union for Child Welfare (CUCW) v. Finland, Complaint No. 139/2016). Kommittén ansåg att ändringen i lagen om småbarnspedagogik genom vilken barns rättighet till småbarnspedagogik begränsades till 20 timmar i veckan och småbarnspedagogik på heltid i huvudsak beviljades barn till föräldrar som studerade eller arbetade heltid var i strid med bestämmelserna i den reviderade Europeiska sociala stadgan. Kommittén ansåg att regleringen

³⁸ Ktistakis Yannis, Protecting migrants under the European Convention on Human Rights and the European Social Charter, A handbook for legal practitioners, Council of Europe, 2013

bröt mot artikel E i stadgan jämförd med artikel 17 och artikel 27.1 c samt artikel E jämförd med artikel 16. Enligt kommittén kan lämplig småbarnspedagogik främja barns skolgång och förebygga social ojämlikhet i synnerhet hos de barn som är mest utsatta. Omedelbara fördelar för barnet är språklig utveckling och möjlighet till interaktion med andra. Kommittén ansåg att en begränsning av den subjektiva rätten till småbarnspedagogik på grund av en förälders arbetslöshet eller skötsel av barnet var diskriminering och att det inte fanns någon objektiv eller skälig grund för olik behandling.³⁹

11.4 Europeiska människorättskonventionen

Enligt artikel 14 i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (nedan *konventionen*) ska åtnjutandet av de fri- och rättigheter som anges i konventionen säkerställas utan diskriminering. Det generella förbudet mot diskriminering som ingår i artikel 1 stycke 1 i protokoll 12 till konventionen utvidgar förbudet mot diskriminering i artikel 14 till att gälla åtnjutande av varje rättighet som anges i lag, och stycke 2 förbjuder diskriminering som utövas av en offentlig myndighet.

I Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheternas (nedan *Europadomstolen*) rättspraxis som avser påstådd diskriminering vid beviljandet av sociala trygghetsförmåner har bedömningen ofta gällt regleringen om egendomsskydd i artikel 1 i det första tilläggsprotokollet till konventionen. Enligt Europadomstolen begränsar artikeln inte konventionsstatens frihet att besluta om den inför något system för social trygghet eller inte och inte heller att välja vilken typ av förmåner som ges eller förmånens belopp. Om konventionsstaten ändå beslutar att skapa ett förmånssystem ska det vara förenligt med artikel 14 i konventionen (se t.ex. *Stec and others v. the United Kingdom*, 12.4.2006, X and others v. Ireland, 22.6.2023). Enligt Europadomstolen ska mycket vägande skäl läggas fram för olik behandling som grundar sig enbart på nationalitet för att behandlingen ska vara förenlig med konventionen (se t.ex. *Gaygusuz v. Austria*, 16.9.1996, Savickis and Others v. Latvia, 9.6.2022). I Europadomstolens rättspraxis har den varaktiga bosättning som förutsätts för att få barnbidrag kunnat anses vara förenlig med konventionen (se t.ex. *X and others v. Ireland*, 22.6.2023).

11.5 Konventionen om barnets rättigheter

Finland har förbundit sig att följa bestämmelserna i barnkonventionen. I Finland trädde konventionen i kraft 1991. Barnkonventionen förpliktar konventionsstaterna att tillförsäkra barnen rätt till skydd och omvårdnad, en del av samhällets resurser och rätt att delta i beslutsfattande som gäller dem själva och i samhällslivet. De rättigheter som är inskrivna i barnkonventionen bör tillgodoses i hela barnbefolkningens och i varje barns liv. I barnkonventionen avses med barn en person under 18 år. Konventionens centrala principer är förbud mot diskriminering samt barnets bästa, barnets rätt till liv, överlevnad och utveckling samt hänsyn till barnets åsikter. Enligt konventionen vidtar konventionsstaterna alla lämpliga lagstiftningsåtgärder, administrativa och andra åtgärder för att genomföra de rättigheter som erkänns i konventionen.

Enligt artikel 2 stycke 1 i barnkonventionen ska konventionsstaterna respektera och tillförsäkra varje barn inom deras jurisdiktion de rättigheter som anges i konventionen utan åtskillnad av något slag och oavsett barnets eller dess föräldrars eller vårdnadshavares ras, hudfärg, kön,

³⁹ Se <https://hudoc.esc.coe.int/eng/-/sort%22:%22escpublicationdate%20descending%22,%22escdcidentifier%22:%22cc-139-2016-dmerits-en%22>} punkterna 77, 95 och 113.

språk, religion, politisk eller annan åskådning, nationella, etniska eller sociala ursprung, egendom, handikapp, börd eller ställning i övrigt. Konventionen innehåller således förbud mot diskriminering på grund av såväl barnets som föräldrarnas bakgrund eller egenskaper.

FN:s kommitté för barnets rättigheter (UNCRC) publicerar allmänna kommentarer till stöd för genomförandet av konventionen. I dem framför den sin tolkning av de rättigheter som garanteras i konventionen. Enligt kommittén förutsätter skyldigheten att inte diskriminera att konventionsstaterna aktivt identifierar de individuella barn och grupper av barn för vilka erkännandet och förverkligandet av rättigheten kan kräva särskilda åtgärder. Kommittén betonar till exempel behovet av att man samlar in data som är på en tillräckligt detaljerad nivå för att göra det möjligt att upptäcka diskriminering och potentiell diskriminering. För att hantera diskriminering kan man behöva ändra lagstiftning, förvaltning och resurstilldelning, samt informera och utbilda för att åstadkomma en attitydförändring. Det bör betonas att icke-diskriminering inte innebär att alla behandlas exakt likadant. Kommittén för de mänskliga rättigheterna har i en allmän kommentar understrukt vikten av att vidta särskilda åtgärder för att reducera eller avskaffa de betingelser som ger upphov till diskriminering.⁴⁰

Enligt artikel 3 i barnkonventionen ska barnets bästa komma i främsta rummet vid alla åtgärder som rör barn, vare sig de vidtas av offentliga eller privata välfärdsinstitutioner, domstolar, administrativa myndigheter eller lagstiftande organ. Konventionsstaterna åtar sig att tillförsäkra barnet sådant skydd och sådan omvårdnad som behövs för dess välfärd, med hänsyn tagen till de rättigheter och skyldigheter som tillkommer dess föräldrar, vårdnadshavare eller andra personer som har lagligt ansvar för barnet. För detta ändamål ska konventionsstaterna vidta alla lämpliga lagstiftningsåtgärder och administrativa åtgärder. Enligt artikel 18 ska konventionsstaterna göra sitt bästa för att säkerställa erkännandet av principen att båda föräldrarna har gemensamt ansvar för barnets uppfostran och utveckling. Föräldrar eller, i förekommande fall, vårdnadshavare har det främsta ansvaret för barnets uppfostran och utveckling.

För att garantera och främja de rättigheter som anges i barnkonventionen ska konventionsstaterna ge lämpligt stöd till föräldrar och vårdnadshavare då de fullgör sitt ansvar för barnets uppfostran och säkerställa utvecklingen av institutioner, inrättningar och serviceorgan för omvårdnad av barn. Konventionsstaterna ska vidta alla lämpliga åtgärder för att säkerställa att barn till förvärvsarbetsföräldrar har rätt att åtnjuta den barnomsorg som de är berättigade till. Enligt artikel 28 i konventionen erkänner konventionsstaterna barnets rätt till utbildning vilket inbegriper även småbarnspedagogik.

11.6 Bedömning av propositionen

Lagstiftningen om småbarnspedagogik ska i första hand bedömas som en sådan socialtjänst som avses i 19 § 3 mom. i grundlagen (GrUU 12/2015 rd och GrUU 17/2018 rd). På samma sätt kan också stödet för hemvård av barn anses genomföra syftet i 19 § 3 mom. i grundlagen.

I propositionen föreslås en ändring i stödlagen enligt vilken stöd för hemvård av barn inte betalas när barnet huvudsakligen sköts av en vårdare som inte hör till familjen. När en vårdare som inte hör till familjen sköter barnet ska det när förutsättningarna i stödlagen är uppfyllda dock vara möjlighet att få stöd för privat vård på samma sätt som nu. I grundlagen är ordnandet av social- och hälsovårdstjänster inte bundet till någon gällande lagstiftning eller institution,

⁴⁰ FN:s kommitté för barnets rättigheter, allmän kommentar nr 5 (2003) om allmänna åtgärder för genomförande av konventionen om barnets rättigheter, punkt 12

utan förutsätter att tillräckliga tjänster tryggas för var och en enligt vad som närmare bestäms genom lag. Enligt grundlagsutskottets utlåtandepraxis ger 19 § 3 mom. i grundlagen inte heller något institutionellt skydd för stödet för hemvård av barn som system (GrUU 39/1996 rd, s. 2). Den föreslagna ändringen är på de grunder som anförs ovan inte problematisk med tanke på grundlagen.

Det föreslagna kravet på en viss bosättningstid som förutsättning för utbetalning av stödet för hemvård av barn ska bedömas i perspektiv av den jämlikhet som finns föreskriven i 6 § i grundlagen. Jämlikheten ska bedömas ur familjens, föräldrarnas och barnets synvinkel. Propositionen försätter familjer i olika ställning utifrån hur länge de har bott i Finland eftersom den inskränker på den valfrihet att ordna vårdsnaden av barn under tre års ålder som ingår i systemet med barnvårdsstöd för de familjer där barnets förälder eller en annan vårdnadshavare inte har bott i Finland i minst tre år. Med propositionen eftersträvas en snabbare integration och övergång till arbetsmarknaden för småbarnsföräldrar som nyligen anlänt till landet samt barnens integration via deltagande i småbarnspedagogiken. Grundlagsutskottet har ansett att genomförandet av integrationsmålet är ett sådant mål med vilket olika bemötande kan motiveras på ett ur grundlagens perspektiv godtagbart sätt.

För uppfyllande av kravet på tre års bosättningstid tillgodoräknas bosättningsperioderna i ett annat land inom EU och Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller i Schweiz. Sålunda har propositionen konsekvenser närmast för personer som flyttar in från tredjeländer vilket i praktiken innebär att invandrarna försätts i olika ställning beroende på deras tidigare bosättningsland. Hopräkningarna av bosättningsperioderna i EU-länder, länder inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och Schweiz grundar sig dock direkt på EU:s förordning om social trygghet 883/2004 vars rättsliga grund finns i EU:s grundfördrag. Denna förordning är direkt tillämplig, förpliktande lagstiftning i Finland.

Förslaget berör de facto i huvudsak kvinnor eftersom över 90 procent av hemvårdsstötagarna är kvinnor. Genom förslaget eftersträvas en snabbare integration och övergång till arbetsmarknaden för kvinnor, vilket bedöms leda till en faktisk förbättring av deras ekonomiska situation och autonomi (se avsnitt 4.2.4.1 Jämlikhet och jämställdhet). Propositionens mål kan också med tanke på detta anses godtagbara i ett grundlagsperspektiv.

Det föreslagna kravet på en bosättningstid på tre år har betydelse med tanke på principen om regleringens proportionalitet. Inom lagstiftningen om social trygghet är väntetider och självrisktider jämförelsevis vanliga och har i grundlagsutskottets praxis ansetts godtagbara i sig. Vänte- och självriktiderna för förmåner som tryggar den grundläggande försörjningen ska emellertid vara skäliga (GrUU 15/1995 rd, s. 3/II, GrUU 40/2001 rd, s. 2/II, GrUU 33/2004 rd, s. 3/I), och inte föreskrivas vara så långa att skyldigheter enligt 19 § 2 mom. därigenom kringgås (GrUU 25/1997 rd, s. 3/II, GrUU 46/2002 rd, s. 2/II). Också Europeiska sociala stadgan kan anses förutsätta att kravet på bosättningstid inte blir oskäligt. Bland annat inom folk- och garantipensionen och handikappbidragen har kravet på en tre års bosättningstid ansetts vara godtagbart. Regleringen om folkpension har utfärdats med grundlagsutskottets medverkan (GrUU 48/2006 rd). Pensioner och handikappbidrag handlar dock om långvariga förmåner, medan stöd för hemvård av barn i princip är en stödform som är avsedd för vård av barn under tre år. Kravet på tre års bosättningstid kan sålunda förhindra att vissa familjer över huvudtaget får förmånen i fråga.

Det föreslagna kravet på tre års bosättningstid kan dock anses vara motiverat och nödvändigt med tanke på genomförandet av integrationsmålet, eftersom den första integrationsplanen vanligen ska utarbetas för en invandrare senast tre år efter det att det första uppehållstillståndet eller uppehållskortet beviljades eller uppehållsrätten registrerades. På basis av

integrationsplanen deltar integrationskunden exempelvis i studier i finska eller svenska, i tjänster som ökar samhällskunskaperna och i andra integrationsfrämjande och sysselsättningsfrämjande åtgärder. Invandrare som får stöd för hemvård av barn har enligt integrationslagen som trädde i kraft den 1 januari 2025 hört till en målgrupp för vilken ska göras en bedömning av kompetensen och behovet av integrationstjänster samt en integrationsplan. Stödet för hemvård är dock inte förknippat med några skyldigheter för stödtagaren i fråga om utarbetande av en integrationsplan eller deltagande i integrationstjänster. Om en invandrare sköter ett barn hemma de första åren efter ankomsten till landet, när det vore möjligt att utarbeta en integrationsplan, kan invandraren bli helt utan integrationsplan och integrationsutbildning. Propositionens mål är att i stället för att sköta barn hemma, skulle sådana småbarnsföräldrar som har bott i Finland i mindre än tre års tid utan att arbeta anmäla sig som arbetslösa arbetssökande. Från och med den 1 maj 2026 tryggas en arbetslös arbetssökandes grundläggande utkomst med allmänt stöd och inkomstrelaterad dagpenning. Till skillnad från hemvårdsstödet, är arbetslöshetsförmånerna förknippade med en skyldighet att delta i serviceprocessen för arbetssökande och att tillsammans med Arbetskraftsmyndigheten genomföra sysselsättningsplanen eller en plan som ersätter den, såsom en integrationsplan.

Vid bedömningen av propositionen är det också av betydelse, att när det gäller stöd för hemvård av barn är det inte fråga om en grundtrygghetsförmån enligt 19 § 2 mom. i grundlagen, utan stödet betalas som ett alternativ till ordnandet av barnets skötsel antingen inom kommunal eller privat småbarnspedagogik (GrUU 11/1995 rd, s. 1). Med propositionen eftersträvas bland annat ett höjt deltagande i småbarnspedagogik för barn i invandrarfamiljer. Enligt grundlagsutskottets utlåtandep Praxis är rätten till småbarnspedagogik uttryckligen en rätt som tillhör barnet (GrUU 12/2015 rd, s. 3). Också Europeiska kommittén för sociala rättigheter har betonat barns rätt till småbarnspedagogik. Den föreslagna ändringen försämrar inte heller barnets och dess föräldrars rätt till den grundläggande försörjning som tryggas i 19 § 2 mom. i grundlagen. De föreslagna ändringarna kan bedömas öka småbarnsföräldrars benägenhet att anmäla sig som arbetslösa arbetssökande, varvid de enligt vad som anføres ovan kan få rätt till arbetslöshetsförmån som är högre än stödet för hemvård av barn. Det här har i princip positiva effekter för personernas tryggade grundläggande försörjning.

Systemen för grundläggande försörjning bör vara så täckande att inga grupper lämnas utanför systemen och därmed blir lidande (RP 309/1993 rd, s. 75/I, GrUU 48/2006 rd, s. 2, GrUU 6/2009 rd, s. 7/II). En person som har rätt att förvärsa arbeta med stöd av ett tillfälligt uppehållstillstånd har enligt den gällande lagen inte rätt till allmänt stöd om han eller hon inte har uppfyllt arbetsvillkoret. I praktiken gäller detta för närvarande närmast ukrainare som vistas i landet på grund av tillfälligt skydd. Kravet på tre års bosättningsperiod för att erhålla stöd för hemvård av barn kan medföra risk för att personer som vistas i landet på grund av tillfälligt skydd faller genom maskorna och inte heller har rätt till allmänt stöd. Utifrån den föreslagna övergångsbestämmelsen gäller bosättningskravet endast personer som flyttat till Finland efter att lagen trädde i kraft. Enligt gällande beslut av Europeiska unionens råd beviljas uppehållstillstånd på grund av tillfälligt skydd fram till den 4 mars 2027. Regeringen bereder också ändringar i lagen om allmänt stöd utifrån vilka en arbetslös arbetssökande som vistas i landet på grund av tillfälligt skydd under lika förutsättningar kan ha rätt till arbetslöshetsförmån som också andra utländska personer som flyttar till Finland. Dessutom, som det redogörs för ovan, handlar det inte i stödet för hemvård av barn om en grundtrygghetsförmån, det vill säga den aktuella propositionen om stöd för hemvård av barn påverkar i princip inte dessa personers rätt till grundläggande försörjning i enlighet med 19 § 2 mom. i grundlagen. Risken för att propositionen skapar en grupp av personer som hamnar utanför systemet bedöms som låg.

Propositionen kan ha negativa konsekvenser för familjens skydd för försörjningen om en förälder väljer att sköta barnet hemma trots att familjen inte har rätt till stöd för hemvård enligt

den föreslagna ändringen. Det är dock också nu möjligt för familjerna att sköta barnet hemma i situationer där de allmänna förutsättningar för att beviljas stöd för hemvård av barn, som kravet gällande barnets ålder, inte uppfylls.

Enligt propositionen anses det inte heller vara oskäligt att föreskriva om ett krav på bosättningstid på tre år eftersom det inte påverkar familjens rätt att få kommunal eller privat småbarnspedagogik för barnet. Enligt lagen om småbarnspedagogik har barnet rätt till heldagsverksamhet inom småbarnspedagogik. Kommunerna har ansvaret för ordandet av småbarnspedagogiken. Den kommunala småbarnspedagogiken är också rent faktiskt tillgänglig för familjerna, eftersom den klientavgift som tas ut för den bestäms enligt familjens storlek och inkomster samt enligt den tid barnet deltar i småbarnspedagogiken. I sin utlåtandep Praxis om stöd för vård av barn har grundlagsutskottet inte sett det som problematiskt att till exempel rätten till stöd för privat vård av barn som föreslogs i regeringens proposition RP 208/1996 rd upphör snabbare när barnet sköts av en förälder eller annan vårdnadshavare än om familjen anlitar utomstående dagvård, eftersom en sådan begränsning ändå inte påverkar familjens rätt att få dagvård för barnet (GrUU 39/1996 rd, s. 2). På motsvarande sätt har grundlagsutskottet ansett att en nedsättning av stödnivån inte var problematisk med hänsyn till grundlagen, trots att nedskärningarna kunde bli kännbara i enskilda fall. Grundlagsutskottet har ansett att ur statsförfattningsrättsligt perspektiv är det väsentliga att stödet för hemvård av barn är ett valfritt alternativ till kommunal dagvård. Enligt grundlagsutskottets utlåtandep Praxis uppfyller dagvårdssystemet de förpliktelser som grundlagen ställer på det allmänna (GrUU11/1995 rd).

Kommunens skyldighet att ordna småbarnspedagogik gäller barn som är minst nio månader gamla. Det här har beaktats i förslaget så att det för att erhålla stöd för hemvård av barn inte krävs att kravet på bosättningstid är uppfyllt om barnet är yngre än nio månader. Tre års bosättningstid förutsätts inte heller om den som ansöker om stöd inte har en faktisk möjlighet att uppfylla kravet på bosättningstid på grund av sin unga ålder.

Barn ska bemötas som jämlika individer. Utgångspunkten i konventionen om barnets rättigheter (artiklarna 3.2 och 27.3) och i den nationella lagstiftningen (19 § 3 mom. i grundlagen, 4 § i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt (361/1983)) är, att föräldrarna svarar i första hand för barnets bästa och välfärd, och det allmännas uppgift är att stödja föräldrarna i trygghandet av barnets välfärd. Utgångspunkten är att barnets förälder känner barnet bäst och kan därför bedöma bland annat barnets behov av småbarnspedagogisk verksamhet eller den tidpunkt då barnet börjar i sådan verksamhet, på ett sätt som stöder barnets bästa och välfärd. Enligt förarbetena till grundlagen har det allmänna i uppgift att stödja personer som ansvarar för omsorgen om barn (RP 309/1993 rd, s. 76). Som exempel på sådana stödsystem som förverkligar bestämmelsen nämns barndagvårdssystemet.

Propositionen försätter barn i olika ställning beroende på hur länge deras föräldrar har bott i Finland, eftersom det föreslagna kravet på boendetid som en förutsättning för att få hemvårdsstöd inskränker på valfriheten i fråga om ordnandet av vården för ett barn under tre år i systemet för stöd för vård av barn, när vårdnadshavaren har bott i Finland i mindre än tre års tid. De föreslagna ändringarna bedöms öka deltagandet i småbarnspedagogik redan för barn under tre år. Ett tillräckligt tidigt deltagande i småbarnspedagogik stöder och främjar språkutvecklingen samt integrationen i utbildningssystemet och samhället. Småbarnspedagogiken gagnar på lång sikt särskilt de barn som kommer från en svag socioekonomisk bakgrund. De föreslagna ändringarna ställer dock ingen skyldighet på föräldrar att sätta barnet i kommunal småbarnspedagogik, om föräldern inte anser att det är förenligt med barnets individuella bästa. I propositionen föreslås det inte heller några ändringar i stödet för privat vård. Oberoende av viken tid man bott i Finland, har familjerna också efter ikraftträdandet av den föreslagna ändringen möjlighet att välja att ordna barnets vård i kommunal

småbarnspedagogik eller med stöd av privat vård av barn inom privat småbarnspedagogik eller hemma genom att anställa en barnskötare. Det föreslås inte heller några ändringar i den flexibla vårdpenning, som gör det möjligt att sköta barnet vid sidan av deltidsarbete. Rätten att få hemvårdsstöd ska begränsas endast under de tre första åren efter ankomsten till landet, då föräldern själv kan få integrationsfrämjande tjänster. Särskilt det att invandrarkvinnors integration och sysselsättning effektiviseras, har både kort- och långsiktiga verkningar också bland annat på integrationen av invandrades barn och invandrarungdomar.

De föreslagna ändringarna stärker barnets rätt till välfärd och individuell uppväxt enligt 19 § 3 mom. i grundlagen. På denna grund kan förslaget anses vara godtagbart med avseende på systemet för de grundläggande fri- och rättigheterna och förenligt även med barnkonventionen.

Den likabehandling på den sociala trygghetens område som fastställs i Europeiska unionens migrationsdirektiv är av betydelse för den föreslagna regleringen (se närmare avsnitt 2.2.2 i den här propositionen). Samtidigt begränsar unionsrätten inte medlemsstaternas behörighet att ordna sitt system för social trygghet. Medlemsstaterna ska dock när de utövar denna behörighet följa unionsrätten.

I propositionen föreslås inte åtskillnad som grundar sig på medborgarskap. Principen om likabehandling innebär inte endast ett förbud mot öppen diskriminering på grund av nationalitet utan också mot varje form av dold diskriminering som, med tillämpning av andra särskiljningskriterier, i praktiken leder till samma resultat. Enligt propositionen jämföras bosättningsperioder som uppfyllts i andra EU-länder, länder inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och i Schweiz med bosättningsperiod i Finland med stöd av EU:s förordning om samordning av de sociala trygghetssystem när kravet på bosättningsperiod granskas. Det krav på tre års bosättningsperiod som föreslås i propositionen är också avsevärt kortare än kravet på en bosättningsperiod på tio år som EU-domstolen har prövat i målet CU, förenade mål C-112/22 och C-223/22, EU:C:2024:636. Utifrån det som framförs ovan anses propositionen vara förenlig med skyldigheterna enligt EU-rätten.

11.7 Sammanfattning

Enligt grundlagsutskottets utlåtandep Praxis kan villkor som gäller bosättning ställas för erhållande av sociala trygghetsförmåner enligt 19 § 2–4 mom. i grundlagen. Dessutom kan man ur grundlagsutskottets utlåtandep Praxis härleda en tolkning att det är möjligt att med genomförandet av integrationsmålet motivera att de sociala trygghetsförmånerna för invandrare bestäms på annat sätt än för andra. Grundlagsutskottet har dock inte tidigare tagit ställning till frågan om att familjens valfrihet att ordna vården av ett litet barn begränsas i systemet för barnvårdsstöd utifrån hur länge en förälder eller vårdnadshavare har bott i Finland.

Regeringen anser att propositionen kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning, men anser det dock vara önskvärt att grundlagsutskottets utlåtande om saken inhämtas.

Med stöd av vad som anförs ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

Lag

om ändring av lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn (1128/1996) 2 § 2 punkten, 3 § och 15 § 1 mom., av dem 2 § 2 punkten sådan den lyder i lag 544/2018 och 3 § sådan den lyder i lag 29/2022, samt
fogas till 14 §, sådan den lyder i lag 29/2022, ett nytt 4 mom. som följer:

2 §

Definitioner

I denna lag avses med

2) *vårdproducent* en privat person eller en sammanslutning som bedriver småbarnspedagogisk verksamhet och som enligt 44 § i lagen om småbarnspedagogik (540/2018) har rätt att bedriva privat daghemsverksamhet eller som har gjort en anmälan om bedrivande av privat familjedagvård enligt 44 e § i den lagen, eller en person som har ingått arbetsavtal om småbarnspedagogik med den förälder eller en annan vårdnadshavare som har rätt till stöd, dock inte en medlem i samma hushåll,

3 §

Rätt till stöd för hemvård

För att få stöd för hemvård förutsätts det att ett barn som har rätt till småbarnspedagogik enligt 12 § i lagen om småbarnspedagogik och som faktiskt är bosatt i Finland inte har en av kommunen ordnad plats inom småbarnspedagogiken. Stöd för hemvård betalas om det till familjen hör minst ett barn under tre år som har rätt till stöd för hemvård. Ett barn betraktas inte vara faktiskt bosatt i Finland, om barnet vistas över tre månader utomlands.

Utöver vad som föreskrivs i 1 mom. förutsätts det för att få stöd för hemvård att den förälder eller vårdnadshavare som huvudsakligen sköter barnet eller en annan person som sörjer för barnets vård och fostran och huvudsakligen sköter barnet har bott i Finland i minst tre års tid efter att ha fyllt 16 år. Det förutsätts inte att kravet på boendetid uppfylls i fråga om en person under 19 år.

Med avvikelse från vad som föreskrivs i 1 och 2 mom. föreligger rätt till stöd för hemvård också för ett sådant barn som inte har uppnått den ålder som berättigar till småbarnspedagogik enligt 12 § i lagen om småbarnspedagogik, om de andra förutsättningarna enligt 1 mom. uppfylls och det har gått sammanlagt 160 sådana vardagar som avses i 1 kap. 4 § 5 punkten i sjukförsäkringslagen (1224/2004) sedan barnets födelse.

Stöd för hemvård betalas inte för ett barn för vilket det för samma tid betalas föräldradagpenning enligt sjukförsäkringslagen eller en sådan utländsk förmån som avses i 12 kap. 10 § i den lagen.

Om det hör ett adoptivbarn till familjen, betalas stödet i situationer som avses i 9 kap. 5 § 3 mom. i sjukförsäkringslagen tills två år har gått från det att barnet togs i vård i adoptionssyfte.

Vid en sådan adoption som avses i 39 § 1 mom. i adoptionslagen (22/2012) förutsätts det för erhållande av stödet att adoptionssökanden har beviljats tillstånd enligt det momentet.

14 §

Ansökan om och beviljande av stöd

Stöd för hemvård av barn kan sökas av den förälder eller vårdnadshavare som huvudsakligen sköter barnet. Om någon annan än en förälder eller annan vårdnadshavare sörjer för barnets vård och fostran, kan stöd av särskilda skäl sökas av denna person.

15 §

Stödtagare

Stöd för hemvård av barn betalas till den förälder eller vårdnadshavare som huvudsakligen sköter barnet.

Denna lag träder i kraft den 20 .

På en sådan period med stöd för hemvård till vilken rätten börjar före ikraftträdandet av denna lag tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

Kravet på bosättningstid enligt 3 § 2 mom. i denna lag tillämpas på sökande som har flyttat till Finland efter ikraftträdandet av denna lag.

Helsingfors den 16 april 2026

Statsminister

Petteri Orpo

Minister för social trygghet Sanni Grahn-Laasonen

Lag

om ändring av lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn (1128/1996) 2 § 2 punkten, 3 § och 15 § 1 mom., av dem 2 § 2 punkten sådan den lyder i lag 544/2018 och 3 § sådan den lyder i lag 29/2022, samt
fogas till 14 §, sådan den lyder i lag 29/2022, ett nytt 4 mom. som följer:

Gällande lydelse

2 §

Definitioner

I denna lag avses med

1) *familj* föräldrar eller andra vårdnadshavare som lever i ett gemensamt hushåll med barnen samt den som med sina minderåriga barn lever med en förälder eller annan våravadshavare i gemensamt hushåll i äktenskap eller äktenskapsliknande förhållanden,

2) *serviceproducent* en privat person eller en sammanslutning som har gjort en anmälan enligt 44 § i lagen om småbarnspedagogik (540/2018) och som bedriver småbarnspedagogisk verksamhet mot ersättning, eller en person som har ingått arbetsavtal om småbarnspedagogik med den förälder eller en annan vårdnadshavare som har rätt till stöd, dock inte en medlem i samma hushåll,

3) *stöd för hemvård av barn* ett ekonomiskt stöd som betalas till en förälder eller annan vårdnadshavare för ordnande av vården av ett barn och som kan bestå av vårdpenning och vårdtillägg, och med,

4) *stöd för privat vård av barn* ett ekonomiskt stöd som betalas till en vårdproducent som anges av en förälder eller annan vårdnadshavare för ordnande av vården av ett barn och som kan bestå av vårdpenning och vårdtillägg.

Föreslagen lydelse

2 §

Definitioner

I denna lag avses med

1) *familj* föräldrar eller andra vårdnadshavare som lever i ett gemensamt hushåll med barnen samt den som med sina minderåriga barn lever med en förälder eller annan våravadshavare i gemensamt hushåll i äktenskap eller äktenskapsliknande förhållanden,

2) *vårdproducent* en privat person eller en sammanslutning som bedriver småbarnspedagogisk verksamhet och som enligt 44 § i lagen om småbarnspedagogik (540/2018) har rätt att bedriva privat daghemsverksamhet eller som har gjort en anmälan om bedrivande av privat familjedagvård enligt 44 e § i den lagen, eller en person som har ingått arbetsavtal om småbarnspedagogik med den förälder eller en annan vårdnadshavare som har rätt till stöd, dock inte en medlem i samma hushåll,

3) *stöd för hemvård av barn* ett ekonomiskt stöd som betalas till en förälder eller annan vårdnadshavare för ordnande av vården av ett barn och som kan bestå av vårdpenning och vårdtillägg, och med,

4) *stöd för privat vård av barn* ett ekonomiskt stöd som betalas till en vårdproducent som anges av en förälder eller annan vårdnadshavare för ordnande av vården av ett barn och som kan bestå av vårdpenning och vårdtillägg.

3 §

Rätt till stöd för hemvård

För att få stöd för hemvård förutsätts det att ett barn som har rätt till småbarnspedagogik enligt 12 § i lagen om småbarnspedagogik och som faktiskt är bosatt i Finland inte har en av kommunen ordnad plats inom småbarnspedagogiken. Stöd för hemvård betalas om det till familjen hör minst ett barn under tre år som har rätt till stöd för hemvård. En över tre månader lång utlandsvistelse betraktas inte som faktisk bosättning i Finland.

Med avvikelse från vad som föreskrivs i 1 mom. föreligger rätt till stöd för hemvård också för ett sådant barn som inte har uppnått den ålder som berättigar till småbarnspedagogik enligt 12 § i lagen om småbarnspedagogik, om de andra förutsättningarna enligt 1 mom. uppfylls och det har gått sammanlagt 160 sådana vardagar som avses i 1 kap. 4 § 5 punkten i sjukförsäkringslagen (1224/2004) sedan barnets födelse.

Stöd för hemvård betalas inte för ett barn för vilket det för samma tid betalas föräldradagpenning enligt sjukförsäkringslagen eller en sådan utländsk förmån som avses i 12 kap. 10 § i den lagen.

Om det hör ett adoptivbarn till familjen, betalas stödet i situationer som avses i 9 kap. 5 § 3 mom. i sjukförsäkringslagen tills två år har gått från det att barnet togs i vård i adoptionssyfte. Vid en sådan adoption som

3 §

Rätt till stöd för hemvård

För att få stöd för hemvård förutsätts det att ett barn som har rätt till småbarnspedagogik enligt 12 § i lagen om småbarnspedagogik och som faktiskt är bosatt i Finland inte har en av kommunen ordnad plats inom småbarnspedagogiken. Stöd för hemvård betalas om det till familjen hör minst ett barn under tre år som har rätt till stöd för hemvård. *Ett barn betraktas inte vara faktiskt bosatt i Finland, om barnet vistas över tre månader utomlands.*

Utöver vad som föreskrivs i 1 mom. förutsätts det för att få stöd för hemvård att den förälder eller vårdnadshavare som huvudsakligen sköter barnet eller en annan person som sörjer för barnets vård och fostran och huvudsakligen sköter barnet har bott i Finland i minst tre års tid efter att ha fyllt 16 år. Det förutsätts inte att kravet på boendetid uppfylls i fråga om en person under 19 år.

Med avvikelse från vad som föreskrivs i 1 och 2 mom. föreligger rätt till stöd för hemvård också för ett sådant barn som inte har uppnått den ålder som berättigar till småbarnspedagogik enligt 12 § i lagen om småbarnspedagogik, om de andra förutsättningarna enligt 1 mom. uppfylls och det har gått sammanlagt 160 sådana vardagar som avses i 1 kap. 4 § 5 punkten i sjukförsäkringslagen (1224/2004) sedan barnets födelse.

Stöd för hemvård betalas inte för ett barn för vilket det för samma tid betalas föräldradagpenning enligt sjukförsäkringslagen eller en sådan utländsk förmån som avses i 12 kap. 10 § i den lagen.

Om det hör ett adoptivbarn till familjen, betalas stödet i situationer som avses i 9 kap. 5 § 3 mom. i sjukförsäkringslagen tills två år har gått från det att barnet togs i vård i adoptionssyfte. Vid en sådan adoption som

Gällande lydelse

avses i 39 § 1 mom. i adoptionslagen (22/2012) förutsätts det för erhållande av stödet att adoptionssökanden har beviljats tillstånd enligt det momentet.

14 §

Ansökan om och beviljande av stöd

Stöd söks hos Folkpensionsanstalten.
Stöd beviljas inte utan särskilda skäl retroaktivt för en längre tid än sex månader före ansökan.
Stöd beviljas för en sammanhängande period om minst en månad.

15 §

Stödtagare

Stöd för hemvård av barn betalas till den förälder eller vårdnadshavare som huvudsakligen sköter barnet. *Om barnet sköts av någon annan än en förälder eller annan vårdnadshavare, betalas stödet till den förälder eller vårdnadshavare som i ansökan angivits som stödtagare.*

Stödet för privat vård av barn betalas till vårdproducenten. Stödet kan dock på grund av en oväntad förändring i vårdarrangemangen för barnet betalas till föräldern eller en annan vårdnadshavare, om utbetalningen av stödet till vårdproducenten tillfälligt förhindras. Stödbeloppet förändras inte på grund av detta.

Om någon annan än en förälder eller annan vårdnadshavare sörjer för barnets vård och fostran, kan stödet betalas till denna person, om det finns särskilda skäl.

Föreslagen lydelse

avses i 39 § 1 mom. i adoptionslagen (22/2012) förutsätts det för erhållande av stödet att adoptionssökanden har beviljats tillstånd enligt det momentet.

14 §

Ansökan om och beviljande av stöd

Stöd söks hos Folkpensionsanstalten.
Stöd beviljas inte utan särskilda skäl retroaktivt för en längre tid än sex månader före ansökan.

Stöd beviljas för en sammanhängande period om minst en månad.

Stöd för hemvård av barn kan sökas av den förälder eller vårdnadshavare som huvudsakligen sköter barnet. Om någon annan än en förälder eller annan vårdnadshavare sörjer för barnets vård och fostran, kan stöd av särskilda skäl sökas av denna person.

15 §

Stödtagare

Stöd för hemvård av barn betalas till den förälder eller vårdnadshavare som huvudsakligen sköter barnet.

Stödet för privat vård av barn betalas till vårdproducenten. Stödet kan dock på grund av en oväntad förändring i vårdarrangemangen för barnet betalas till föräldern eller en annan vårdnadshavare, om utbetalningen av stödet till vårdproducenten tillfälligt förhindras. Stödbeloppet förändras inte på grund av detta.

Om någon annan än en förälder eller annan vårdnadshavare sörjer för barnets vård och fostran, kan stödet betalas till denna person, om det finns särskilda skäl.

Denna lag träder i kraft den 20 .

På en sådan period med stöd för hemvård till vilken rätten börjar före ikraftträdandet av

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

denna lag tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

Kravet på bosättningstid enligt 3 § 2 mom. i denna lag tillämpas på sökande som har flyttat till Finland efter ikraftträdandet av denna lag.